STRIPSCHRIFT

HERGÉ
ERO-STRIPS

NUMMER 359 * €5,90

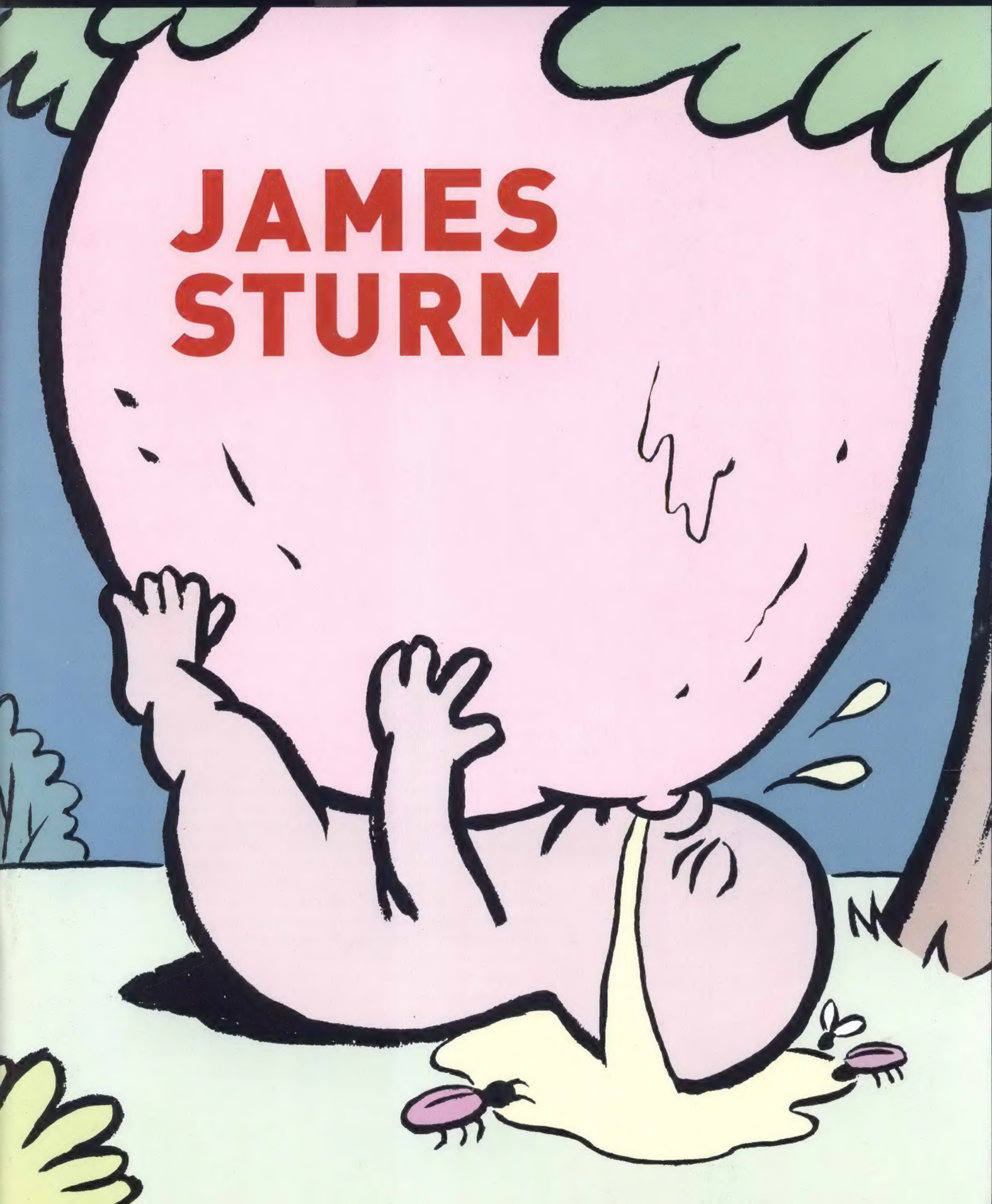

JAMES STURM

→ REDACTIO

Parbleu! Het klonk zo veelbelovend: een boekenweek helemaal gewijd aan Frankrijk en de Franse cultuur. Onder het motto 'Gare du Nord – Ontmoetingen met Frankrijk' zouden elf thema's aan bod komen, waaronder... jawel: de *bande dessinée*. Een doorbraak, want boekenweekorganisator CPNB heeft zich nooit veel aan strips gelegen laten liggen, op een boekenweekgeschenk van Marten Toonder na, een eeuwigheid geleden.

Op 12 maart was het dan zover. Het dagthema 'Stripalbums: van Asterix tot Proust' stond in de Amsterdamse stadsschouwburg op het program. Maar wat een desillusie. Natuurlijk, een discussie tussen de striptekenaars Joost Swarte, Dick Matena en Stéphane Heuet over literaire strips boeit altijd. Als dit echter de enige uitwerking blijkt te zijn van een dagthema gewijd aan strips, is er sprake van een gemiste kans. Als dan ook diezelfde dag wordt aangegrepen om persconferenties te houden over de Haarlemse Stripdagen en het Stripmuseum Groningen is er kennelijk echt iets goed fout gegaan met de invulling van dit thema.Met alle respect voor Proust-vertolker Heuet, maar waar was de afvaardiging van toonaangevende Franse stripauteurs, gevestigd en aankomend? En die interessante expositie over hedendaagse Franse strips? Of die prikkelende lezingen van bande dessinée-kenners... Strips blijven nog steeds een vreemde eend in de boekenbijt. De Stichting CPNB is blijkbaar niet in staat geweest om samen met de Franse cultuurinstelling Maison Descartes en de paar literaire uitgevers die tegenwoordig ook strips durven uit te brengen, een interessant programma op poten te zetten. En heeft zich er met de Franse slag van afgemaakt.

Nondeju!

→ OMSLAG

De covertekening van James Sturm verwijst naar een ongepubliceerde driepagina-strip die hij in 2003 maakte, puur en alleen om zichzelf te amuseren. Het is een nostalgische verhaal, geïnspireerd door een paar oude strips van Winnie de Poeh *en* Bugs Bunny *die Sturm aan zijn dochtertje voorlas. 'De heldere kleuren, de strakke lijnvoering... die oude strips bieden iets vertroostends.'*

Willem in de bibliotheek

Net als vorig jaar deelt het openbaar bibliotheekwezen tijdens de boekenweek een geschenk uit aan de leners van boeken. Was het vorig jaar een literair puzzelboekje (de Boekenweektest) met tekeningen van Theo van den Boogaard, dit jaar is er een soortgelijke uitgave met illustraties van Willem. Doel van *Willem tekent Frankrijk* is om zijn tekeningen te koppelen aan titels van Franse romans en Nederlandse boeken die iets met Frankrijk hebben.

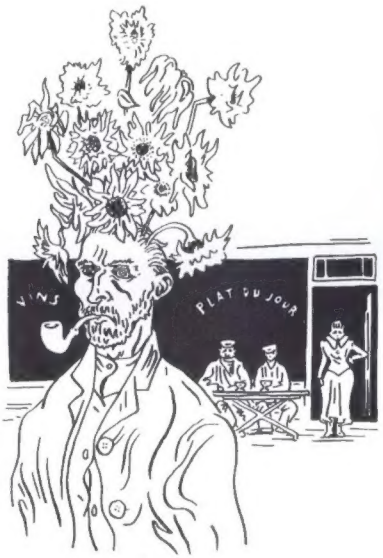

RS

Stripdagen Haarlem gaan vooralsnog door

Ondanks de bestuurlijke malaise bij de stichting Beeldverhaal Nederland, verantwoordelijk voor de organisatie van de tweejaarlijkse Haarlemse Stripdagen, gaat de komende editie op 5 en 6 juni door. Het bestuur van de stichting stapte vorige maand op na een conflict over de financiering van de Stripdagen met directeur Joost Pollmann. Door af te treden wil het bestuur Pollmann de gelegenheid geven een nieuw bestuur te formeren. Intussen heeft de festivaldirecteur een op papier veelbelovend programma in elkaar gedraaid waarbij veel aandacht is voor het thema 'engagement in de strip' en diverse jubilea (ondermeer het twintigjarig bestaan van zowel Het Raadsel als Comic House). Zo vertoont het Teylers Museum werk van de Amerikaanse tekenaar Joe Sacco, die indringende stripreportages heeft gemaakt van de oorlog in voormalig Joegoslavië en het Israëlisch-Palestijns conflict. Verder besteedt de Haarlemse stadsbibliotheek uitvoerig aandacht aan de belevenissen van Marjane Satrapi ten tijde van de Islamitische Revolutie in Iran. Satrapi is in Haarlem aanwezig, waar haar een interview wordt afgenomen door schrijver Kader Abdolah.

Andere exposities laten onder andere werk zien van Peter de Smet (in de kloostergangen van het stadhuis), Peter Pontiac (in de Zanderzaal), Dick Matena (over De avonden *in De Vleeshal op de Grote Markt), Siegfried Woldhek (zijn 'schrijversportretten' in SBK Haarlem) en het artistieke werk van Lorenzo Mattotti (in Galerie Année). Op het programma staan nog tal van andere activiteiten. Centrale plaats van handeling is de door Joost Swarte ontworpen nieuwe Toneelschuur, waar signeersessies worden gehouden en films worden vertoond. De lijst van aanwezige stripmakers is imposant te noemen, al is het altijd de vraag wie er uiteindelijk echt komen opdagen. Als buitenlandse coryfeeën worden bij voorbeeld genoemd Art Spiegelman, Robert Crumb, Gilbert Shelton, Seth, Rabaté, Loustal, Dupuy en Berberian, Lorenzo Mattotti, Luis Royo, Glen Baxter, Chris Ware, Chris Burns, Igort, Lewis Trondheim, Joe Sacco, Gimenez en Craig Thompson. Op de door Barbara Stok ontworpen website* **www.stripdagenhaarlem.nl** *is nog veel meer info te vinden. RS*

Familie Balk in Ellende

De FNV organiseerde vorig najaar het landelijke actieprogramma 'Het kan socialer beter' naar aanleiding van de bezuinigingsoperaties van het kabinet Balkenende II. In de bijbehorende actiefolder en -website speelt de 'Familie Balk in Ellende' – een stripfamilie getekend door Emanuel Wiemans – een prominente rol. De vakbond geeft aan wat de in haar ogen desastreuze gevolgen van de kabinetsplannen zijn voor elk familielid. Aan het hoofd van de familie staan vader

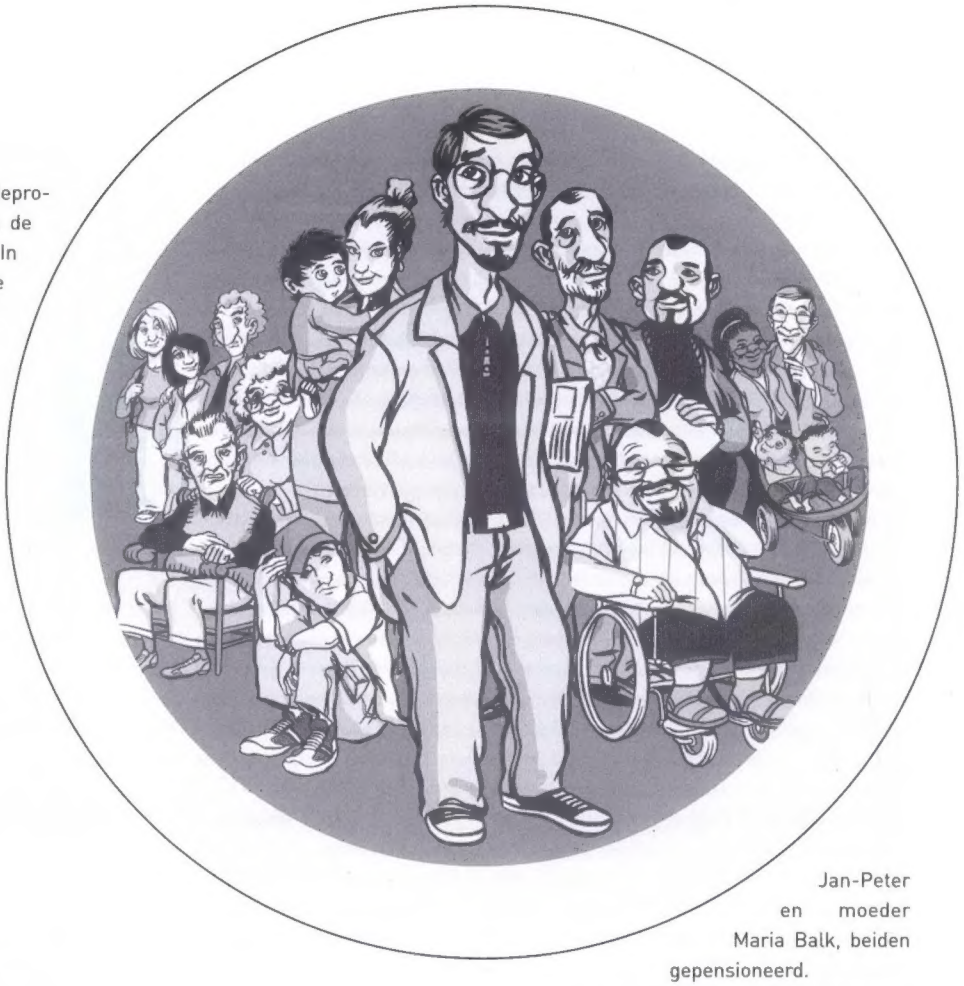

Jan-Peter en moeder Maria Balk, beiden gepensioneerd.

Verder zijn er nog bijstandsmoeder Sybilla met zoontje Laurens-Jan, onderwijzer Aart-Jan, parttime-buurtwerkster Karla met man Cees Zalm (en de kinderen Piet-Hein en Agnes), ondernemer Hans Balk en zijn partner Gerrit van der Hoeven, alleenstaande WAO'er Jaap Balk en accountant Thom en zijn vrouw Rita Wijn die gestopt is werken om voor de tweeling Annette en Melanie te zorgen.

De 28-jarige Wiemans heeft de Familie Balk in Ellende vormgegeven, zowel in illustraties als in vijf korte strips. Die zijn bedacht door hemzelf en de FNV-redactie. Wiemans heeft aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht gestudeerd en werkt als freelance illustrator voor bladen (*PC Active*, *Frontaal* van Amnesty) en leerboeken. Hij tekent voornamelijk strips in zijn vrije tijd; soms komen er op zijn studio stripopdrachten die hij krijgt toegeschoven, zoals een opdracht van het Gemeentelijke Vervoersbedrijf in Amsterdam voor een stripboekje om jongeren tot beter gedrag in het openbaar vervoer aan te sporen. Zo is het ook met de FNV-opdracht gegaan; Wiemans is zelf geen lid van de bond. 'Het was een leuke opdracht. Ik heb plannen om een keer met een eigen strip naar buiten te komen. Dat kan nog wel even duren, want ik ben erg kritisch over mijn eigen werk. Een paar jaar terug heb ik eens een strip op *Stripster* gepubliceerd, maar die leek wel heel erg op Franquin!' RS

INHOUD

2 ACTUA

12 JAMES STURM
Rik Sanders

18 THE VAST CHASM
James Sturm

20 HERGÉ – ZOON VAN KUIFJE
Kees Ribbens

23 ERO-STRIPS
Rik Sanders

26 HALLO, APELDOORN HIER...
Ger Apeldoorn

29 BITS & PIECES
Ben Bits

30 UIT DE SCHATKAMERS VAN DISNEY
Teus de Kruijf

34 DE BOVENTOON

40 HEINZ SERVICE SPREAD

→ DE HEIJ

WAT EEN KUL: EEN STRIP-MU-SE-UM!
KOLERE!
STRIP? WAT IS DAT?
JEUGDSENTIMENT. OUDE KERELS DIE MET HUN DIKKE REET OP EEN STAPEL BEELDVERHALEN ZITTEN, HERGÉ EN DISNEY ENZO.
STOFFIGE PULP. ALLEEN NOG GOED VOOR EH....
PRECIES! VOOR EH....
EEN MUSEUM. GOED DAT ZOIETS ER KOMT.
NOU! DAT WERD TIJD.

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIPCOLUMNIST FRED DE HEIJ HIEROP VANAF DIT NUMMER ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR. FRED.DE.HEIJ @STRIPSCHRIFT.NL

[ACTUA]

Een presentatie met een staartje

Op donderdag 8 maart werd in Hotel New York *The making of Agent 327* gepresenteerd. In deze schitterende biografie wordt werk en leven van tekenaar en *Storm*-scenarist Martin Lodewijk belicht door Anton Habraken, ongetwijfeld familie van de Habrakens uit de *Agent 327*-albums. Vol met leuke plaatjes, schetsen, inspiratiebronnen, reclamewerk en nog veel meer. Het voorwoord is geschreven door Jan Kruis. Er zijn twee edities leverbaar. De reguliere hardcover-uitgave kost €14,90. Voor de liefhebber is er een luxe editie, genummerd en gesigneerd, met het portret van Lodewijk op de omslag, geschilderd door Jan Kruis. Tevens bevat die editie, die €44,90 kost, een schets uit de periode 1966-1990. Volgens de uitgeverij is dit de opmaat (vandaar het nummer 00) voor een serie biografische albums over Agent 327, Lodewijk en allerlei aspecten van zijn overige werk.
M kwam tevens met een verrassend iniatief. In 2005 wordt voor de eerste keer de Martin Lodewijk Award uitgereikt. Deze prijs is bedoeld voor auteurs, zowel debuterende als gevestigde namen, die meedingen met nog niet eerder gepubliceerd werk dat in intentie en potentie alles in zich heeft om uit te groeien tot een reeks. Een voorwaarde tot mededinging is dat voor het betreffende werk geen contractuele verplichtingen zijn jegens derden (anderen dan uitgeverij M). De naamgever van deze *award* heeft al bepaalde ideeën over de serie: 'Ouderwets liever niet, maar ouderwetse kwaliteit:

FOTO ALEXANDRA VERBURG

Een verraste Els Kruis, Ted Lodewijk, Jan Kruis en Martin Lodewijk voor Hotel New York.

graag! Mijn hart ligt bij de klassieke, verhalende strip en ik hoop series te zien die ik met liefde de komende twintig jaar zou willen volgen'. De winnaar, die in oktober 2005 wordt bekendgemaakt, ontvangt een sculptuur en tevens een contractvoorstel van uitgeverij M – met passend voorschot – om het prijswinnende werk in boekvorm te doen verschijnen. RT

Kort ged1ng

De rechtszaak *Single magazine* versus *Single*, de strip, heeft op 3 februari gediend voor de rechtbank te Utrecht. Stripmakers Hanco Kolk en Peter de Wit werden door de rechter in het gelijk gesteld. Het kort geding handelde over de logovondst van Kolk en de Wit die de 'i' in het woord single vervangen hadden door een '1' net als het magazine jaren later. Ondanks dat de stripmakers de naam niet als merknaam hadden gedeponeerd, was de rechter niet onder de indruk van het verweer dat de uitgever van *Single magazine* aanvoerde. Deze laatste beweerde dat zij de bewuste schrijfwijze van de naam van de strip pas tegen waren gekomen na het vastleggen van hun eigen naam. De uitgever bleek echter al vanaf 2000 uitvoerig marktonderzoek te hebben gepleegd, wat de rechter deed besluiten dat het hier

S 1 NGLE
HANCO KOLK & PETER DE WIT
© ComicHouse Oosterbeek
Wilde ik niet dat blad Single gaan kopen, hebben ze hun naam veranderd!
Ach nee toch! Hoe heten ze nou dan?
...met een nulletje in plaats van een o, zie je wel?
Leuke vondst!
Loser
www.s1ngle.nl

om een ontoelaatbare inbreuk op het auteursrecht van de twee makers ging. De rechter stelde een boete van €15.000 voor iedere volgende overtreding vast. De hoofdredactrice van het blad wilde geen telefonische reactie geven en verwees naar een nog altijd te verschijnen persbericht. TdK

→ GAS EN LICHT

DOOR **RIK SANDERS**

DE AUTOKRAKERS ZIJN WEG EN OOK DE ZAKKENROLLERS... JONGEREN VEROORZAKEN GEEN OVERLAST MEER...
...INBRAKEN? STERK GEDAALD U KUNT VEILIG NAAR BUITEN MEVROUW, DE CRIMINELEN ZIJN VERDWENEN HET IS RUSTIG OP STRAAT!
WAT EEN KALE VLAKTE..! EN DIE STILTE ...DOODENG... ZO SPOOKACHTIG!! IK DENK DAT IK PLEINVREES KRIJG ...SNEL WEER NAAR BINNEN!

Wim Stevenhagen

De stadskrant *Ons Utrecht* heeft regelmatig een inleg met gemeente-informatie. In het kader van het stadsprogramma 'Utrecht veilig! Dat doen we samen' wordt het gemeentedeel verluchtigd met een strip van Wim Stevenhagen. Naar aanleiding van het recente initiatief *De inktpot*, een blad waarin Utrechtse tekenaars zich presenteren, heeft een woordvoerster van de gemeente Utrecht toegezegd te kijken of er voortaan ook lokale tekenaars kunnen worden ingeschakeld.

Peter van Dongen

Het Indisch Huis is een cultureel centrum voor de Indische gemeenschap en anderen die belangstelling hebben voor voormalig Nederlands-Indië en Indonesië. Sinds kort is er een lespakket beschikbaar, waarvoor Peter van Dongen fraaie illustraties heeft geleverd. *Waarom die vlag toch?* is bedoeld voor leerlingen van 11 tot en met 16 jaar in het basis- en voortgezet onderwijs. Het behandelt de geschiedenis van Indische Nederlanders en het herdenken van de capitulatie van Japan op 15 augustus 1945 en de betekenis voor Indische Nederlanders. Op de website *www.hetindischhuis.nl* is meer informatie èn Van Dongens cover te vinden.

rik.sanders@stripschrift.nl

NATUURLIJK PUBLICEREN (STRIP)TEKENAARS AL VAN OUDSHER HUN WERK IN DIVERSE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN, MAAR SINDS DE VOORPUBLICATIEMOGELIJKHEDEN IN REGULIERE STRIPWEEKBLADEN IN NEDERLAND VERSCHRAALD ZIJN - ALLEEN **DONALD DUCK**, **TINA** EN DE MALMBERG-BLADEN ALS **TAPTOE** RESTEREN NOG - VERSNIPPERT HET AANBOD MEER DAN OOIT. IN WELKE BLADEN IS IN VREDESNAAM WERK VAN EN OVER DIE AUTEURS TE VINDEN? EN HOE KRIJG JE DAT ALLEMAAL OP JE NETVLIES? STRIPSCHRIFT BRENGT REGELMATIG LICHT IN DE DUISTERNIS EN MAAKT OVERZICHTELIJK WAAR AL DIE LIEVELINGSAUTEURS HUN GAS EN LICHT VAN BETALEN. TIPS VOOR DEZE RUBRIEK WORDEN ZEER OP PRIJS GESTELD.

Typisch vrouwen

GISTERAVOND ZAG IK JE EX... HIJ ZAG ER NIET UIT: ONGESCHOREN, DRONKEN EN HIJ MAAKTE ZICH VOLKOMEN BELACHELIJK...
MEID, JE LAAT ME SCHRIKKEN! IK DACHT DAT JE GING VERTELLEN DAT HIE EEN MOOIE VROUW BIJ ZICH HAD!

Maitena Burundarena tekent al bijna 25 jaar. Sinds de Argentijnse in het blad *Flair* publiceert, begint ook het voornamelijk vrouwelijk deel van Nederland haar te kennen. Door de uitgave van haar eerste Nederlandse boek - *Typisch vrouwen* - zal deze bekendheid alleen maar toenemen. Maitena stipt met haar tekeningen allerlei onderwerpen aan die de gemiddelde vrouw het meest bezighouden. Relaties, afvallen, cellulitis, opvoeden en mannelijke onhebbelijkheden vormen de belangrijkste ingrediënten voor dit in harde kaft en in kleur uitgevoerde album. *Typisch vrouwen*, 152 pagina's dik, is verschenen bij uitgeverij Sirene en is voor €12,95 verkrijgbaar in de (strip)boekwinkel. TdK

Specials van schoolbladen

Als de scholen vakantie hebben brengen de schoolbladen *Bobo*, *Okki*, *Taptoe* en *Hello You!* ieder jaar hun speciale uitgaven op de kindermarkt. De bladen die als doelstelling hebben op een speelse manier leermethoden aan kinderen van het basisonderwijs te bieden, pakken dit jaar wel bijzonder uit. De *Bobo*-kijkers, de allerkleinsten, moeten het nog met een 'gewoon' winterboek doen met plaatjes en spelletjes, maar vanaf de *Okki*-leeftijd kunnen de kinderen zich gelukkig prijzen met een stickerboek en een heus *Okki*-spel 'Letter je te pletter', Taptoe heeft een winterstripboek èn een dingenkrant en *Hello You!* blijft bij de tijd met een strip-speciaalboek en een interactieve cd-rom om speels je Engels aan te scherpen. Uiteraard zijn vrijwel alle extra's ruim voorzien van strips; een ruime Nederlandse bijdrage van onder anderen Hanco Kolk, Mark Retera, Ben Westervoorde en Gerard Leever. TdK
Meer info: (+31)(0)73-6288791 of *service.jbl@malmberg.nl*

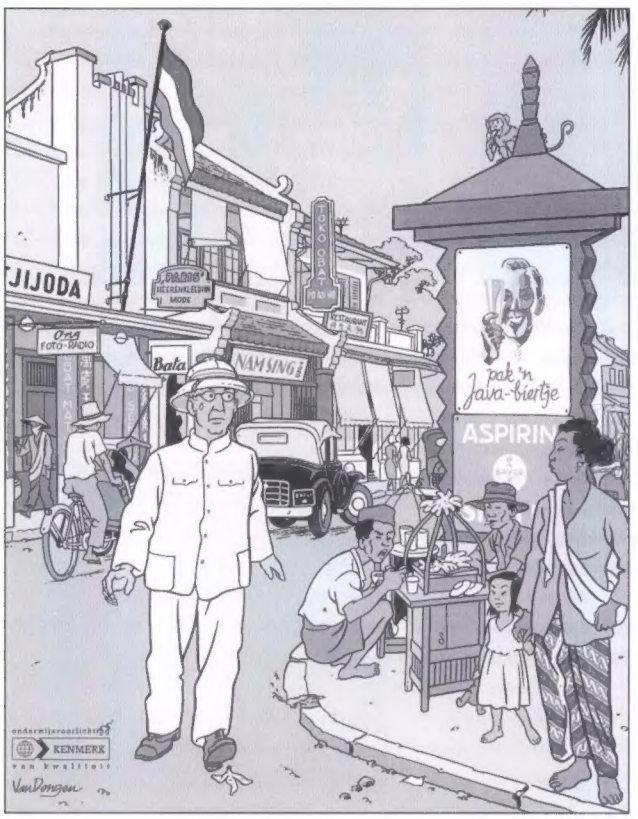

→ 24 BPS

■ De opmars van de dvd-schijf gaat maar door. Cijfers geven aan dat eind 2004 naar verwachting ruim de helft van de Nederlandse huishoudens een dvd-speler onder de televisie zal hebben staan. Helaas verschijnen er in Europa stukken minder titels voor de animatieliefhebber, dus een regiovrije speler is geen overbodige luxe.

■ Uitgeverij Rubinstein bracht in Nederland *Het ultieme Looney Tunes boek* uit van animatiedeskundige en historicus Jerry Beck: een rijk geïllustreerd boek met foto's, artwork en leuke feiten en weetjes. Alhoewel het boek niet erg diep ingaat op de historie van *Looney Tunes* en *Merrie Melodies*, is het beslist een aanrader voor de fans van Warner Brothers-animatie.

■ De vierdelige boxset met bijna 60 gerestaureerde *Looney Tunes*-cartoons is een (voor Warner) onverwacht succes in de VS. Er is hoop onder verzamelaars èn de samenstellers dat Warner groen licht zal geven voor een verdere uitbreiding van de collectie. In Nederland is de box niet uitgebracht, maar worden de filmpjes in losse deeltjes uitgebracht met goedkoop ogende hoesjes met Bugs Bunny of Daffy Duck op de cover, waardoor ze lastig zijn te onderscheiden van andere compilatie-dvd's.

■ Liefhebbers van Hanna Barbera-cartoons kunnen de eerste seizoenen van *The Flintstones*, *Scooby Doo* en *The Jetsons* compleet op dvd verwachten.

■ Meer Hanna-Barbera-nieuws: er wordt achter de schermen gewerkt aan een complete restauratie van de *Tom & Jerry*-bibliotheek, waarbij alle originele stemmen (waaronder het 'neger-engels' van Mammy de huishoudster) en visuele 'neger'-grappen in stand blijven. De collectie zal qua samenstelling en verpakking helemaal gericht zijn op verzamelaars en filmliefhebbers. Een unicum in het o zo politiek correcte Amerika.

■ Met zulke censuur gaat het nog wel eens mis. Warner Frankrijk bracht eind 2003 een dvd uit in koekblikverpakking met - volgens eigen zeggen - het complete werk van Tex Avery. Aangezien animatie- en Averyfans hier wereldwijd naar uitkeken, waren de verwachtingen hooggespannen. Helaas... de liefhebbers hebben Warner genadeloos aan de schandpaal genageld. Twee cartoons missen (het omstreden *Uncle Toms Cabana* en *Half-Pint Pygmy*) maar erger is dat in het merendeel van de overige cartoons flink is geknipt. Releases voor andere Europese landen zijn nog niet gesignaleerd - en dat is maar beter ook. Volgens kenners wilde Warner Frankrijk niet wachten op Warner USA, die bezig is met een grondige restauratie, waaronder kleurencorrecties en nieuwe digitale transfers. Warner Frankrijk gebruikte daarom slechts het bestaande televisie- en VHS-materiaal, waarin nogal wat scènes ontbreken.

■ Disney Amerika heeft belangrijke dvd-uitgaves een half jaar verschoven. De in fraaie blikken verpakte collecties met onder andere *Mickey Mouse* (deel 2) en *Donald Duck*-filmpjes in kleur verschijnen nu pas in mei 2004.

■ *Popeye* bestond in januari 75 jaar. Nu is Popeye niet heel populair meer, maar Amerikanen zijn toch gevallen voor de spinaziekauwende spierbundel: er staat veel merchandise op de planken en Warner is druk in gesprek voor een mogelijke dvd-release van de oude zwart/wit-filmpjes. Het Empire State Building had de leukste verjaardagsverrassing: het gebouw was half januari een heel weekend lang (van zonsondergang tot middernacht) spinaziegroen verlicht!

■ Gary Wolf, de schrijver van het boek *Who Censored Roger Rabbit?* eist in een rechtszaak tegen Disney achterstallige royalty's op de verfilming van zijn boek onder de titel *Who Framed Roger Rabbit?*

■ Nog meer rechtszaken voor Disney: topman Roy Disney is door mede-topman Michael Eisner op straat gezet. Door een slimme zet in enkele notulen mochten bejaarde studiobazen niet meer betrokken zijn bij belangrijke beslissingen. Roy Disney beschuldigt Eisner ervan de studio kapot te maken met verkeerde beslissingen over filmproducties die geen recht doen aan de nalatenschap en de identiteit van Disney. De 'coupe' werd gepleegd in een turbulent jaar voor Disney: na kostbare megaflops als *Atlantis* en *Treasure Planet* en een matige ontvangst van *Brother Bear* heeft Disney de animatie-unit, verantwoordelijk voor de tweedimensionale 'traditionele' tekenfilms, gesloten. Disney's verweer en dikwijls rancuneuze verhaal is op *www.save-disney.com* na te lezen. Eisner houdt wijselijk zijn mond en is in zijn muizenhol gekropen. PvC

[ACTUA]

Kolk in het Van Gogh

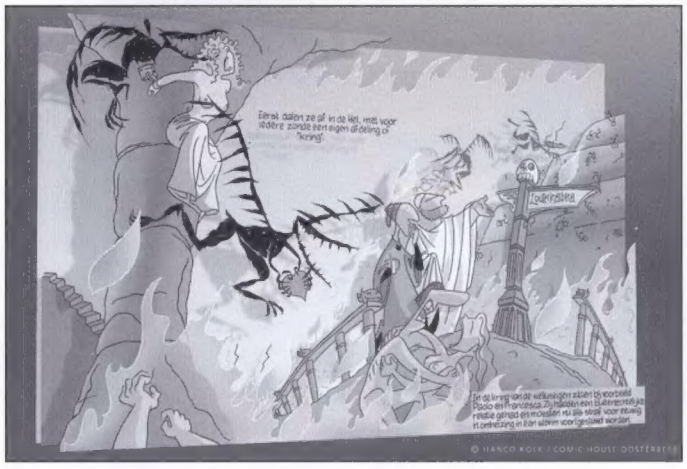

Het Van Gogh Museum in Amsterdam is niet de eerste plaats waar je verwacht werk te kunnen aanschouwen van een striptekenaar. Toch valt Hanco Kolk deze eer ten deel. Schilder Dante Gabriel Rossetti is onderwerp van een omvangrijke overzichtstentoonstelling in het Van Gogh en dichter Dante Alighieri en de legëndes rond koning Arthur vormden een belangrijke inspiratiebron voor hem. Het museum wilde eens op een andere manier dan gebruikelijk de achtergronden en context van deze inspiratiebron in beeld brengen en verzocht Comic House om dit via een stripverhaal vorm te geven. Hanco Kolk mocht dit project samen met collega Michiel de Jong voor zijn rekening nemen. Het resulteerde in twee vitrines met een lengte van vier tot zes meter. Eén vitrine toont beelden geïnspireerd op het tapijt van Bayeux met verhalen over koning Arthur, de ander bevat een diorama op Dante zelf. Kolk noemt het 'de mooiste opdracht uit mijn leven'. Een reden te meer om eens een kijkje te nemen. Nog tot en met 6 juni kunt u terecht in het Van Gogh Museum, Paulus Potterstraat 7 te Amsterdam. TdK

Oppenheimer en De Doelen

Illustrator Ruben L. Oppenheimer, bekend van onder andere *NRC Handelsblad*, heeft voor het Rotterdamse concert- en congresgebouw De Doelen een serie portretten gemaakt van prominente hedendaagse vertolkers van oude muziek, waaronder Andreas Scholl, Frans Brüggen en Janine Jansen. De portretten staan in de uitgave *Oude muziek, nieuwe ontdekkingen*, waarin De Doelen zich presenteert als centrum voor oude muziek. Het Rotterdamse muziekcentrum wil in zijn programmering aantonen dat de oude muziek niet alleen het terrein van de kleine ensemblebezetting is, maar ook kan worden vertolkt door musici met andere, eigenzinnige opvattingen over oude muziek (zoals het inzetten van authentieke muziekinstrumenten). RS
Meer info: (+31)(0)10-2171717

Correcties

In *Stripschrift 358* viel in de rubriek 'Gas & Licht' te lezen dat de strip *Het zijn de klijne dingen die het doen* van Bert van der Meij voorgepubliceerd werd in het weekblad *Suske en Wiske*. De strip staat echter in *Zone 5300* en de Wegener-krant *Extra*.
De redactie

→ SURF

DOOR JASPER BAKKER

ARCHIEF
Maart 2004
05/03/04 Minima hebben geen geld meer voor de tandarts
04/03/04 Dutroux: in 1996 was pedofilie voor mij nog Chinees
03/03/04 Defensie overweegt anti-slaappil
02/03/04 Kritiek op tickets voor nabestaanden aardbeving Marokko
01/03/04 Proces Dutroux van start
Februari 2004
27/02/04 Winnend Staatslot te laat ingeleverd
26/02/04 Schietverbod militairen Irak
25/02/04 Weer mens besmet met vogelpest
24/02/04 Confetti niet aan te slepen in het zuiden
23/02/04 Moslim viert carnaval
20/02/04 Weekenprijzen bij
SHIT! DOPING-CONTROLE!
Defensie overweegt anti-slaappil

Neuerwerbung bei Dr. Tod !
Sie haben seine Leiche tatsächlich noch schnell verstilbert, bevor das Finanzamt wieder zuschlagen kann!

www.argus-online.nl
Kijk! Wie denkt dat MMS (multimedia-berichten versturen naar mobiele telefoons) alleen maar nutteloze diensten biedt, heeft het mis. Je kunt met een modern mobieltje niet alleen het weerbericht ontvangen in de kleedkamer van je voetbalclub, staand bij het raam - zoals een tv-reclame laat zien. Binnenkort kunt je er ook de Argus-cartoons van tekenaar/ schrijver René Leisink op ontvangen. Spitsvondige, nieuwsgerelateerde één-kader strips, die inderdaad ook gewoon op deze website te zien zijn. Een site die rustig, bijna minimalistisch is ingericht. Het broodnodige wordt geboden en niet meer dan dat.

www.noodweer.nl
Diezelfde René Leisink werkt bij de – mede door hem opgerichte – Studio Noodweer. Op de site van dat tekenaarscollectief is een leuk en redelijk omvangrijk overzicht te vinden van hun strip-, cartoon- en illustratiewerk. Er is echter ook een interessant paardenarchief met geinige tekeningen van diverse tekenaars, waaronder bij voorbeeld Gerard Leever, Mark Retera en de Canadees McCullen. Een site die oogt als een verzorgd stripalbum.

www.burkh.com
Hèhè, een site over strips die ook geluid maakt. Daar zijn er wel meer van, maar deze weet gelijk (in de intro) de toon neer te zetten. De Duitse tekenaar Burkhard Fritsche heeft een apart geïllustreerde navigatiebalk, met klikgeluidjes, waarmee deze site met (meer) werk van zijn hand is te doorkruisen. Daaronder enkele absurdistische cartoons, info over boeken met verzameld werk en boeken voor speciale bestemmingen, zoals eentje voor en over bakkers. Een interview met Burkhard staat in *Snoecks 2004*.

jasper.bakker@stripschrift.nl

OP HET WERELDWIJDE WEB IS NATUURLIJK OOK VEEL INFORMATIE VOOR HANDEN OVER STRIPS EN HAAR MAKERS. MAAR HOE KAN JE DIE INFORMATIE VINDEN? OOK ZOEK-MACHINES ZIJN NIET ONFEILBAAR. STRIPSCHRIFT VIST DE KRENTEN UIT DE PAP.

→ FLITSEN

➲ Het Disney-imperium wordt groter en groter. Recentelijk werden *The Muppets* toegevoegd aan de al indrukwekkende animatie- en poppenstal. Na de dood van geestelijk vader Jim Henson werden Kermit en de zijnen verkocht aan het Duitse bedrijf EM.TV die hun financiële verplichtingen echter niet konden nakomen. ➲ Disney zelf gaat misschien ook wel overgenomen worden. Kabelexploitant Comcast heeft een vijandig bod van 66 miljard dollar uitgebracht. Disney wees dit echter af. Topman Eisner lag los daarvan ook nog eens onder vuur. Tijdens een aandeelhoudersvergadering op 3 maart stemde 43% tegen het aanblijven van de man. ➲ Uit Disneyworld in Florida is het door Janet Jackson ontworpen beeld van Mickey Mouse door de directie verwijderd. Aanleiding was de blote borst die de zangeres al of niet met opzet toonde tijdens een live-televisieuitzending. Ook de animatiewereld siddert en beeft blijkbaar vanwege Nipplegate. ➲ Het eerste nummer van het Utrechtse stripblad *De inktpot* is herdrukt. Na een eerste oplage van vijfhonderd exemplaren zijn er maar liefst zevenhonderd bijgemaakt. Het tweede nummer kan er meteen worden bijgekocht, want dat moet medio maart verschijnen. ➲ Half februari vond er een oprichtingsvergadering plaats van het blad *Strippin'*. Het moet de opvolger worden van de stripbladen *Stripper* en *Impuls*. ➲ De precieze datum wisselt nog altijd van week tot week, maar het Nederlands Stripmuseum in Groningen opent in ieder geval in april haar deuren. De openingstentoonstelling is gewijd aan het werk van Gerrit de Jager. ➲ Op 11 februari ging de film *Blueberry* in première. Op de site *www.blueberry-lefilm.com* kun je alvast een kijkje nemen. ➲ De prijzenregen in Angoulême is weer achter de rug. De grote prijs van Angoulême ging naar *Titeuf*-tekenaar Zep. Tot beste album werd verkozen *Le combat ordinaire* (Dargaud) van auteur Manu Larcenet. *Sandman 4* (Delcourt) van Neil Gaiman kreeg de prijs voor het beste scenario en *Blacksad 2* (Dargaud) van Juanjo Guarnido en Juan Díaz Canales won zowel de publieksprijs als de prijs voor het beste tekenwerk. De overige prijzen kwamen terecht bij albums die (nog) niet in het Nederlands zijn vertaald. ➲ Nog tot 28 maart kun je in galerij Van Campen & Rochtus in Antwerpen een tentoonstelling bekijken met onder andere werk van Jan Bosschaert. Meer info is op de site *www.galerievcr.be* te vinden. ➲ Filmmaker en producent Nico Crama brengt zijn archief onder bij het Filmmuseum. Kern ervan is zijn verzameling van het werk van animatiefilmer Paul Driessen, met wie hij vaak heeft samengewerkt.

Nico Crama en Paul Driessen.

De Alfakunst

Elf jaar geleden sprak de redactie van *Stripschrift* voor de *Kuifje*-special met Philippe Goddin, de toenmalige onderzoeker/bewaker van het erfgoed van de Fondation Hergé. Hij vertelde toen dat hij in het archief op een paar ontbrekende pagina's uit *Kuifje en de Alfakunst* gestoten was. Goddin had het idee om deze stukken ooit nog eens in een heruitgave op te nemen. Ze zouden een nieuw licht werpen op het laatste, onafgemaakte *Kuifje*-avontuur en prijsgeven welke boef achter de vermomming van bandiet Endadinne Akass zat.
Inmiddels is het zover: ter gelegenheid van 75 jaar *Kuifje* is er een nieuwe editie van *De Alfakunst* verschenen met negen teruggevonden pagina's extra. Wat leren die ons? In ieder geval dat Hergé tal van alternatieve (deel)scenario's heeft uitgeprobeerd, waarvan er een paar zelfs in Nederland (Amsterdam: drugshandel, kunstvervalsingen) afspelen. Verder blijkt achter Endadinne Akass niemand minder dan Rastapopoulos te zitten, maar dat was eigenlijk al een publiek geheim. *Kuifje en de Alfakunst* is bij Casterman in harde en slappe kaft verschenen voor respectievelijk €8,95 en €5,25. RS

Stripcatalogi voer voor advocaten

Sinds 1998 is er geen stripcatalogus meer verschenen, maar het lijkt erop alsof dat in 2004 ruimschoots wordt ingehaald door de uitgave van wel drie verschillende catalogi.
Hans Matla heeft de knoop eindelijk doorgehakt en komt eind van het jaar met het eerste deel (A-D) van zijn vierdelige *Stripkatalogus*, deze keer gelukkig weer voorzien van alle covers; en ook nog eens in kleur! Het is de bedoeling dat er daarna jaarlijks een nieuw deel verschijnt (2005: E-K, 2006: L-S, 2007: T-Z, 2008: A-D, enzovoorts). Maar... hij belooft rond de zomer eerst nog te komen met de eerder in *Stripschrift* genoemde *Suske en Wiske*-deelcatalogus van ongeveer 120 pagina's.
Gert Desmet publiceert medio april zijn *Officiële Nederlandstalige catalogus voor elke stripofiel*. De oorspronkelijke titel – *De eerste officiële Nederlandstalige stripkatalogus in* € – stuitte bij Hans Matla op problemen en werd aldus onderwerp van gesprekken en e-mails tussen juridische adviseurs van beide partijen. Matla: 'Ik kan niemand verbieden een stripcatalogus samen te stellen, integendeel: ik vind het zelfs erg leuk als het gebeurt, maar die titel zou de indruk kunnen wekken dat het om mijn catalogus gaat en dat noemt men, geloof ik, misleiding. Ten tweede kreeg ik het idee dat er door mij verzamelde informatie zou worden gebruikt en dat kan ik ook niet zomaar toestaan. Toen ik hoorde dat de catalogus van meneer Desmet er ging komen heb ik dus meteen actie ondernomen, want ik ben er niet op uit om iemand te gronde te richten door pas te reageren als dat boek al in de winkel ligt.'
Desmet: 'Mijn catalogus is samengesteld door eigen onderzoek en door het koppelen van diverse databestanden van zowel een aantal stripwinkeliers als Koninklijke Bibliotheken. Het boek verschijnt op ongeveer 700 pagina's A5-formaat, omdat dat naar mijn idee handiger in gebruik is, maar foto's van de covers nemen we niet op. De adviesprijs is €29,95. We kunnen het aantal pagina's binnen de perken houden doordat de hoeveelheid bibliografische informatie geminimaliseerd is. De prijsvermelding van de opgenomen titels is gebaseerd op albums in nieuwstaat, maar van albums die de laatste tien jaar op een veiling zijn verkocht vermelden we ook de hoogste ooit geboden prijs. Daarnaast hebben we van zo'n twintig auteurs ook de door hen geïllustreerde boeken opgenomen, bij voorbeeld van Willy Vandersteen, Marc Sleen, Marten Toonder en Jan Waterschoot.'
En dan is er tenslotte nog Peter Bonte – de uitgever van de *Stripdatabank* op cd – die eerdaags komt met een nieuwe versie op dvd, maar op zijn internetforum liet weten dat er ook een aanstreepboekje zal worden uitgegeven.
Een nieuwe versie van *The Collector's File*, een ander cd-catalogusproject, van het bedrijf Amber, Brabant Strip en Hans Matla lijkt een zachte dood te sterven als er niet snel een opvolger wordt gevonden voor de oorspronkelijke initiatiefnemer Luc Vranken. Vrankens tijd wordt namelijk al geruime tijd volledig opgesnoept door zijn werk buiten de stripwereld. AvO

Schreurs ontgoocheld door handelswijze Nieuwe Revu

Eric Schreurs heeft een raadsman in de arm genomen om te kijken of er nog stappen kunnen worden gezet tegen het besluit van *Nieuwe Revu* om te stoppen met *Klepzeiker/Kleppie*. Hij heeft ruim twintig jaar meegewerkt aan het publiekstijdschrift, zij het als freelancer. Zijn advocaat onderzoekt nu of dit langdurig samenwerkingsverband kan worden opgevat als arbeidsovereenkomst en of er dan sprake is van contractbreuk. Een aantal weken geleden kreeg Schreurs een telefoontje van vertrekkend hoofdredacteur Jildou van der Bijl waarin zij meedeelde dat vanwege de restyling van het blad de strip niet meer geplaatst zou worden. Volgens de striptekenaar is die restyling de kapstok geweest om het slechte nieuws aan op te hangen. Hij vermoedt dat hij vanwege de vele bezuinigingsoperaties bij uitgeverij Sanoma aan de kant is gezet.

Bij Schreurs is het stopzettten van zijn strip hard aangekomen. 'Ik had niet het idee dat ik tot in de eeuwigheid in *Nieuwe Revu* zou kunnen publiceren, maar om zo plotsklaps aan de kant te gezet te worden, is pijnlijk en pakt financieel ook beroerd uit.' Bovendien voelt hij zich onfatsoenlijk behandeld. 'Ik heb diverse hoofdredacteuren bij *Nieuwe Revu* gekend en overleefd. Die Van der Bijl heb ik nog nooit gezien, dus ik had het wel netjes gevonden als ik in een eerder stadium was uitgenodigd voor een gesprek om elkaar in de ogen te kijken en bij voorbeeld te praten over een termijn waarop de strip kon worden afgebouwd. Als je na ruim twintig jaar werken voor het blad via zo'n telefoontje wordt afgedankt, ja, dat doet zeer.'

Nieuwe plannen heeft hij vooralsnog niet, omdat hij nog beduusd is door het vertrek uit *Revu*. 'Maar,' zo stelt Schreurs, 'ook deze storm zal ik wel overleven'.

Jildou van der Bijl laat weten dat *Nieuwe Revu* zich netjes aan de opzegtermijn van drie maanden heeft gehouden. Zij wijst erop dat Schreurs als zelfstandig ondernemer opereert en niet economisch gebonden is aan het blad. Volgens de raadsman van *Revu* is er dan ook geen sprake van contractbreuk. In de kritiek van Schreurs over de onfatsoenlijke behandeling kan Van der Bijl zich niet vinden. 'Een vervelende boodschap komt altijd hard over. Of ik dat nu telefonisch meedeel of meld tijdens de overhandiging van een bloemetje.' Ze begrijpt dat het besluit een grote klap is voor Schreurs, maar vindt verder commentaar over hoe er met elkaar wordt omgegaan een zaak tussen de redactie en de tekenaar.

Volgens de hoofdredacteur is tijdens de restyling gekeken welke onderdelen mee zouden gaan, en daar hoorde *Kleppie* niet bij. 'De strip was op. We hebben eerder met Schreurs om de tafel gezeten om *Klepzeiker*, waar eveneens de sleet op zit, te vernieuwen. Dat is *Kleppie* geworden, maar daar is de rek nu ook uit.'

Voorlopig komt er geen opvolger voor *Kleppie*. Van der Bijl vindt twee paginavullende strips (*Familie Doorzon* en *Dirk & Desiree*) voldoende. Wel laat ze doorschemeren nog naar nieuwe kleinschaliger strips of cartoons (à la Gummbah) te kijken. RS

Utrecht stopt met Annie

Het Utrechts *Stadsblad* is gestopt met de wekelijkse strip *Annie* van Luc Verschuren. Volgens redacteur Jan Lemair vanwege een bezuinigingsmaatregel. Hij betreurt het besluit, omdat de strip een belangrijk luchtig element in de weekkrant vormde. Verschuren zag de bui al hangen toen hij een delegatie van de krant op bezoek kreeg in zijn Brabantse woonplaats Oisterwijk. 'Zij wilden de strip, die eerst in grijstonen werd gedrukt en later in zwart/wit, in kleur, maar dan voor de helft van de prijs. Dat soort verzoeken betekent meestal het begin van het einde.'

Verschuren, die in de klare stijl van Yves Chaland tekent, staat in de stripwereld vooral bekend als pionier van de stedenstrips en de Tilburg-strip *Kees Kruik*, die zo'n twintig jaar lang in *Brabants Dagblad* heeft gestaan, maar afgelopen november ook uit kostenoogpunt is geschrapt. 'Die strip was eerst dagelijks, maar moest ineens wekelijks. Op die manier kon ik ook amper meer op de lokale actualiteit inspringen.' Hij heeft even geen eigen strip meer om handen; af en toe komt er een opdracht voor een bedrijvenstrip binnen. 'Het zijn slechte tijden. Gelukkig verdien ik al een jaar of vijf geld met het verkopen van mijn popart-achtige schilderijen.' RS

ANNIE
AFSCHEID
HOEZO GAAN WE VERTREKKEN, ANNIE?
VOLGENS DE UITGEVER ZIJN WIJS TE DUUR!
WAAR GAAN WE HEEN?
DENK JE NIET DAT DAT TE DUUR IS VOOR ONS?
MONACO

KIT! GA NA OF ZE ALLEMAAL ONTWAPEND ZIJN EN LAAT ZE DAN GAAN! IK GEEF ZE TIEN MINUTEN OM OP TE STIJGEN!
LAAT DAT MAAR AAN MIJ OVER!
WORDT VERVOLGD

Tex is back

Nederlands wellicht grootste *Tex Willer*-fan Erik van Helvoort tracht de 'oude' serie nieuw leven in te blazen. Hij doet dit door de in Nederland bij deel 128 zo abrupt geëindigde reeks vanuit het Fins en Engels in het Nederlands vertaald op zijn eigen internetsite te brengen. Tex Willer eindigt in Nederland met een 'wordt vervolgd' midden in het verhaal *Overval op de postkoets* dat halverwege deel 128 start. Terwijl hier in 1981 het doek viel voor de rechtvaardige cowboy Tex, bleven er tot op de dag van vandaag in het buitenland delen verschijnen. Van Helvoort heeft een grote Finse fan nu bereid gevonden het Finse deel 129 te vertalen. Van Helvoort zelf verzorgt de lettering en de plaatsing van de pagina's op zijn site. Hij laat desgevraagd weten dat dit een aanzienlijke hoeveelheid werk is en is kan wat deskundige hulp goed gebruiken. Nog niet zo lang geleden heeft Tex Willer ook al nieuw levenslicht gezien door de reeks *De vier moordenaars* van Joe Kubert en Claudio Nizzi bij uitgeverij Prestige. Doordat Erik enig commentaar had geleverd op de vertaling van het eerste album heeft hij als beloning in deel twee een 'rol' gekregen. Eén van de slechteriken heet Hellforth. Mail naar *info@texwiller.nl* voor meer info of hulp voor Erik. En bekijk ook de vertaalde pagina's op ***www.texwiller.nl*** eens. TdK

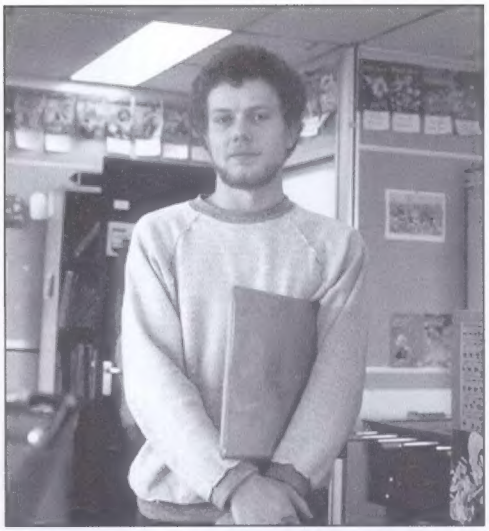

FOTO ED VAN SCHUIJLENBURG - 1980

Jules Coenen
1959 – 2004

Op 23 januari 2004 overleed Jules Coenen in Nederland, twee dagen nadat hij was teruggekeerd uit Amerika waar hij vierentwintig jaar lang woonde en werkte.

In de tweede helft van de jaren zeventig tekende hij Disney-strips (Donald Duck, Broer Konijn, De Boze Wolf, Oma Duck) *en maakte hij ook illustraties voor het weekblad* Donald Duck. *Hij inktte ook het werk van andere tekenaars, waaronder dat van mij. Hij maakte leuke tekeningen en regisseerde z'n strips goed. Het waren rustige, sfeervolle en goed leesbare pagina's. De 'Disney-stijl' had hij in de vingers en hij hield zich aan de modelsheets. Naast zijn werk voor Duck werkte hij ook voor* Mickey Maandblad. *Hoewel hij freelancer was kwam hij graag naar de redactie om daar te tekenen: hij hield van de sfeer, zocht gezelligheid en na werktijd belandden we met een vast ploegje meer dan eens in een café, een restaurant of (meestal!) beide. Jules hield ook van het 'goede leven'.*

In 1980 vertrok hij – geïnspireerd door het vertrek van Daan Jippes – naar Los Angeles om aldaar z'n geluk te beproeven. Dat lukte goed. Hij tekende en inktte veel strips en maakte Disney-illustraties voor uitgever Al White. Ook kreeg hij regelmatig inkt- en tekenwerk van de Walt Disney Studio's zelf, onder andere de Donald Duck*-dagstrips. Tussendoor kwamen er af en toe ook goedbetaalde reclameklussen langs.*

De eerste jaren kwam hij 's winters even over. De Hollandse winter kon hij slecht missen. Winterse uitstapjes in Amsterdam dienden natuurlijk in de kroeg te eindigen, wat ook altijd gebeurde. In de latere jaren kwam hij niet meer, maar we hielden telefonisch contact. In Amerika hebben we elkaar nog twee keer gezien: in '85 en in '87.

Na een gestrande relatie ging hij vrij afgezonderd wonen, wat hem goed beviel. Hij ging voort met het inktwerk. Ook voor de Nederlandse Donald Duck *bleef hij bezig. Zelf strips tekenen had hij inmiddels achter zich gelaten. Dat werd hem te zwaar.*

Twintig jaar lang heeft hij prettig en goed kunnen werken in een land waar een buitenstaander toch niet zo makkelijk het hoofd boven water houdt. Een prestatie.

Rond de eeuwwisseling kwam de klad er flink in. Al White gaf Jules geen inktwerk meer. De computer nam veel over. Voor de Disney-studio's werken kwam om dezelfde reden ook bijna niet meer voor. En wij hadden te weinig inktwerk om hem een bestaan te kunnen garanderen. Hij heeft zich toch nog zo'n jaar of drie kunnen redden, maar toen was het over. Jules besloot naar Nederland terug te gaan. Amerika had hem niets meer te bieden.

We hebben in al die jaren veel met elkaar gesproken. Over zin en onzin. Over ups en downs. Over haat en liefde. Over werk en maatschappij. Over leven en dood.

Goodbye, Jules.

Ed van Schuijlenburg

ADVERTENTIE

HAUSMAN signeert bij FANTASIA
zaterdag 10 april 2004

- Speciaal voor deze dag uitgave van diverse genummerde en gesigneerde prenten.
- Hausman tekent in elk aangekocht boek een mooie aquarel.
- Opening en signeren vanaf half 3.
- Tevens verkoop van originelen.
- Er komen dit jaar nog meer tekenaars.
- Zie website voor meer informatie.

STRIPWINKEL ☆ FANTASIA
ANTIQUARIAAT ☆ CURIOSA ☆ POSTERS ☆ INLIJSTINGEN
Gelderlandplein 203 ☆ 1082 LW Amsterdam ☆ Tel. 020-6427888
Website: http://home.tiscali.nl/stripwinkelfantasia ☆ Email: stripwinkelfantasia@tiscali.nl

→ FLITSEN

⊃ *Boerke*-auteur Pieter de Poortere heeft in zijn woonplaats Gent een eigen tentoonstelling. In Het huis van Alijn aan de Kraanlei 65 is zijn werk nog tot 13 juni te bewonderen. ⊃ *De Rochesters*, een strip van Jean Dufaux en Philippe Wurm, verschijnt vanaf deel drie in de collectie Spotlight van uitgeverij Dupuis. De eerste twee delen verschenen bij Casterman. ⊃ Het Jijé Stripmuseum blijft zo lang mogelijk open. Het museum kampt met geldtekort, nu het wachten op de toekenning van een subsidie van de Franstalige gemeenschap langer duurt dan gepland. 'Er zijn plannen genoeg. Wij gaan pas dicht als er schuldeisers voor de deur staan', klinkt het strijdlustig vanuit de Hopstraat 43 in Brussel. ⊃ Journalist Patrick van Gompel en stripwinkelier Ad Hendrickx van de Bronzen Adhemar Stichting zetten een punt achter de organisatie van De Stripgidsdagen in Turnhout. Het tweetal heeft jarenlang veel tijd gestoken in het organiseren van het tweejaarlijkse stripfestival, en vindt het welletjes geweest. Het evenement bestaat sinds 1977 en geldt als het oudste stripfestival van België. Helaas zijn er binnen de Bronzen Adhemar Stichting geen opvolgers te vinden. De ex-organisatoren hopen dat de Bronzen Adhemar of de Vlaamse Cultuurprijs voor Strips toch nog in Turnhout kan blijven. ⊃ In Utrecht zag het vorige maand in cultureel centrum Oog in Al letterlijk blauw van de Smurfen. De stichting Smurfenverzamelaars - naar eigen zeggen de enige Smurfenclub in Europa – hield er een verzamelaarsdag. Sommige poppetjes bleken zelfs € 1200 waard te zijn. Wie daarvoor zijn smurf trekt, moet niet goed smurf zijn! ⊃ Bij postorderbedrijf First Impressions is een *Suske en Wiske*-schaakspel te koop met tinnen speelstukken in de vorm van personages uit de strip. Het kost wel een lieve duit: alleen loper Lambik (één van de 32 speelstukken) kost al een slordige € 7. Het schaakbord krijg je er wel gratis bij! ⊃ Ophef in de openbare bibliotheek van Den Haag. Daar werd op 25 februari een spotprent van Tjalling Houkema weggehaald van de expositie *Politiek & Prent 2003*, omdat een groep boze moslims dreigde de bibliotheek te bezetten. Op de prent valt een met bloed bevlekt boek te zien waarin ruimte is gemaakt voor een pistool. Onder de tekening staat de tekst 'Koran?'. Houkema publiceerde de prent in *Vrij Nederland* bij een artikel over terroristische moslimorganisaties. Onder druk van de Haagse wethouder Heijnen en diverse protesten tegen deze vorm van censuur hing de bibliotheek de spotprent een dag later terug. De reizende expositie is overigens nog tot 9 april te zien in het Persmuseum in Amsterdam. ⊃ Tekenaar Joost Veerkamp bereidt een nieuwe postzegelemissie voor. Wie geen zegels wil missen, kan het veertiende supplement bestellen van zijn postzegelalbum. Verder heeft hij een nieuwe prent in de Hilversum-serie uitgebracht, ditmaal hotel Gooiland. Meer info is op *www.veerkamp.nl* te vinden. ⊃ Het door ons reeds eerder aangekondigde nieuwe Franstalige blad van uitgeverij Lombard heeft uiteindelijk de titel *Pepper Plug* gekregen. In het blad deels ook aandacht voor strips, met in het eerste nummer onder andere een voorpublicatie van een zestiental pagina's uit *Halloween Blues 2* en *Het laatste jungleboek 1*. ⊃ Het communicatieadviesbureau Sigmun bracht een alleraardigst boekje uit over interne communicatie. De omslag van *De virtuelen* is van de hand van Erik Kriek. ⊃ Het *Comic! Jahrbuch 2004* is verschenen. Dit Duitse jaarboek onder redactie van Burkhard Ihme (ISBN 3-88834-934-6, € 15,25) en onder auspiciën van de stripliefhebbersorganisatie Icom bevat voor de vierde maal weer tal van lezenswaardige bijdragen over strips in Duitsland, maar ook in andere landen, waaronder Nederland. ⊃ Uitgeverij Panda start in september met de integrale uitgave van de serie *Panda* van Marten Toonder. De 42 kloeke boeken zullen in een ritme van ongeveer zes per jaar gaan verschijnen. De delen 1-3 (met de ondertekst-verhalen 1-14) en 34-36 (met de balloonverhalen 140-164) zullen het spits afbijten.

→ STARS & STRIPS

BOVEN, VAN LINKS NAAR RECHTS -
- Turner leeft zich uit op *Superman/Batman*.
- Captain America en Falcon samen in één comic.
- *Marvel Age*, oud werk in een nieuw jasje.
- Miller en Eisner bespreken de ins en outs van het vak.

RECHTS - *Cerebus* nadert het eind.

→ BELEID

Marvel Comics gooit het roer om. Vorig jaar werd onder de noemer 'Tsunami' gemikt op een jonger publiek, maar de meeste van de toen gelanceerde series zijn intussen afgevoerd.
Vanaf maart wordt weer teruggevallen op beproefde formules. De aandacht wordt verlegd naar een volwassener publiek, inspelend op gevoelens van nostalgie. In zes weken tijd gaan liefst zeven nieuwe titels van start, allen gebaseerd op oudere concepten, aangevuld met miniseries waar dezelfde motieven achter schuilgaan. Het beleid van voormalig directeur Bill Jemas lijkt hiermee definitief de deur uit, al is dat een kwestie van ongelukkige timing: de meeste van deze series zijn nog onder het bewind van Jemas goedgekeurd.

DOOR **OLAV BEEMER**

Zo wordt de klok teruggedraaid met *Cable & Deadpool*, door Fabian Nicieza en Mark Brooks (tekenstudio Udon). Twee jaar geleden mocht dit duo niet meer bij de oude naam worden genoemd en gingen hun comics onder andere titels door het leven, maar dat had weinig succes. Nu is alles bij het oude. In *Captain America & The Falcon* (door Christopher Priest en de van CrossGen afkomstige Bart Sears) wordt een ander duo in ere hersteld, al gaat dat niet van harte. Captain America moet binnen vierentwintig uur zijn voormalige collega Falcon opsporen èn voorkomen dat deze serie op een verzameling filmclichés gaat lijken. Dat geldt ook voor *Iron Fist*, een comic die altijd opduikt wanneer kungfu in de mode is, ditmaal onder leiding van Jim Mullaney en Kevin Lau.

Vervolgens is *Alpha Flight* aan de beurt, een serie die ondanks herhaaldelijk herstarten nooit het succes uit de jaren tachtig heeft geëvenaard. Poging drie wordt verzorgd door Scott Lobdell en Clayton Henry. Ook *She-Hulk* is toe aan een derde poging. Dan Slott en Juan Bobillo (in Nederland bekend als tekenaar van *Chocolade met Franse frietjes* en de series *Bird* en *Zachary Holmes*) proberen het met een advocatenkantoor als de insteek.

Tot slot zijn *Marvel Age: Spider-Man* en *Marvel Age: Fantastic Four* misschien wel het toppunt van de nostalgie. In beide series worden de klassieke scripts van Stan Lee, Steve Ditko en Jack Kirby opgepoetst. Bedoeld voor de jongere lezer, zo beweert Marvel, maar natuurlijk gericht op oudere lezers die hun jeugdsentiment in een modern jasje willen zien.

→ NAAMSBEKENDHEID

Een bekende naam doet het altijd goed in de comicwereld. Het bewijs werd overtuigend geleverd toen schrijvers als J. Michael Straczynski (*Amazing Spider-Man*) en Kevin Smith (*Green Arrow*) van film en televisie overstapten naar het stripverhaal en hun voorbeeld is door velen gevolgd.

Momenteel gaan de geruchten, dat Joss Whedon (bedenker van de televisieseries *Buffy* en *Angel*) en Bryan Singer (regisseur van de *X-Men*-films) bij Marvel gaan werken aan nieuwe *X-Men*-comics. Al zouden ze daar hun slechtste werk ooit afleveren, de namen alléén staan garant voor verkoopcijfers.

DC Comics gooit eveneens bekende namen in de strijd, maar zoekt het niet meteen bij makers van andere media. Zij houden het bij Michael Turner, halverwege de jaren negentig het wonderkind bij Image Comics en inmiddels voor zichzelf begonnen. Bijgestaan door schrijver Jeph Loeb verzorgt Turner vanaf eind maart het tekenwerk van de serie *Superman/Batman*. Het zesdelige verhaal bevat gastrollen van Darkseid en Wonder Woman, zodat Turner zich volop heeft kunnen uitleven in de periode dat zijn uitgeverij een juridische strijd met Image uitvocht over de rechten van zijn creatie *Fathom*.

IDW Publishing moet het vooral hebben van het werk van Steve Niles. Met zijn lovend ontvangen horrorcomic *30 Days of Night* heeft hij de kleine uitgeverij op de kaart gezet en het was geen verrassing toen het daarna kwam tot het vervolg *Dark Days*. Binnenkort is het de beurt aan de tweede sequel, luisterend naar de titel *30 Days of Night: Return to Barrow*, opnieuw geschilderd door Ben Templesmith. In Hollywood wordt gedacht aan een verfilming, dus het uitmelken van bekende namen als die van Niles is commercieel aantrekkelijk.

Een comic die zichzelf verkoopt, is de Image-titel *Powers*. Schrijver Brian Michael Bendis en zijn tekenaar Michael Avon Oeming zijn juist dànkzij deze serie grote namen. Toch vonden zij het tijd voor extra aandacht, vandaar dat aan het eind van het eerste kwartaal een herstart wordt gemaakt. 'In onze vorige verhaallijn is zo veel veranderd,' aldus Bendis, 'dat deze herstart een logische keuze was.' De extra centjes die een nieuwe *Powers 1* oplevert, zijn ongetwijfeld ook mooi meegenomen.

olav.beemer@stripschrift.nl

■ **GESTOPT** Eind april neemt Marvel afscheid van *X-Treme X-Men*. Die maand verschijnen twee nummers, waarin Chris Claremont (*Uncanny X-Men*) en Igor Kordey (*Soldier X*) de verhaallijn afronden. Het stopzetten van de reeks maakt deel uit van de herstructurering van de *X-Men*-comics.

■ **REÜNIE** In maart is het tijd voor de reünie van Chris Claremont en John Byrne, het duo dat eind jaren zeventig een legendarische reeks nummers voor de Marvel-comic *Uncanny X-Men* afleverde. Bij DC zijn ze samen zes delen lang verantwoordelijk voor de serie *JLA*, die voor deze gelegenheid twee maal per maand uitkomt.

■ **DRIEHONDERD** Eind maart verschijnt bij Aardvark-Vanaheim de comic *Cerebus 300*, het laatste deel van de door Dave Sim geschreven en getekende serie. *Cerebus* vertelt het levensverhaal van een barbaars aardvarken en is al sinds de start in 1977 bedoeld als een afgerond geheel.

■ **GEBUNDELD** Will Eisner (*The Spirit*) en Frank Miller (*Sin City*) hebben ieder op hun eigen manier gezorgd voor een revolutie in de comicwereld. Voor Dark Horse Comics lieten de twee makers zich interviewen. Het resultaat is een 350 pagina's tellende en rijk geïllustreerde bundel waarin het duo filosofeert over de ins en outs van het vak. *Eisner/Miller* verschijnt eind april en kost $19.95.

FOTO ALEXANDRA VERBURG

TWEE SLAG

DOOR RIK SANDERS

James Sturm over Amerikaanse cultuuricone

Afgelopen jaar verscheen bij Marvel de miniserie *Unstable Molecules*, een fictieve geschiedenis over het werkelijke leven van The Fantastic Four.

ORIE WIJD

Bedenker van dit bijzondere project is James Sturm. Opmerkelijk, omdat hij bekend staat als een maker van literair-grafische romans. Toch is deze comic-uitstap verklaarbaar. Sturm tracht in zijn strips het Amerikaanse gevoel te verbeelden. Zijn historische trilogie over religieuze waanzin, de goudkoorts en honkbal bracht hem alom waardering. Daar sluit een 'verkenning' naar de oorsprong van vier van Amerika's populairste cultuuriconen naadloos op aan.

in stripvorm

James Sturm (1965) blijkt een groot fan van *The Fantastic Four* (in Nederland ooit *De vier verdedigers* geheten), de comic die in de jaren zestig een nieuwe standaard neerzette voor superheldenstrips: geen eendimensionale personages, maar hoofdfiguren die aan karakterontwikkeling doen. 'Als jochie hield ik van *Peanuts*, maar toen ik in de jaren zeventig *The Fantastic Four* ontdekte, wist ik dat ik striptekenaar wilde worden.' Sturm liep, toen hij daadwerkelijk stripmaker was, jarenlang rond met allerlei ideeën over nieuwe verhalen voor zijn favoriete superhelden. Uiteindelijk stuurde hij zijn veelgeprezen boek *The Golem's Mighty Swing* op naar Marvel met daarbij een korte uitleg van zijn plannen. Uitgangspunt van *Unstable Molecules* was dat de bedenkers van het viertal – de vermaarde tandem Jack Kirby en Stan Lee – *The Fantastic Four* zouden hebben gebaseerd op de levens van echt bestaande mensen. De wetenschapper Reed Richards, zijn vrouw Susan Storm, haar broer Johnny en Reeds studievriend Ben Grimm raakten volgens Sturm in de Koude Oorlog daadwerkelijk als geheim agenten betrokken bij het Amerikaanse ruimtevaartprogramma.

Na ruim een jaar discussie ging Marvel akkoord met het voorstel voor deze fictieve comic-biografie. *Unstable Molecules* speelt zich af in 1959 – twee jaar eerder dan de publicatie van de eerste *The Fantastic Four*-comic – en laat zien hoe de 'normale' levens van het viertal drastisch veranderen door de Koude Oorlogsdreiging. Volgens Sturm voert hij The Fantastic Four op als een product van hun tijd. 'Het gaf mij de gelegenheid in te gaan op het sociaal-politieke krachtenveld eind jaren vijftig, een interessante periode.'

De presentatie van *Unstable Molecules* als het ware verhaal achter *The Fantastic Four* zat knap in elkaar. Marvel stuurde een persbericht uit waarin de serie werd aangekondigd met daarbij het verhaal dat Sturm toegang had gekregen tot de archieven van de FBI. In de comics zelf voert Sturm allerlei bronnen op om de echtheid van zijn stripbiografie aan te tonen. Het persbericht rept nog van het verschijnen van twee andere miniseries in 2007 en 2013 die de verdere levensloop van het viertal behandelen. 'Tongue in cheek', aldus Sturm. Een verdere carrière in de comicindustrie ambieert hij niet, maar het werken bij Marvel beviel hem. 'De auteurs bij Marvel hebben tegenwoordig meer vrijheid om hun verhaal te vertellen. Bovendien verdient het goed. Misschien heb ik met *Unstable Molecules* mijn geloofwaardigheid in alternatieve stripkringen verloren, maar daar valt mee te leven.' (*lacht*)

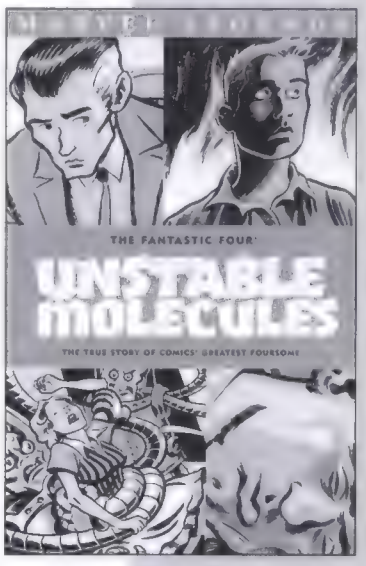

Compilatie van de covers van de vier *Unstable Molecules*-delen. Met de Fantastic Four-figuren:
- Dr.Reed Richards (linksboven, deel 1)
- Susan Storm (linksonder, deel 2)
- Johnny Storm (rechtsboven, deel 3)
- Ben Grimm (rechtsonder, deel 4)

Volhouden

De in New York geboren Sturm groeide op met strips en comics. Tijdens de beginjaren van zijn studie kunstwetenschappen aan de University of Wisconsin-Madison verflauwde de aandacht even, maar nadat hij bij een mede-student zijn collectie undergroundcomics had gezien, was Sturm opnieuw verkocht. Voor een aantal (universiteits)kranten begon hij strips te maken, geïnspireerd door de charmante, losse stijl van *MacDoodle Street*, een wekelijkse strip voor *Village Voice* van Mark Alan Stamaty. In 1987 studeerde hij af, werkte aan een aantal stripprojecten, kon een vervolgstudie doen aan de School of Visual Arts in New York en werd in 1990 productie-assistent bij Art Spiegelmans *Raw Magazine*.

Sturm verhuisde in 1991 naar Seattle om mee te helpen aan de oprichting van het opinieweekblad *The Stranger*. De stad stond in de jaren negentig voor grungemuziek (*Nirvana*), de opstomende computerindustrie met Microsoft als vlaggenschip en de latere internet-goudkoorts, en een bloeiende stripscene. 'Een opwindende tijd', zegt Sturm.' Er bestond veel kameraadschap tussen tekenaars, zoals Peter Bagge, Jim Woodring, Tim Hart, Ed Brudebaker en Jason Lutes, een goede vriend die mij nog aan

It is an honor, sir. You have me, however, at a disadvantage. What are the circumstances?
Right to the point then, Doctor. Good, you understand the urgency. Please have a seat.
Yesterday, President Eisenhower and I received disturbing intelligence reports from behind the Iron Curtain. National security prohibits me from discussing the details of the report...
I understand, sir.

LINKSBOVEN - Wetenschapper Reed Richards op bezoek bij General Twining voor een geheime missie.

ERONDER - The Fantastic Four. Een team van Marvel assisteerde Sturm bij het maken van de miniserie *Unstable Molecules* (2003). Met onder anderen Guy Davis (potlood-werk, inkten) en Craigh Thompson (covers).

RECHTSBOVEN - Johnny Storm is in *Unstable Molecules* een grote fan van *Vapor Girl*, een verzonnen obscure jaren-vijftigcomic van Stan Lee en ene Roy Coles. Getekend door R. Sikoryak.

ONDER - Beatniks: een Amerikaans fenomeen in de jaren vijftig. Uit *Unstable Molecules*.

mijn latere vrouw, een kunstenares, heeft voorgesteld. Bovendien zorgde uitgeverij Fantagraphics voor een stabiel alternatief stripcircuit.' Aan de Amerikaanse westkust is de sfeer in zijn ogen meer ontspannen dan in New York. 'Mensen hebben oog voor elkaar en staan open om je problemen te bespreken. In New York willen ze alleen met je praten als ze er zelf wat aan hebben.' Hij trekt een vergelijking met de sfeer in San Francisco in de jaren zestig, waar eveneens veel undergroundtekenaars rondliepen, maar waar uiteindelijk slechts een handjevol volhouders 'overleefde'. 'Iemand van twintig kan makkelijk roepen dat hij of zij striptekenaar is. Maar als de erkenning en het geld uitblijven en er komen verplichtingen, dan kiezen de meesten voor een andere, zekerder carrière.' Zijn steun in de rug was het besluit van Fantagraphics om *The Cereal Killings* uit te brengen, een strip over de cartoonpersonages op graanontbijtverpakkingen. 'Als kind vond ik die cartoonpoppetjes op die dozen geweldig, zoals Tony the Tiger. Later besefte ik dat dit soort figuren bedoeld zijn om je te binden aan zo'n product. De levensmiddelensector blijkt een amusementsindustrie. Ze zou zich eigenlijk moeten bezighouden met het verstrekken van goed voedsel, in plaats van het nadenken over leuke cartoons.' In *The Cereal Killings* voert Sturm allerlei graanontbijt-cartoonfiguren op met wie het slecht afloopt: de een krijgt een hartaanval, de ander een beroerte en een derde pleegt zelfmoord. 'In deze strip onderzocht ik de relatie tussen de Amerikaanse cultuur en eten, en daar is het goed mis mee.'

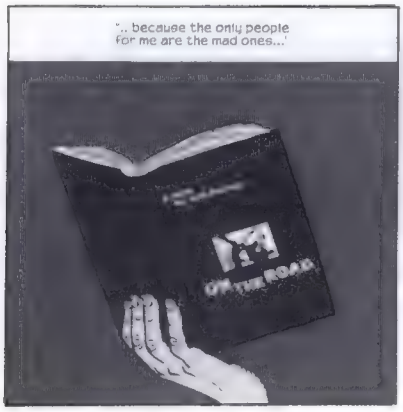

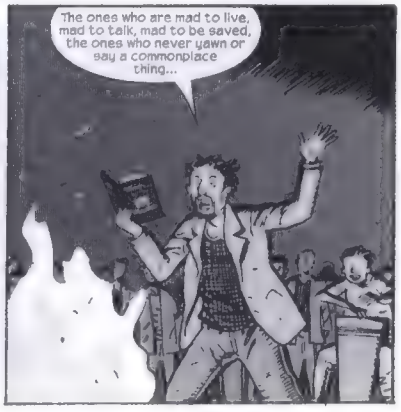

Naamsbekendheid

Achteraf bestempelt de tekenaar *The Cereal Killings* als een ambitieuze mislukking, maar wel één die hem meer naamsbekendheid geeft in de stripwereld. Daardoor lukt het hem financiële steun te verwerven voor een nieuwe strip, *The Revival*, via de Xeric Foundation, een fonds dat jonge tekenaars ondersteunt (opgericht door één van de mannen achter *The Ninja Turtles*). De strip toont een koppel in 1800 dat een massale gebedsbijeenkomst in Cane Ridge, Kentucky bezoekt. Ze hebben hun pas overleden dochtertje bij zich en denken dat de prediker in staat is een wederopstanding te realiseren.

Het idee voor *The Revival* ontstond tijdens de voorbereidingen voor *The Cereal Killers*. Sturm las over de oprichters van cornflakes-fabrikant Kellogg's, die 7e Dag Adventisten bleken te zijn. 'Het is een godsdienst, gestart in West-New York, een gebied waar rond 1800 veel religies zijn ontstaan, zoals ook de mormonen met hun profeet Joseph Smith. Ik vroeg me af of er meer nationale volkshelden, mythes of symbolen bestaan die niet refereren aan consumptie-artikelen, zoals Tony the Tiger of het hamburgersymbool Ronald McDonald.' Sturm stuitte tijdens verder bronnenonderzoek – 'ik lees graag' – op de pionier Johnny Appleseed, een missionaris die eind zeventiende eeuw met de indianen samenleefde, appelboomgaarden exploiteerde en grootschalige religieuze bijeenkomsten organiseerde. Eén beschrijving daarvan – in het stadje Cane Ridge, waar tienduizenden mensen het samenzijn bezochten – stond aan de basis van *The Revival*. 'Het waren aparte evenementen, vaak gehouden in schaarsbewoonde gebieden, meestal grensstaten. Mensen gedroegen zich raar: ze vielen massaal flauw, gingen blaffen of spraken vreemde talen. Een biologerend fenomeen, alsof er plotseling een geheel andere wereld bestond.'

De tekenaar voelde zich extra geïnspireerd, omdat in Seattle op dat moment ook een pioniersmentaliteit heerste. 'Mensen geloofden heilig dat het massaal gebruik van computers en internet de wereld ingrijpend zou veranderen. Ik trok een parallel met die religieuze sessies in de grensstaten uit de 18e eeuw. Mensen zitten in zulke situaties minder vast aan regels en dagritmes, en zijn ontvankelijk voor nieuwe ideeën. In *The Revival* laat ik zien hoe sommigen kracht uit religie kunnen halen, maar ook waar grenzen liggen.' Volgens Sturm beschikt het merendeel van de mensen over een realiteitszin die op consensus berust. 'De meesten van ons leunen op elkaar om te bepalen of

iets acceptabel is en wat realiteit is. Aan het eind van *The Revival* blijkt dat het opstaan uit de dood daar niet bij hoort. Maar wie weet, als er genoeg mensen in geloven...'

Groepsprocessen hebben sowieso zijn bijzondere aandacht. Sturm reisde een paar jaar lang de hippieband *Grateful Dead* achterna op hun Amerikaanse tournees. Een wereld op zich, noemt hij die concerten, waar mensen compleet uit hun dak gingen, al dan niet gedrogeerd. 'Op een gegeven moment wen je er aan en accepteer je zulk afwijkend gedrag. Dit soort ervaringen zijn voor mijn strips prima bruikbaar'.

Honkbal

Na *The Revival* ging Sturm door met opnieuw een verhaal dat een historisch plausibele grond bevat: *Hundreds of Feet Below Daylight*. De strip verhaalt over de neergang van het mijnstadje Solomon's Gulch. Waar in zijn vorige strip het spirituele centraal stond, gaat het hier om het tegenovergestelde, het materiële, letterlijk en figuurlijk. 'In *The Revival* zoeken mensen naar hun geestelijk welbevinden en richten ze zich tot de hemel, tot het licht. In *Hundreds of Feet Below Daylight* draait het om het geldbejag en duiken mensen de grond in, naar het duister. Kijk, de mens mag dan wel op zoek zijn naar geestelijke vrijheid, hij is nog steeds in staat zijn medemens op te blazen.' Met deze strip, die zich afspeelt in een stadje in de tweede helft van de 19e eeuw dat op het punt staat een spookstad te worden, verwijst Sturm niet alleen naar de goudkoorts in het Wilde Westen (en trekt hij opnieuw een parallel met de internetgoudkoorts). Hij ziet de vertelling tevens als een metafoor voor de Amerikaanse cultuur, waarin geld een allesoverheersende rol speelt.

Zijn verkenning van de Amerikaanse geschiedenis sluit Sturm af in 2001 met de bij uitgeverij Drawn and Quarterly verschenen strip *The Golem's Mighty Swing*. Het is een fascinerend verhaal over een joodse honkbalploeg, de Stars of David, die in de jaren twintig van de vorige eeuw door het land toert om tegen betaling wedstrijden te spelen tegen lokale teams. Voor een deel is dit waargebeurd: in de jaren twintig bestonden er nog geen professionele kampioenschappen zoals vandaag de dag, en moesten

SO HOW'S LIFE AS A BIG CEREAL STAR?
IT IS ..CONFUSING
YOU HAVE A GOOD LAWYER?
THAT'S NOT IT. IT'S THE PEOPLE I HAVE MET HERE.
HOW SO?
THEY FORGET AND IGNORE THE MOST OBVIOUS – INSTEAD OF GODS THEY FILL THEIR MINDS WITH TRASH
GODS DO NOT ENTICE. THEY HAVE THEIR BEING AND NOTHING ELSE.
AN OVERFLOW OF BEING

LINKSBOVEN - De potlood-layout voor *Unstable Molecules* en het eindresultaat. Er zijn tekeningen van Jack Kirby's *The Fantastic Four* in verwerkt.

RECHTSBOVEN - Tekening uit Sturms schetsboek, juni 1998.

LINKS EN ONDER - *Cereal Killings* rekent af met de Kellogg's-graanontbijtfiguren.

This beloved Christian shall rise again! But not today, nor tomorrow — But when our SAVIOR walks among us again!
NO!
Easy, Sarah...
DOUBTING THOMAS! GET YOUR HANDS OFF ME!!

LINKSBOVEN - De wederopstandingstheorie van prediker Elijah Young (uit *The Revival*, 1996).

RECHTSBOVEN - Bevangen door de goudkoorts (uit *Hundreds of Feet Below Daylight - The life and death of the mining town of Solomon's Gulch, Idaho as recorded by James Sturm*, 1998). Sturm gebruikt voor zijn historische strips naast wetenschappelijke studies getuigenissen uit de tijd zelf alsmede prenten- en fotomateriaal.

honkballers – doorgaans kinderen van immigranten – in de wintermaanden een andere, vaak slechtbetaalde baan zoeken. Voor mensen in kleinere steden was honkbal een soort kermisattractie, zeker als teams bestonden uit zwarten, joden of indianen. Sturm beschouwt *The Golem's Mighty Swing* als een onderzoek naar identiteiten en stereotypen en de rol van de media hierin.

'Tijdens het maken van *Golem* ontdekte ik dat er in de Verenigde Staten nauwelijks baseball-strips zijn en worden gemaakt, op een paar uitzonderingen na, zoals *Cotton Woods* (Ray Gotto) uit de jaren veertig en wat probeersels van Will Eisner. Opvallend genoeg verschijnen er in Japan volop manga die over honkbal gaan, en ze zien er vaak spetterend uit. Met *Golem* combineer ik eigenlijk twee cultuuruitingen die Amerikanen tot hun erfgoed rekenen: comics en honkbal.' Hij benadrukt dat het niet zijn bedoeling was een sportstrip te maken. 'Ik gebruik het honkbal als kapstok om er mijn verhaal aan op te hangen.'

Voor de toeschouwers zijn de Stars of David een curiositeit. De honkballers dossen zich uit als traditionele joden met lange baarden om veel publiek te trekken. Naderhand gaan ze in zee met een manager die de publiciteitswaarde wil verhogen door een golem te introduceren, een joodse sagefiguur die al in de thora wordt genoemd. Het is een kunstmens, tot leven gebracht door een kabbalist die esoterische spreuken en oeroude toverformules hanteert. Maar het is een verhaal met een waarschuwing: de mens moet oppassen met wat hij creëert; alleen God kan wezens met een ziel scheppen. Een golem keert zich uiteindelijk tegen zijn maker en kan veel schade aanrichten. De manager in de strip laat een van de honkballers zich als golem verkleden, zorgt voor een hoop media-aandacht en hangt angstaanjagende affiches op in de volgende plaats die ze aandoen. Met als gevolg dat er een gewelddadig klimaat van antisemitisme ontstaat. 'In dit tweede deel van het boek staat niet Amerika of honkbal centraal, maar het jood-zijn, en kennen vooral de spelers angst.'

Het maken van de strip leerde hem tevens meer over zijn eigen joodse achtergrond en jeugd in New York. Het deed hem tevens beseffen dat comictekenaars in de Verenigde Staten allen in een joodse traditie passen met illustere voorbeelden als Joe Schuster, Jerry Siegel, Gil Kane, Will Eisner, Stan Lee en Jack Kirby. 'De invloed die zij op de comicindustrie hebben uitgeoefend, is groot. Lees er de schitterende roman van Michael Chabon, *De wonderlijke avonturen van Kavalier & Clay* maar eens op na.' Zelf heeft hij niet echt een groot voorbeeld, of het moet Roy Crane zijn, een pionier op het gebied van de Amerikaanse avonturenstrip.

The Revival, *Hundreds of Feet Below Daylight* en *The Golem's Mighty Swing* worden samen beschouwd als Sturms historische drieluik over Amerika. Het is zijn visie op typische Amerikaanse gebeurtenissen, fenomenen en cultuuriconen ('Americana'). In algemene zin is dit tevens de rode draad in zijn werk. 'Ik probeer in mijn verhalen een bepaald Amerikaans gevoel op te roepen en te ontleden.' Een grote visuele inspiratiebron vormen de schilderijen van Thomas Hart Benton en de fotografen die in opdracht van de overheidsorganisatie FSA de depressie vastlegden in de jaren dertig.

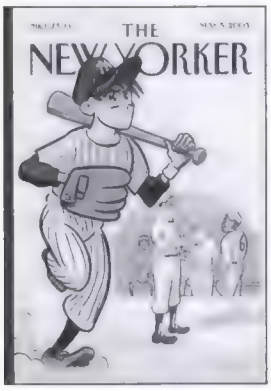

BOVEN - Sturm mocht voor een honkbalspecial van *The New Yorker* de cover maken. Hij liet zich inspireren door honkbal-manga's, met name de wervelende *Shonen Champion Comics*. In Japan zijn strips over deze sport zeer populair, dit in tegenstelling tot de VS.

Hoge lat

'Ik ben geen snelle tekenaar', erkent Sturm. 'Gemiddeld mik ik op één boek per jaar. *Mighty Swing* kostte me drie jaar. Eerst maak ik een ruwe opzet, die ik in hoofdstukken indeel. Per deel werk ik bij iedere scène de dialogen uit. Vervolgens maak ik op duimgrootte een schets van alles, om de maten goed in te schatten, waarna ik alles uitteken en inkt.' In zijn ogen is het voordeel van grote, langlopende stripprojecten dat hij met een frisse blik kan kijken naar de eerder gemaakte pagina's. 'Dan kan ik nog wat tekeningen bijwerken om mijn stijl consistent te houden. Wat ik bewonder aan Seth, is zijn zeer vaste stijl. Bij mij kunnen bij wijze van spreken de oogballen op pagina één er totaal anders uitzien dan honderd pagina's verder.' Sturms doel is een completere tekenaar worden. Hij mist bij zichzelf een bepaalde elegantie in zijn stijl, zoals Seth, Chris Ware of Daniel Clowes dat

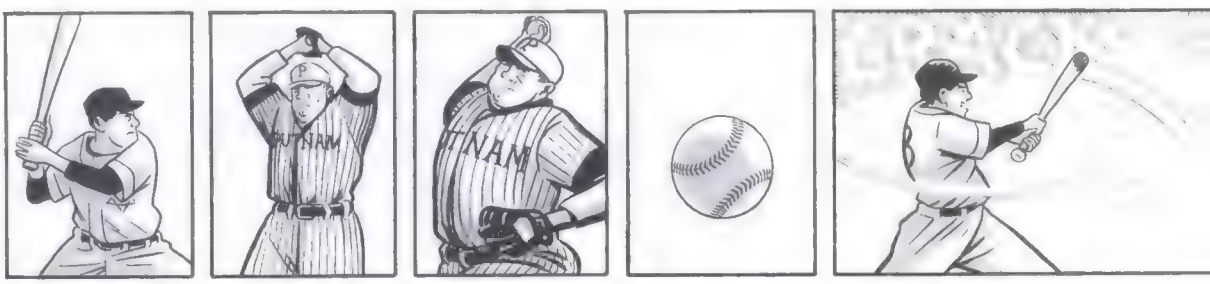

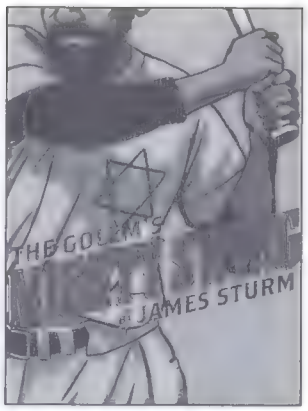

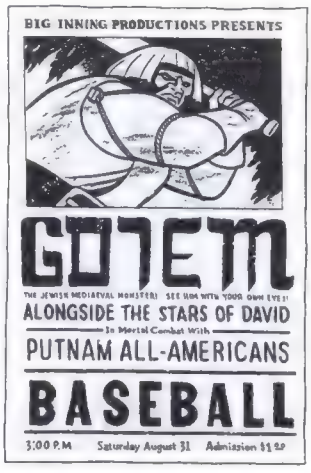

wel hebben. 'Ik wil ook hun hoge kwaliteitsstandaard bereiken. Ik leg mijn lat hoog. Dat stimuleert.'

Een deel van zijn tijd is hij kwijt aan educatieve taken. Vanaf 1997 tot 2001 gaf hij les aan een kunstacademie in Savannah, Georgia. Een tijdrovende bezigheid, waarmee Sturm stopte, maar toch niet kon loslaten. De tegenwoordig in Vermont woonachtige tekenaar is oprichter en bestuurslid van The National Association of Comics Art Educators, een organisatie die lessen over strips bij hogere onderwijsinstellingen stimuleert en ondersteunt. In White River Junction, Vermont tracht hij een tekenschool van de grond te tillen, waar leerlingen die de *high school* achter de rug hebben, twee jaar vervolgonderwijs kunnen volgen. Sturm probeert de school onder te brengen in een warenhuis uit eind jaren twintig. 'Dat gebouw is zo weggelopen uit de *Palookaville*-strip van Seth. Ik heb hem dan ook gevraagd mee te helpen de façade van de school te ontwerpen.'

Voelt Sturm zich geroepen tot zendingswerk? Hij bestempelt het zelf als het bouwen aan een bruggenhoofd. 'Hoe meer het beeldverhaal kan terugvallen op structuren, hoe sneller de acceptatie plaatsvindt. Of we nog, voordat onze planeet wordt opgeblazen, zullen meemaken dat striptekenen op alle kunstacademies ingang vindt als studierichting, valt nog te bezien!' (*lacht*). De tekenaar wijst erop dat de strip nog niet zo'n lange geschiedschrijving kent als de literatuur, dicht- of schilderkunst. Pas in de jaren zestig ontstond het inzicht dat strips ook voor volwassenen bedoeld waren, en dat een tekenaar meer in zijn mars had dan alleen de rol van ambachtsman te vervullen. Alleen stond die undergroundachtige revoltesfeer een brede erkenning in de weg. Sturm toont zich overigens niet pessimistisch over de vorderingen sindsdien, zeker nadat *Maus* van Art Spiegelman uitkwam. 'Vanaf dat moment is de aandacht voor volwassenstips fors gegroeid en beseffen jonge Amerikaanse tekenaars dat zij met dit medium hun kunstenaarsnoten kunnen kraken zonder een avontuurlijk plot te hoeven verzinnen. Striptekenen is veel persoonlijker en subtieler dan het maken van een film, waar brede verhaallijnen domineren.'

Geïnspireerd door zijn ervaringen als docent werkt Sturm aan het tweedelige project *Our Promising Future*, over de belevenissen van een aantal eerstejaars aan een kunstacademie. Een uitgever voor deze hedendaagse soapstrip is nog niet gevonden. Daarnaast staat een project op stapel om een strip te maken over het vermaarde Pinkerton Detective Agency, in samenwerking met filmproducer Bill Horberg (onder andere van *The Talented Mr. Ripley*). Na het contemporaine uitstapje op de kunstacademie keert Sturm toch weer terug naar de Amerikaanse wortels.

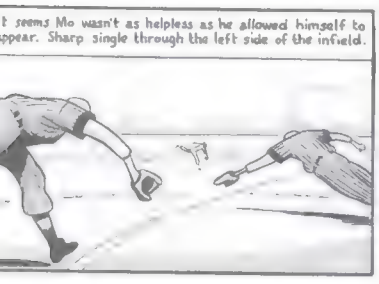

Meer over James Sturm is terug te vinden op **www.drawnandquarterly.com**, de site van zijn uitgever. Op de website **www.marvel.com** is via de 'minisite' Marvel Heroes onderaan de thuispagina informatie over *Unstable Molecules* terug te vinden. De site **www.teachingcomics.org** hoort bij de door Sturm opgerichte The National Association of Comics Art Educators en staat boordevol educatieve informatie.

Wie liever het ouderwetse papier raadpleegt, kan terecht bij *The Comics Journal 251* (maart 2003), waarin een mega-interview met Sturm is opgenomen.

rik.sanders@stripschrift.nl

RECHTSBOVEN - Het veel geprezen *The Golem's Mighty Swing* (2001).

ERONDER - Angstaanjagend affiche van de honkballende Golem bij The Stars of David.

LINKSBOVEN - Uit *The Golem's Mighty Swing*.

LINKS - Sturm liet zich bij het verhaal over de fictieve Stars of David inspireren door oude zwart/wit-foto's van honkballers. Om de strip een authentieke uitstraling te geven, tekende hij *Golem* deels in zwart/wit en deels op een mylar-polyesterfilm (de opvolger van cellofaan). Het mylar-gedeelte werd na scanning in de computer geprint in grijs met een tint rood.

The VAST CHASM
The ABBREVIATED BIOGRAPHY of AUGUST ISSAACSON 1696-1788
WORD BALLOONS EXCERPTED FROM THE WRITINGS of AUGUST ISSAACS(
by James Sturm
MARCH 2002
AUGUST ISSAACSON WAS AN 18th CENTURY SWEDISH PHYSICIAN AND SCIENTIST OF LITTLE DISTINCTION OR RANK.
DESPITE THE ADVANTAGES OF BEING BORN INTO A FAMILY OF WEALTH AND RANK I HAVE ACCOMPLISHED LITTLE TO DISTINGUISH MYSELF IN MY PROFESSIONAL ENDEAVORS.
THE PARENTS
JESPER AND ULRIKA
BUT IN THE YEAR OF 1768, AT 72 YEARS OF AGE, ISSAACSON BEGAN HEARING MUSIC INSIDE HIS HEAD.
THESE HEAVENLY MELODIES—THESE SPELLS OF GRACE—HOW BLESSED TO HEAR THE LORD'S SONG!
TO TRAVEL BETWEEN HIS REALMS!
THESE SPELLS WOULD LAST MINUTES, HOURS OR LONGER.
UPON AWAKENING FROM MY MOST RECENT JOURNEY TWO ENTIRE DAYS ARE UNACCOUNTED FOR.
ISSAACSON'S COLLEAGUES BELIEVED HE WAS FALLING VICTIM TO DEMENTIA AND SENILITY AND ASKED HIM TO RESIGN HIS POST. ISSAACSON REFUSED. WERE HE NOT AN ARISTOCRAT HE MIGHT HAVE BEEN INSTITUTIONALIZED.
TO STEP DOWN WOULD VALIDATE THOSE NAYSAYERS WHO QUESTION THE AUTHENTICITY OF MY EXPERIENCE.
IN AN ATTEMPT TO PROVE HIS DETRACTORS WRONG, ISSAACSON TURNED TO SWEDEN'S LEADING COMPOSERS TO HELP HIM WRITE HIS CELESTIAL SYMPHONY. HE WAS RESOUNDINGLY REFUSED AND SUBJECTED TO EVEN MORE PUBLIC RIDICULE.
I KNOW THY NAME, JOB! GOD CHOOSES A MUSICAL DOLT TO BRING HIS SONG INTO THIS EARTHLY REALM---
AM I MOLDED AS I AM FROM ABOVE FROM BELOW?
DESPITE HIS TROUBLES THE MUSIC ISSAACSON HEARD DID NOT RELENT (NOR HIS DESIRE TO SHARE IT WITH THE WORLD). HE RETURNED TO HIS ORIGINAL VOCATION: SCIENCE.
SINCE GOD CHOSE A SCIENTIST AND NOT A COMPOSER IT MUST BE A SCIENTIST WHO IS THE PILGRIM THAT UNLOCKS HEAVEN'S GATE.
IN THE 18th CENTURY IT WAS A WIDELY HELD NOTION THAT THE SOUL WAS AN UNDISCOVERED ORGAN RESIDING IN THE HUMAN BODY.
...AND THIS ORGAN MUST RESIDE IN THE EAR FOR IT IS MUSIC, ABOVE ALL ELSE, THAT TRANSPORTS THE SOUL.
AT THE AGE OF 74 ISSAACSON BEGAN A FERVID ANATOMICAL PROBE WITH THE MOST AMBITIOUS OF GOALS.
...TO OPEN A CONDUIT BETWEEN WORLDS SO ALL MAY TRAVEL FREELY.
THUS HEAVEN AND EARTH REUNITED AS IT WERE BEFORE THE FALL.

RECHTS - Ontwerp van Seth voor Sturms striptekenschool. Geplande opening: voorjaar 2005.

ERNAAST - James Sturm als docent. Covertekening van *The Comics Journal* 251.

GEHEEL RECHTS - Paginaopzet van *Our Promising Future*. Eindelijk een contemporaine strip na *The Revival* (1800), *Hundreds of Feet Below Daylight* (1872), *Golem* (twintiger jaren van de vorige eeuw) en *Unstable Molecules* (1958).

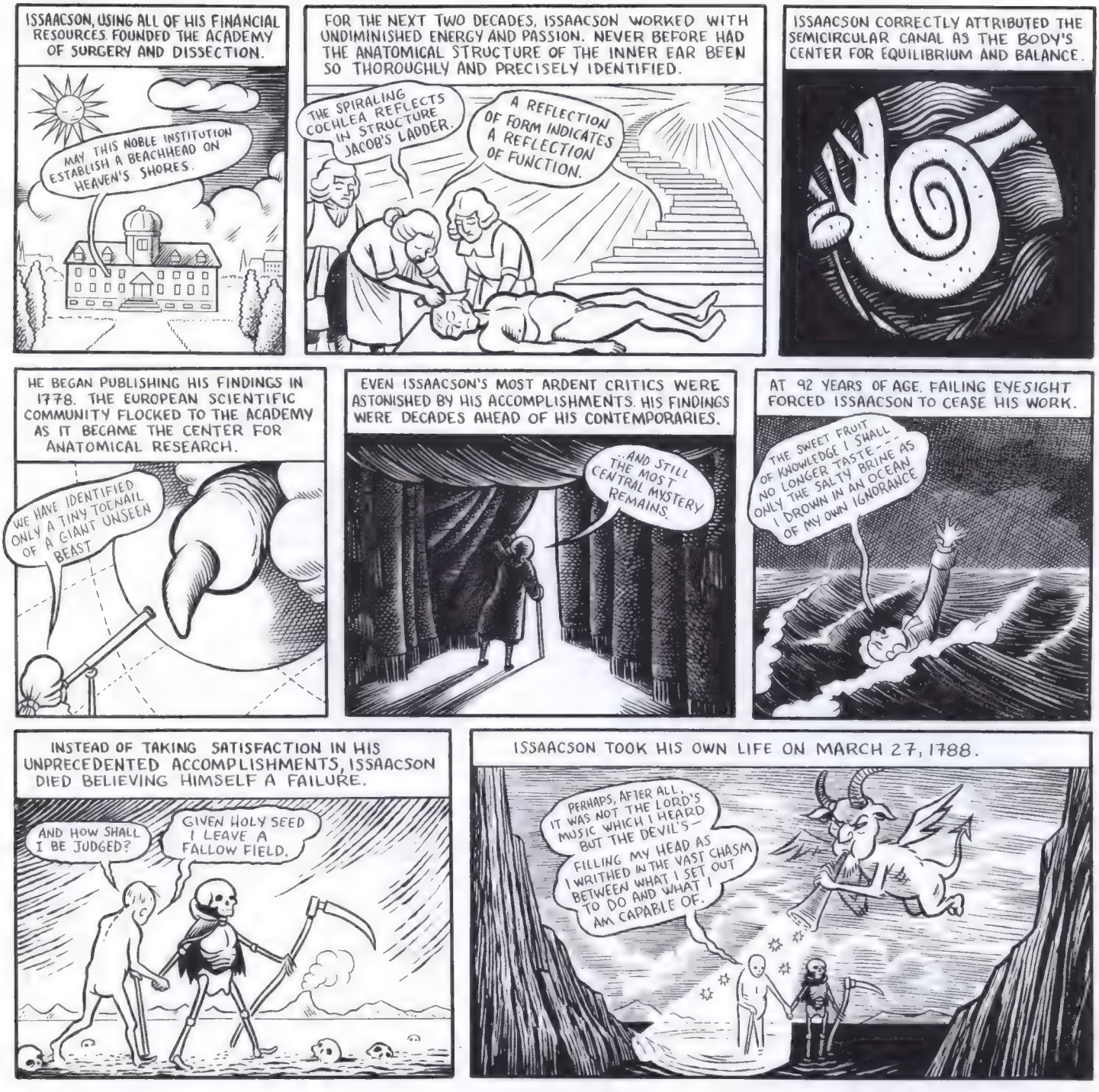
ISSAACSON, USING ALL OF HIS FINANCIAL RESOURCES, FOUNDED THE ACADEMY OF SURGERY AND DISSECTION.
MAY THIS NOBLE INSTITUTION ESTABLISH A BEACHHEAD ON HEAVEN'S SHORES.
FOR THE NEXT TWO DECADES, ISSAACSON WORKED WITH UNDIMINISHED ENERGY AND PASSION. NEVER BEFORE HAD THE ANATOMICAL STRUCTURE OF THE INNER EAR BEEN SO THOROUGHLY AND PRECISELY IDENTIFIED.
THE SPIRALING COCHLEA REFLECTS IN STRUCTURE JACOB'S LADDER.
A REFLECTION OF FORM INDICATES A REFLECTION OF FUNCTION.
ISSAACSON CORRECTLY ATTRIBUTED THE SEMICIRCULAR CANAL AS THE BODY'S CENTER FOR EQUILIBRIUM AND BALANCE.
HE BEGAN PUBLISHING HIS FINDINGS IN 1778. THE EUROPEAN SCIENTIFIC COMMUNITY FLOCKED TO THE ACADEMY AS IT BECAME THE CENTER FOR ANATOMICAL RESEARCH.
WE HAVE IDENTIFIED ONLY A TINY TOENAIL OF A GIANT UNSEEN BEAST
EVEN ISSAACSON'S MOST ARDENT CRITICS WERE ASTONISHED BY HIS ACCOMPLISHMENTS. HIS FINDINGS WERE DECADES AHEAD OF HIS CONTEMPORARIES.
...AND STILL THE MOST CENTRAL MYSTERY REMAINS.
AT 92 YEARS OF AGE, FAILING EYESIGHT FORCED ISSAACSON TO CEASE HIS WORK.
THE SWEET FRUIT OF KNOWLEDGE I SHALL NO LONGER TASTE--- ONLY THE SALTY BRINE AS I DROWN IN AN OCEAN OF MY OWN IGNORANCE
INSTEAD OF TAKING SATISFACTION IN HIS UNPRECEDENTED ACCOMPLISHMENTS, ISSAACSON DIED BELIEVING HIMSELF A FAILURE.
AND HOW SHALL I BE JUDGED?
GIVEN HOLY SEED I LEAVE A FALLOW FIELD.
ISSAACSON TOOK HIS OWN LIFE ON MARCH 27, 1788.
PERHAPS, AFTER ALL, IT WAS NOT THE LORD'S MUSIC WHICH I HEARD BUT THE DEVIL'S— FILLING MY HEAD AS I WRITHED IN THE VAST CHASM BETWEEN WHAT I SET OUT TO DO AND WHAT I AM CAPABLE OF.

The Vast Chasm (De grote kloof)

Na Golem *kreeg James Sturm een idee voor een nieuw meerjarenproject. Hij wilde een strip maken over de Verlichting, waarin wetenschappers als Charles Linnaeus en Emmanuel Swedenborg een rol spelen. Omdat hij eerst nog wilde oefenen in het onder de knie krijgen van een meer elegante, zwierige stijl, wat hij essentieel vindt om dat tijdperk uit te beelden, stelde Sturm het project uit. Van uitstel komt afstel: Gary Groth, hoofdredacteur van* The Comics Journal, *benaderde hem om een bijdrage te leveren aan de zomerspecial 2002 over muziek van dit tijdschrift. Sturm had al wat schetsideeën klaarliggen over de Verlichting en muziek, werkte dit uit en besloot af te zien van het grote project. 'Toen ik klaar was, bedacht ik me dat ik alles had verteld wat ik kwijt wilde over dat tijdsgewricht. Het heeft me zeven jaar zwoegen bespaard!', vertelde hij tegen* The Comics Journal.

Wij publiceren op deze pagina's de bewuste strip over het leven van de fantasiegeleerde August Issaacson, met toestemming van en met dank aan James Sturm en uitgeverij Fantagraphics.

De vader van een 75-jarige held

In de jaren zeventig bestond nog een groot contrast tussen de grandeur van *Kuifje* en de kleurloosheid van schepper Hergé. Inmiddels is zijn leven behoorlijk ingekleurd. De nieuwste biografie *Hergé – Zoon van Kuifje* van Benoît Peeters is een geslaagde bijdrage daaraan met oog voor de culturele en politieke context.

DOOR KEES RIBBENS

Georges Remi, beter bekend als Hergé, heeft de laatste jaren niet te klagen over postume aandacht. Recent stond de vijfenzeventigste verjaardag van zijn bekendste schepping Kuifje, die na het overlijden van de tekenaar in 1983 noodgedwongen met pensioen werd gestuurd, volop in de schijnwerpers. Die mediabelangstelling is in steeds sterkere mate gericht op de schepper van het veeldelige stripwerk. Benoît Peeters, als gerenommeerd scenarist kenner van de (francofone) strippraktijk en auteur van de nieuwe Hergé-biografie *Hergé – Zoon van Kuifje*, constateerde eind jaren zeventig nog dat er sprake was van een sterk contrast tussen de grandeur van het *Kuifje*-oeuvre en de schijnbare kleurloosheid van de auteur. Inmiddels mag, na het verschijnen van de eerdere Hergé-biografie van Pierre Assouline, de gedegen studie van Huib van Opstal en de geslaagde biografie in stripvorm van Stanislas (pseudoniem van Stanislas Barthélemy), José-Luis Bocquet en Jean-Luc Fromental duidelijk zijn dat het leven van Hergé voldoende kleur bevat om serieuze aandacht daarvoor te rechtvaardigen. Samen met de op vijf kloeke delen beraamde studie *Chronologie d'une oeuvre* (Editions Moulinsart),

NSLOOP SCHEPPER KUIFJE

Hergé voor het door Nat Nejean gemaakte standbeeld van Kuifje en Bobbie siert het omslag van de Nederlandstalige uitgave van Benoît Peeters' biografie over de schepper van Kuifje.

waarin het tekenwerk van de meester op de voet wordt gevolgd en beschreven, ontstaat zodoende een zeer gedetailleerd beeld van leven en werk van de man die België als stripland op de kaart zette.

Blok aan been

Het vlot geschreven werk van Peeters, de vertaling van de in 2002 verschenen studie *Hergé – Fils de Tintin*, vormt een trefzekere beschrijving van Hergé's kronkelige levensloop. Peeters' *Kuifje*-kennis was in de ruim twee decennia waarin hij zich inmiddels heeft verdiept in het werk van Hergé, al eerder geboekstaafd in enkele publicaties. Zonder te verdwalen in overbodige details, toont hij de lezer ditmaal een afgewogen beeld van zijn onderwerp. Hij kweekt begrip voor de keuzes van de befaamde stripauteur en schetst met inlevingsvermogen de situaties waarin Hergé zich achtereenvolgens bevond.

Het verhaal is inmiddels bekend. Remi (1907-1983) groeide in de jaren tien en twintig op in een conservatief katholiek milieu in Brussel, waar hij enthousiast lid was van de padvinderij. Na *Totor*, de eerste strip van deze autodidact, verscheen *Tintin* aan het firmament, een creatie die de auteur faam bracht maar soms uitgroeide tot een blok aan diens been. De biografie wijst op de invloed van Abbé Wallez en op de hulp en inspiratie van Philippe Gérard, Jacques van Melkebeke, Bernard Heuvelmans, de welbekende Edgar P. Jacobs en Albert Weinberg. Bij dat alles behandelt Peeters tevens Hergé's medewerking aan de collaborerende *Le Soir* tijdens de Tweede Wereldoorlog (een episode die hier een meer afgewogen plaats krijgt dan bij Assouline), zijn persoonlijke en relationele depressiejaren na de oorlog en de verdere uitbouw van zijn werk met eigen tekenstudio en weekblad.

Hergé – Zoon van Kuifje

Peeters
Atlas 2003
ISBN 90-450-1138-7
Prijs € 24,50
480 pagina's
zwart/wit (sk)

RECHTS - Juli 1948 aan het Meer van Genève, Hergé tijdens een van zijn 'vluchten'.

GEHEEL RECHTS - In 1956 in de Studios Hergé, Baudoin van den Branden met de nieuwe inkleursters Fanny Vlaminck, die Hergés toekomstige tweede vrouw zou worden en France Ferrari.

ONDER - In *Met de kroontjespen* worden de verhalen verlucht met smal-ingekaderde beeldstroken.

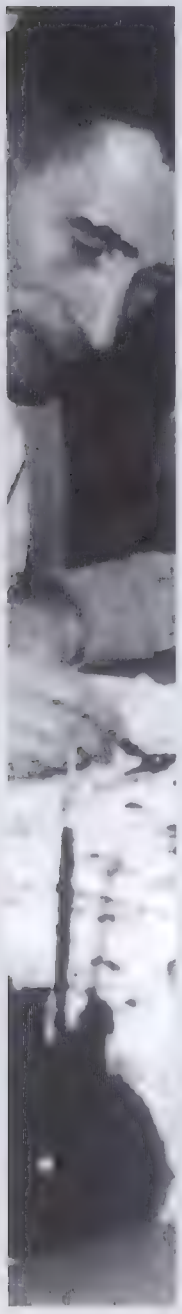

Peeters heeft, anders dan zijn collegabiograaf Assouline, die wel reeds toegang had tot het archiefmateriaal van de Fondation Hergé, ook gebruik gemaakt van de correspondentie tussen Hergé en zijn eerste vrouw, Germaine Kieckens, en die tussen Hergé en Marcel Dehaye, diens eerste secretaris. Die informatie draagt bij aan een genuanceerd en verhelderend beeld van Hergé's persoonlijk leven. In aanvulling daarop heeft Peeters nieuwe getuigen geïnterviewd en put hij uit een aantal persoonlijke gesprekken met Hergé, zoals hij in de inleiding niet nalaat fijntjes te benadrukken. Voorzover deze biografie nieuwe gegevens bevat, schuilen die echter vooral in de details en in de interpretaties.

Afgewogen oordeel

Sommige, mede op psychoanalytische inzichten gebaseerde interpretaties zijn interessant maar lang niet altijd overtuigend. Zo ontkomt ook Peeters niet aan enige speculatie over Hergé's onbekende grootvader. Hij bestempelt die kwestie als erg belangrijk voor Hergé omdat deze er nooit melding van maakte in een interview, koos voor een pseudoniem en zo probeerde de 'onechte naam Remi' uit te wissen, en Kuifje achternaam noch familie gaf. Het eerste argument is hooguit van belang als er elders ook andere indicaties bestaan, het tweede argument gaat voorbij aan de gewoonte van artiesten en padvinders een pseudoniem te gebruiken, terwijl ten derde het in de stripgeschiedenis wemelt van personages waarvan verdere gegevens uit de burgerlijke stand vaag blijven.

Dergelijke duidingen doen geen afbreuk aan de grote waardering die deze biografie verdient. Peeters heeft een geslaagd en genuanceerd boek geschreven met oog voor de culturele en politieke context van zijn 'held'. Ook de economische aspecten van de productie van stripverhalen, -albums en -bladen worden – terecht – volwaardig behandeld. Spijtig is alleen dat hij niet meer aandacht schenkt aan de algemene geschiedenis van de Belgische stripproductie en -consumptie in de jaren waarin Hergé groot werd. Op die manier zou nog duidelijker kunnen worden hoe uitzonderlijk of niet zijn werk is.

kees.ribbens@stripschrift.nl

Kroontjespen

Ter gelegenheid van 75 jaar Kuifje en 70 jaar Albert II in 2004 verscheen eind vorig jaar Met de kroontjespen – 11 verhalen over Kuifje en de koning der Belgen *(ISBN 2-87424-030-3, prijs € 24). Dit koninklijk boek bevat elf novellen van Belgische literatoren (Vlaams en Waals) waarin personages uit het werk van Hergé een rol spelen. Plaats van handeling: het Koninklijk Tracé, een stadsroute die dwars door het centrum van Brussel loopt, van het Kasteel van Laken (de residentie van de koning) tot het Justitiepaleis. De uitgave bevat een meesterlijke inleiding van Cees Nooteboom over waarom Nederlanders België beschouwen als een exotisch land.*

Het project, bedacht door advocaat-schrijver Alain Berenboom en de uitgevers Moulinsart en Lannoo, mag als geslaagd worden bestempeld. Van het elftal novellisten komt niet iedereen even sterk uit de hoek, maar het effect om Kuifje en andere personages in een literair kader te plaatsen, werkt verrassend. De avontuurlijke en humoristische elementen worden in veel verhalen verdrongen door een serieuzere, contemplatieve en realistischer lading... de stripfiguren veranderen in karakters van vlees en bloed.

Naar verluidt was oorspronkelijk nog een twaalfde novelle gepland, van de hand van Luuk Gruwez. De initiatiefnemers zouden zijn bijdrage over een rebellerende Bianca Castafiore hebben afgekeurd vanwege het lasterlijke karakter ervan. Opmerkelijk, omdat in sommige wèl geplaatste novellen eveneens hardhandig met Hergé's werk wordt omgegaan. Jacques de Dekker voert bij voorbeeld in zijn bijdrage De struwelen van Bianca Castafiore *op als een verlepte prostituee. Geert van Istendael neemt in zijn hilarische stuk* Döner Kebap *de exploitatie van het merk Kuifje op de korrel. Koen Peeters – eerder al auteur van het boek* Het is ernstig, mon amour *(Meulenhoff) waarin de romanpersonages woonhuizen van Hergé bezoeken – stuurt in* Kuifje in de reclame *de stripheld zelfs naar de kapper om het 'toefje vooraan' eraf te halen ('Die pluk, dat bosje. Die haarworst'). Daardoor geraakt Kuifje in een identiteitscrisis, al is het maar voor even. RS*

Theorie en praktijk verschillen dag en nacht

ERO-STRIPS

door Nix Sanders

Een minister die een expositie over eros-strips opent, kom daar in Nederland eens om. In België levert dat geen aanstoot op: op 13 december vorig jaar tijdens de steeds prestigieuzer wordende Belgische Stripgidsdagen verrichtte de Vlaamse minister van Cultuur Paul van Grembergen de officiële plichtplegingen. Paul Verstappen en Barth Verheyen, de samenstellers van deze tentoonstelling, hebben hun opzet vastgelegd in de bijbehorende catalogus, de 39e uitgave van het blad *Stripgids* voorzien van de titel *Erostrips - Erotiek in het beeldverhaal - Van Milo tot Milo*. Daarin beschouwen zij op basis van een theoretisch kader en met aandacht voor historische, inhoudelijke en tekentechnische aspecten het fenomeen ero-strip. Volgens het tweetal overkoepelt dit begrip een aantal erotische publicatiegenres: de erotiserende strip, de parodiërende en/of ero-humoristische strip, de erotische strip en de pornografische strip.

Wie vervolgens naar de Nederlandse stripwinkel loopt om de theorie in de praktijk te brengen, merkt dat het recente aanbod beperkt is. Op humorgebied zijn er de immer populaire *Rooie Oortjes*-reeks en de *Playboy*-strip *Opwindende gebeurtenissen* van Horacio Altuna (uitgeverij Satijn). Voor de rest blijkt het vooral om incidentele uitgaven te gaan, en dan nog overwegend portfolio's of schetsboeken. Zo bracht Het Raadsel het afsluitende deel uit van het tweeluik *Conceptions* van Luis Royo, een Spaanse tekenaar van strips en pinups. De met zorg uitgebrachte boeken staan vol potloodschetsen van halfnaakte vrouwen, mythische figuren en fantasy-achtige taferelen, summier toegelicht met zweverige, soft-erotische tekstblokjes. Uitgever Oog & Blik publiceerde het tekendagboek *Tussen vier muren* van de Italiaan Lorenzo Mattotti onder de noemer 'licht erotische pentekeningen in zwart/wit'. Het kunstig uitgevoerde boekwerk is overigens eerder een anatomische stijloefening met een door Mattotti zelf opgelegde beperking – twee lichamen die zich tussen vier muren bewegen – dan een lustopwekkende creatie.

Catalogus van Paul Verstappen en Barth Verheyen bij de gelijknamige expositie in Turnhout | *Stripgids 39*. ISBN 90-4411-497-21.

Kruimels

De markt van ero-strips blijkt in Nederland nog steeds gedomineerd te worden door het steviger werk – de pornografische strip – waarbij twee partijen de boventoon voeren: uitgeverij Sombrero met zijn *Zwarte reeks* en het tijdschrift *Penthouse Comix*. De afgelopen jaren presenteerden zich nieuwe uitgevers, maar van Lomalinda (Paul Rijperman) en HB Media (met de pornocybercomic *Dottie*) hebben we sinds 2002 niets meer vernomen, en de ambitieuze plannen van uitgeverij Maxima (van de Belg Gert Desmet) lijken na de publicatie van vier albums vorig jaar ook op niets uit te lopen.

De tentoonstelling *Erostrip* die tot en met eind januari van dit jaar in De Warande in Turnhout te zien was gaf een inkijkje in de rol van de erotiek in het beeldverhaal. Wie echter de hedendaagse stripwinkelschappen langsgaat, ziet onder uitgevers weinig animo om ero-strips uit te brengen, of het moet om porno gaan.

'Het erotische beeldverhaal is een niche in de stripwereld die altijd zal blijven bestaan'

ONDER - Bij Het Raadsel verscheen het tweede deel van *Conceptions* (ISBN 90-5492-083-1) van de Spaanse illustrator Luis Royo. Samen met deel 1 vormt het een erotisch schetsboek. Zie *www.luisroyo.com* en *www.normaeditorial.com* voor meer info.

Har van Fulpen, eigenaar van uitgeverij Sombrero Media, kijkt hier niet van op. 'De markt is vrij klein, en het blijft moeilijk om verkooppunten te vinden. De meeste stripwinkels houden ook geen oude delen op voorraad. Toch zijn er altijd mensen die denken dat je er goud mee kunt verdienen. Die brengen dan veel te dure albums - met covers die erg lijken op onze albumcovers - in te hoge oplagen op de markt. Na een paar maanden komen ze erachter dat het lang niet zo goed verkoopt als gedacht. Er valt niet van te leven. Sombrero is dan ook al sinds 1987 een 'vrijetijds-uitgeverij'.' De meeste albums worden door Van Fulpen via zijn website *www.sombreroshop.nl* verkocht.

Hij bracht vorig jaar vier albums uit, met als laatst verschenen delen 125 (*De ontvoering van Fiona* van Foster) en 126 (*Koningin Margot* van Mancini). Voor dit jaar staan er acht titels op het programma, waarvan de eerste twee van Coq (*127: Het leven van Flora*) en Kovacq (*128: Hilda*) net zijn uitgekomen. Tevens verschijnt er een luxe postorderuitgave in samenwerking met erotisch postorderbedrijf Priviliged. Het is een bundeling reeds eerder gepubliceerde verhalen met als doel het bereiken van een nieuw publiek.

De afgelopen jaren heeft hij het uitbrengen van nieuwe titels beperkt, omdat veel lezers voorlopig genoeg hadden aan de reeds bestaande delen. Nu er zo'n vijfentwintig titels uitverkocht zijn, is er weer ruimte voor nieuw werk. Dat komt hoofdzakelijk uit Frankrijk, Italië of Spanje. Nederlandse bijdragen zijn op de vingers van één hand te tellen. 'Scouten doen we niet. Als Nederlandse tekenaars willen publiceren, melden ze zich zelf. Onder schuilnaam, dat wel. Erotiek ligt nog steeds gevoelig, of wordt als spannend gezien.' In de *Zwarte reeks* zijn, voor zover bekend, drie verhalen van Nederlandse makelij verschenen: *De cruise* van Lestar (=Jack Staller), *Magische gebeurtenissen* van Emiel Jansens (=Fred de Heij) en *De kleine dood* van El Gringo (=Hans van Oudenaarden en Hanco Kolk).

Kwaliteit

Met *Penthouse Comix* gaat het goed, zegt hoofdredacteur Esther Gasselink, al is het lastig om verder te groeien. De verschijningsfrequentie gaat vanaf dit jaar daarom omhoog: van acht naar elf keer per jaar. 'We willen daarmee de herkenbaarheid van ons blad vergroten en meer lezers trekken. Het geeft ons tevens de gelegenheid meer aandacht te schenken aan Japanse erotische strips.' Ze wil niet kwijt hoe groot de oplage is ('bedrijfsgevoelige informatie').

Het blad bestaat inmiddels alweer zeven jaar. Ook deze redactie werkt hoofdzakelijk met buitenlandse tekenaars. 'Er is aanbod genoeg, maar het zoeken naar kwaliteit kost tijd.' Inmiddels is in sommige kiosken het Engelse pornostripblad *ArtXMagazine* te koop, met bijdragen van onder anderen Sergio Bleda (bekend van de strip *Slaap zacht, kleine meid...*, uitgeverij Prestige). Dit tijdschrift wordt echter ontsierd door porno-advertenties. Voor concurrentie is Gasselink daarom niet bang. 'Voor ons geen hardcore, maar

een blad dat binnen het genre de kwalitatief betere strips plaatst. Dus goed en sensueel getekend, met een aardig scenario en plot. Vaak zijn het verhalen met een knipoog. Bovendien maken we ruimte vrij voor rubrieken, waarin we bij voorbeeld boeken en films bespreken.' Volgens Gasselink is het erotische beeldverhaal een niche in de stripwereld die altijd zal blijven bestaan. 'Het biedt fantasie en variatie die op de internet-pornosites niet te halen valt.'

rik.sanders@stripschrift.nl

BOVEN, VAN LINKS NAAR RECHTS -

- ArtxMagazine, Britse striphardcore.
- *Penthouse Comix* verschijnt niet acht maar elf keer per jaar.
- De delen 125 en 126 uit de *Zwarte reeks* van uitgeverij Sombrero.

MIDDENLINKS - Ook van Lorenzo Mattotti kwam een erotische schetsuitgave, zij het in een licht-erotische vorm. *Tussen vier muren* heet een exacte reproductie van een tekendagboek te zijn (ISBN 90-5492-096-3).

MIDDENRECHTS - In Penthouse *Sweet Chastity*, een high-brow pornostrip van Ron Embleton naar een scenario van Bob Guccione.

LINKSONDER - Geheim agent 69 in *ArtxMagazine* combineert het zakelijke met het aangename in *The Prisoner* van Sergio Bleda op tekst van Art Brooks.

RECHTSONDER - *The Dusty Trail* in *Artx-Magazine* is de westernvariant van *The Lorente Bros*.

HALLO, APELDOORN HIER...

In deze artikelenreeks laat Ger Apeldoorn zijn licht schijnen over dikke standaardwerken, obscure studies en andere interessante stripuitgaven die in het buitenland verschijnen.

MAD ART

DOOR GER APELDOORN

De mannen van *Mad* hebben er een handje van om boeken uit te geven die van binnen veel interessanter zijn dan ze er van buiten uitzien. Dat maakt niet uit als je er op je gemak in de stripwinkel in kunt bladeren, maar het aantal winkels dat nog inkoopt voor de toekomst is behalve het eeuwig (nou ja... eeuwig) onvolprezen Lambiek natuurlijk vrijwel nihil. Vandaar dat ik het boek met de titel *The Complete Spy vs Spy* twee jaar geleden in mijn bestelcatalogus rustig oversloeg. Ik heb immers alle afleveringen van Prohias' spionnenstrip al, sinds in 1998 alle nummers van *Mad* samen op een set van vijf cd-roms werden gepubliceerd. Maar toen de redactie van *Stripschrift* mij een dikke stapel kopieën van het boek stuurde, bleek dat de helft daarvan gewijd was aan een uitvoerige levensbeschrijving van *Spy vs Spy*-tekenaar en bedenker Antonio Prohias, compleet met pagina's herdrukken van de strips die hij voor z'n vertrek naar Amerika in het precommunistische Cuba tekende (zie *Stripschrift 344*).

Neuspulken

Dus toen in een recente bestelcatalogus de verschijning werd aangekondigd van *Mad Art - A Visual Celebration of the Art of Mad Magazine and the Idiots Who Create It* stond ik voor een moeilijke keuze. Wat te verwachten van dit boek? Met zo'n titel kan het van alles zijn. Van een duffe serie herdrukken tot een prachtig kleurenboek vol met schetsen, door kopij onbezoedelde covers en ongebruikt materiaal. De enige aanwijzing die de schaarse beschrijving gaf was dat de auteur van dit boek Mark Evanier was. Een vreemde aanwijzing, omdat Evanier een grappige schrijver is, die de afgelopen jaren een goede naam voor zichzelf heeft gemaakt in de wereld van de komische strips, tekenfilmseries en zelfs een aantal sitcoms zonder ooit ook maar één letter voor *Mad* geschreven te hebben. Uiteindelijk won mijn waardering voor Evaniers stripkennis en aanstekelijke schrijfstijl het van m'n angst om een boek vol tekeningen te kopen, die ik stuk voor stuk al in m'n verzameling heb en uit m'n

Lijvige en goed geschreven introductie in de wereld van Mad

hoofd ken. Het goede nieuws is dat het aandeel van Mark Evanier erg goed geslaagd is. Hij heeft een losse en komische schrijfstijl, die hij jarenlang heeft kunnen bijslijpen met z'n wekelijkse columns in *Comic Buyers Guide*. In de loop van het boek behandelt hij één voor één alle tekenaars die voor *Mad* hebben gewerkt. Waar mogelijk worden ze kort geïnterviewd. Tussen de bedrijven door zijn er hoofdstukken over het ontstaan van een *Mad*-artikel en de functie van de diverse redacteuren, hun bijdrage aan het blad moet niet onderschat worden. Maar behalve alle grapjes, hebben de stukjes ook een merkwaardig positieve toon. Over de geschiedenis van *Mad* wordt weinig gezegd en het feit dat het blad sinds de hoogtijdagen van de jaren zeventig – toen er van ieder nummer bijna twee miljoen exemplaren werden gedrukt - eigenlijk alleen maar dalende oplagecijfers kent, wordt niet gerept. Het vertrek van redacteur Al Feldstein in 1983, die na Harvey Kurtzman het blad toon en smoel gaf, wordt slechts terloops genoemd. Dat het blad sinds Feldsteins vertrek steeds banaler en kinderachtiger is geworden, wordt helemaal niet opgemerkt. Terwijl dat waarschijnlijk geen kwestie van smaak of gebrek eraan is, maar een welbewuste marketingstrategie. Toen ik het afgelopen jaar e-mails uitwisselde met een *Mad*-schrijver, meldde hij dat hem expres was opgedragen zijn artikelen niet te slim te maken en er niet al te veel kennisgerichte verwijzingen in te vermelden. In de *Mad* van Feldstein kon je een artikel aantreffen met de titel: 'Wat Als Bekende Komieken In Shakespeare's Tijd Zouden Zijn Geboren?' Tegenwoordig ligt het gemiddelde niveau toch meer in de buurt van: 'Neuspulken Van Beroemde Hollywoodsterren'.

Hermann Mejia woonde en werkte in Venezuela, maar is onlangs toch naar New York verhuisd. Zijn karikaturen zijn genadeloos en niet altijd even leuk voor het slachtoffer. Dit is bij voorbeeld Mejia's typering van Lucy Yu, Cameron Diaz en Drew Barrymore als Charlie's Angels.

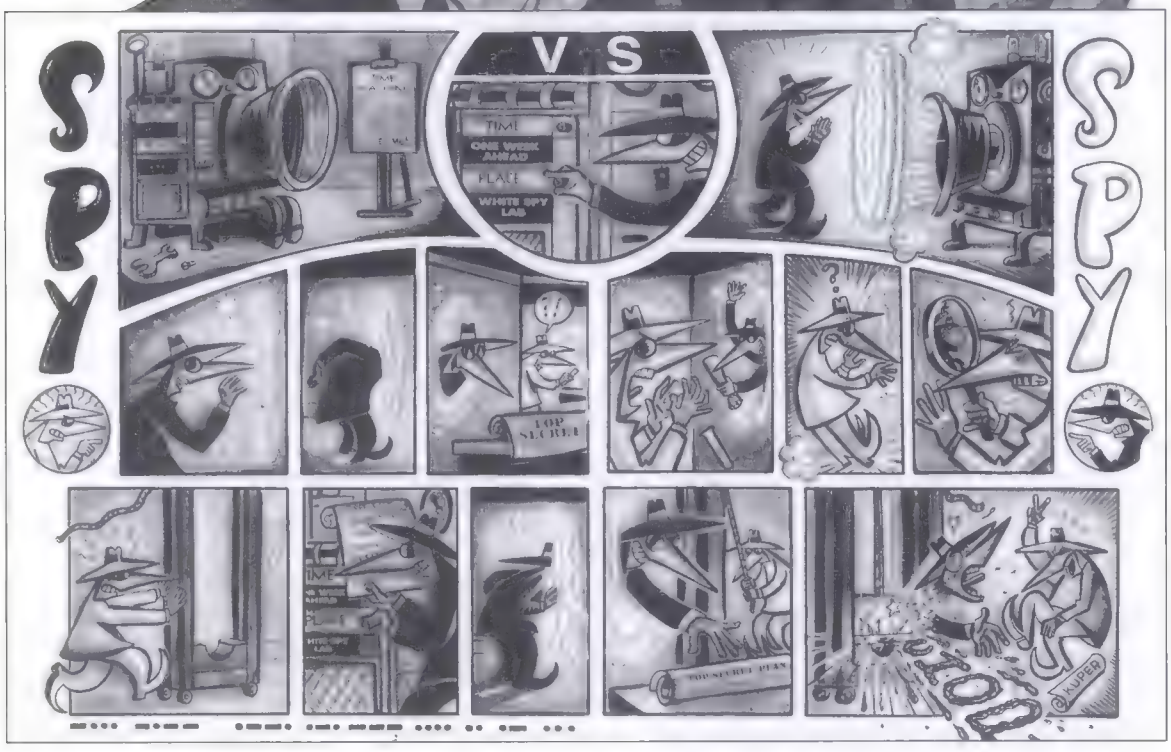

Peter Kuper komt uit de wereld van de underground. Hij erfde *Spy vs Spy* en maakt er één doorlopend grafisch experiment van. Zo tekent hij vaak niet direct op het papier maar snijdt eerst sjablonen. De kleuren spat hij met een tandenborstel.

RECHTS - Bill Wray werkte voor *Cracked*, schilderde achtergronden voor *Wren & Stimpy* en maakt covers voor de comic van *Dexter's Lab*. Zijn vaste strip *Monroe* zou een smakeloze en platvloerse bedoening zijn zonder de sensuele schwung van zijn inktlijnen.

ONDER - Tony Soprano geeft zich bloot. Drew Friedmans gestippelde karikaturen waren al jaren een succes in bladen als *The National Lampoon* en *Spy* voordat *Mad* de tekenaar inlijfde. Het blad daagt hem uit om te experimenteren met andere vormen, maar zijn fotorealistische aanpak blijft het uitgangspunt.

Vreemd en bezwaarlijk

Vreemd is ook dat de activiteiten van diverse *Mad*-tekenaars buiten de kaders van het blad alleen in bedekte termen worden genoemd. Over Don Martin wordt gemeld dat hij na zijn vertrek bij *Mad* nog een paar jaar bij 'een concurrent' werkte. Over het hoe en waarom van zijn vertrek en zijn ervaringen bij die concurrent – *Cracked* – moet je in dit boek niet zijn. Zijdelings impliceert het dat het eigenlijk niet zo'n ramp was dat hij verdween, omdat hij de laatste jaren toch zijn eigen grappen niet meer schreef. Het feit dat Martins verdwijnen ruimte maakte voor Duck Edwing, krijgt meer aandacht. Nou sorry, ik ken die pagina's van Duck Edwing en die halen bij lange na het niveau van de meesterkomiek Don Martin niet. En daarmee komen we op het grootste bezwaar tegen dit kloeke boekwerk: de illustraties. Al voordat het boek geschreven werd, heeft blijkbaar iemand besloten dat de afbeeldingen alleen maar uit de pagina's van *Mad* zelf mochten komen. Heel af en toe staat er ergens een fotootje of een karikatuur, maar voor de rest is het alleen maar 'uit de rijke geschiedenis van ons eigen archief'. Geen schetsen, geen afgekeurde artikelen, geen coveropzetjes of posters zonder op- of bijschriften (zoals je in de gemiddelde *original art*-catalogus nog wel eens tegenkomt). Enkel tekeningen die alleen maar nieuw voor je zijn als je géén *Mad*-verzamelaar bent. Vergelijk dat eens met de prachtige boeken die Disney met hoge regelmaat over z'n eigen producties publiceert en je ziet wat een gemiste kans hier ligt.

MOM, THE BABY'S BEEN CRYING FOR AN HOUR! CAN'T YOU HEAR THAT?
HE'S JUST HUNGRY. THERE'S A BOTTLE FOR HIM IN THE FRIDGE. OH, AND SPEAKING OF BOTTLES, WHILE YOU'RE UP, THERE'S A BOTTLE OF VODKA IN THE FREEZER.
AND SOME LIMES IN THE FRUIT DRAWER!
UH UH OH YEAH
OH YEAR YEAH
OH OH
BIG OH

Mad Art
– A Visual Celebration of the Art of Mad Magazine and the Idiots Who Create It

Evanier
Watson Guptill 2003
ISBN 0-8230-3080-6
Prijs $24.95
302 pagina's
zwart/wit met
kleursecties, sk

Schat aan informatie

Maar goed, het is niet allemaal kommer en kwel. Anders had ik dit artikel net zo goed niet kunnen schrijven. *Mad Art* is een lijvige en goed geschreven introductie in de wereld van *Mad*. Voor de losse fan staat er een schat aan informatie in over een groot aantal meer en minder bekende tekenaars. Daar zitten ook mensen bij die nooit een artikel op een website of in een stripfanzine zullen krijgen, dus het is leuk dat je op deze manier toch iets over ze te weten komt. Over coverartist Richard Williams bij voorbeeld, of over de Venezolaanse tekenaar Hermann Mejia, de belangrijkste aanwinst van de laatste paar jaar en de eerste karikaturist in het blad wiens werk niet op dat van Mort Drucker lijkt. Als iemand weer eens een nummer van *Mad* op wil pakken, moet hij dat zeker doen tot er een filmparodie van zijn hand in staat. Als het boek iets bewijst, is het dat *Mad* de laatste paar jaar aan een grote wederopbouw bezig is; met nieuwe tekenaars, kleurenpagina's en zelfs reclame in het blad. Feldstein zou zich omdraaien in z'n graf als hij niet ergens in de woestijn van New Mexico pointillistische schilderijen van mooie indianenmeisjes aan het maken was, maar het geeft aan dat de huidige redactie, na jaren van doorgaan op de

oude weg, bereid is om weer eens wat risico's te nemen. Nu nog af en toe weer eens doen alsof het publiek ook een beetje hersens heeft, daar worden de nummers en de boeken alleen maar beter van.

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

Op de website **www2.warnerbros.com/web/madmagazine/home.jsp** *is meer informatie over* Mad *te vinden. Alle covers van* Mad *zijn op* **www.collectmad.com/madcoversite** *te bewonderen. Ook het bezoeken waard is* **www.collectmad.com/collectibles/gfanm1.htm**, *de site van de Duitse Mad-fanclub.*
Meer werk van Mark Evanier kun je vinden op de goed bijgehouden site **www.newsfromme.com** *of op* **povon line.com**, *waarvan de laatste veel informatie bevat over Evaniers columns over strips, film en Amerikaanse humoristen. Tot slot twee verwijzingen naar* Mad*-tekenaars met een eigen goede site:* **www.bobstaake.com** *en* **www.kylebaker. com**

Mad weer op de goede weg

Met het vertrek van Al Feldstein en de komst van Nick Meglin als nieuwe eindredacteur in 1983 verloor Mad *ook vooral zijn intelligentie. De grappen werden dommer en platter tot het blad zich in de jaren negentig nog slechts op veertienjarigen leek te richten. Maar vanaf nummer 400 sloeg men met de introductie van kleur en advertenties (*Mad*-oprichter Bill Gaines zou zich omdraaien in zijn graf, maar dat is niet erg want hij lag toch niet graag op z'n rug) een nieuwe weg in. De frequentie werd opgeschroefd van acht keer per jaar naar maandelijks en er moesten nieuwe tekenaars worden gezocht. De humor werd scherper, gemener en soms zelfs meer politiek en er werden vele nieuwe rubrieken gelanceerd waaronder het succesvolle* De Twintig Ergste Dingen Van Het Afgelopen Jaar, *waarvoor ieder jaar alle tekenaars worden uitgedaagd om in nieuwe vormen te denken. Langzaamaan begint* Mad *weer zó leuk te worden dat je bij bepaalde gebeurtenissen, films of tv-programma's denkt: 'Ik ben benieuwd wat ze daar over gaan zeggen in* Mad*'.*

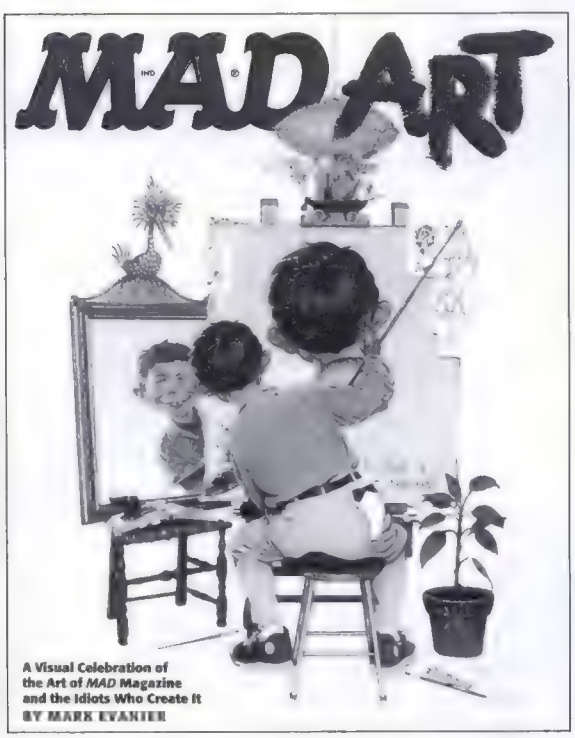

[BITS & PIECES → RUIMEN]

Vrijwilligerswerk is iets van de vorige eeuw. Mensen die geen centen hadden maar wel energie, gingen vaak belangeloos voor één of ander goed doel aan de slag. Met vereende krachten kwam er dan vaak iets moois tot stand. 'Samen de schouders eronder', 'solidariteit', 'hand in hand kameraden', waren kreten die iedereen aanspraken.
Menig stripspektakel is zo tot stand gekomen. Als goed doel voor de gemeenschap. Liefhebbers in Angoulême, in Turnhout, in Sierre in Zwitserland maar ook in Nederland lagen aan de basis van mooie stripevenementen. Ploeteren zonder winstoogmerk. Maar wel de bloei van de strip onder de volle media-aandacht brengen. Hard werken, soms boe-geroep, maar ook veel complimentjes. Nu is het opeens heel erg over. De Stripschappelijke Stripdagen in Nederland zijn op sterven na dood. Met een door inflatie gedreven prijsuitreikingsdiarree is de aantrekkingskracht van het festival gedevalueerd. Jaren zwervend van plaats tot plaats weet geen hond waar en wanneer het dit jaar weer zal zijn. Gauw naar Haarlem dan maar. Om de twee jaar is het daar stripbal. Duidelijk is in elk geval de plaats van handeling, heel Haarlem. Zo'n beetje in juni. Alleen is daar recent het hele bestuur opgestapt. De plaatselijke organisator wilde rond de Kerst wel aan de slag maar het bestuur had geen geld. Of niet genoeg. Dan ga je gewoon door met organiseren en zegt het bestuur 'zoek het graag zelf even uit'. Iemand krijgt daar straks een rekening voor zijn kiezen waar je u tegen zegt. Naast die nu nog betaalde kracht draait het geheel op oerhollandse vrijwilligheid.
Zakken we onder de grens naar België dan is het echt over. De Stripgidsdagen in Turnhout houden ermee op. Na het grote succes van de ministeriële uitreiking van de Bronzen Adhemar in 2003, is er nu het persbericht dat Pat van Gompel en Ad Hendrickx het voor gezien houden. Na twintig jaar vrijwillig organiseren willen de heren wel eens een avondje vrij hebben. Gelijk hebben ze. Een mooie prestatie is neergezet, maar opvolging is er niet.
In alle gevallen lijkt het erop dat het ontbreken van een goed gefinancierd en geprofessionaliseerd team, de evenementen de das om doet. Het gebrek aan geld om die lui te betalen komt voort uit de kleine wereld die de stripwereld is. Een handvol uitgevers in een moeilijke, beperkte markt kan nooit enorme bedragen opbrengen om een jaarlijks feest te betalen. Met een omzet van slechts tientallen miljoenen euro's aan stripboeken per jaar in Nederland, kan er van het armzalige marketingbudget nauwelijks iets af voor frivoliteiten als stripdagen. Een vlaggetje hier, een postertje daar. That's all.
Waar Angoulême op gemeentelijk niveau heeft begrepen dat stripcultuur ook een gemeenschapszaak is, zal zo'n evenement in Nederland met zijn krentenwegers-mentaliteit nooit van de grond komen. Cultuur kent men hier alleen als een fout woord in Lingo. En oh wat geinig dat die vrijwilligers zo lekker doorsappelen. Daar neemt de overheid zijn pet voor af. Desnoods door er een koninklijk lintje achteraan te gooien. Maar men houdt de knip dicht.
Aan de ander kant is de mentaliteit van de consumerende burger er ook beroerd aan toe. Men betaalt om te worden vermaakt. 'Helpen' kent men als woord slechts in verband met hun hond die zojuist bij de dierenarts is geweest. Laat staan dat men iets voor niets doet. Geen vergoeding, geen helpende handen.
De stripdagen, te klein voor het tafellaken, te groot voor het servet.
Nog even en er wordt definitief afgeruimd.

Ben Bits

Uit de schatkamers van Disney

Uitgeverij The house of books bracht eind vorig jaar het imposante boekwerk *Uit de schatkamers van Disney* van de Amerikaanse Disney-archivaris Robert Tieman in Nederland uit. Hoewel het geen opzienbarende wetenswaardigheden aan het licht brengt, zorgen de grote hoeveelheid parafernalia en de bijgevoegde audio-cd voor een vermakelijke combinatie van lezen, kijken en luisteren.

DOOR TEUS DE KRUIJF

Robert Tieman is al jarenlang hoofd van de Walt Disney Archives. Hij beheert daar al het historisch materiaal dat teruggaat tot aan de eerste levensjaren van Walt Disney. Zijn boek *Uit de schatkamers van Disney* start dan ook aan het begin van de vorige eeuw, op 5 december 1901, wanneer Walter Elias Disney als vierde zoon van Elias en Flora Disney in Chicago wordt geboren. Hij groeit relatief onbezorgd op en al tijdens zijn jeugd blijkt zijn interesse en aanleg voor tekenen. Tieman vermeldt dat Disney, die in 1918 na de wapenstilstand in de Eerste Wereldoorlog in Frankrijk aan de slag gaat als verpleger/chauffeur, daar ook graag illustraties maakt, het liefst op Duitse helmen. Professioneel wordt het pas als hij, terug in Amerika, als reclametekenaar in een studio in Kansas City komt te werken, waar hij tekenaar Ub Iwerks ontmoet, met wie hij daarna de eerste successen van het Disney-imperium beleeft.

Walt Disney. De wereld lag aan zijn voeten!

stuiten drang tot vernieuwing

Wereldamusement

Tieman benadrukt in zijn boekwerk de niet aflatende ijver en het eindeloze doorzettingsvermogen van Disney. Het failliet gaan van zijn Laugh-O-gram studio, de hoge productiekosten van zijn films en het verlies van de rechten op het succesvolle personage Oswald gaan Walt Disney en zijn broer en partner Roy Disney in Tiemans kritiekloze relaas ogenschijnlijk gemakkelijk af. Nergens maakt hij melding van de moeilijkheden of de twijfel die Disney in zijn carrière heeft ondervonden. Dit geeft aan dat Tieman behalve kenner een groot adept is van Disney en zijn werk.

Wat het boek desondanks zeer lezenswaardig maakt zijn de vele extra's die veelal los zijn toegevoegd. Zo is bij voorbeeld een replica van het originele programma van het Colony Theatre in New York uit 1928 bijgevoegd met daarop de 'geboorte' van Mickey Mouse in zijn eerst vertoonde geluidsfilm *Steamboat Willie*. Ook is een brief uit 1929 van Walt Disney aan zijn vrouw Lilly bijgevoegd waarin hij melding maakt van het succes van de *Mickey Mouse*-tekenfilms. Dit soort gadgets, waaronder promotiemateriaal van Donald en Mickey, en de kleurige illustraties geven een goed beeld van wat Disney met zijn creaties de wereld gedurende drie tot vier decennia aan amusement heeft voorgeschoteld.

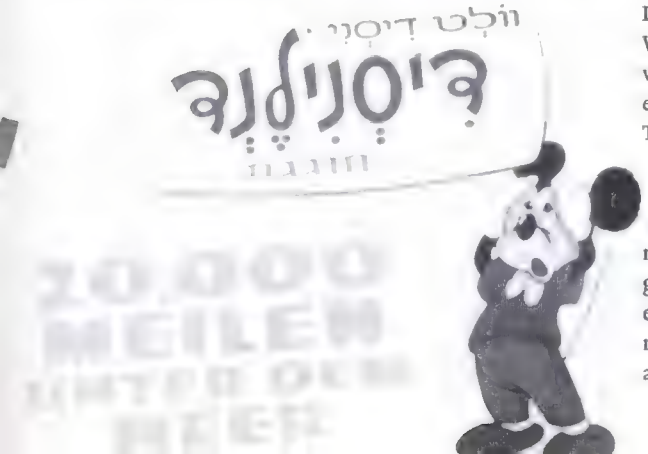

BOVEN - Allerlei bijlagen zijn aan het boek toegevoegd: Eerste Mickey Mouse-strip in kleur in de zondagskranten. Veelgezocht Duck-etiket. Kaart van Disney aan zijn moeder uit 1917. *Doornroosje* was in breedbeeld. Toegangskaartje voor Disneyland. Masker als promotiemateriaal voor *Pinokkio*, Disney's avondvullende animatiefilm uit 1940. Mickey- verzamelkaartje. Donald laat zijn neefjes marcheren in *Fire Chief*. Handgeschreven aantekeningen van Walt over een Mickey Mouse Club op televisie.

VAN LINKS NAAR RECHTS -
• Disney en merchandising: een ijzersterke combinatie. Dit Sneeuwwitje-spel kreeg men bij aankoop van een Tek-tandenborstel cadeau.
• *Mickey Mouse Magazine* uit 1935. Een zuivelbedrijf vertelt in stripvorm over Mickey's reis naar Europa.
• Propagandamateriaal uit de Tweede Wereldoorlog. Het embleem voor een onderzeebootjager is ontworpen op verzoek van de kapitein, wiens brief ook in het boek is afgedrukt.
• Disneyworld was Walt Disney's laatste wapenfeit, al maakte hij de opening niet meer mee.
• Speelfilms waren voor Disney vanaf 1950 gouden handel. Het begon allemaal met *Treasure Island*.

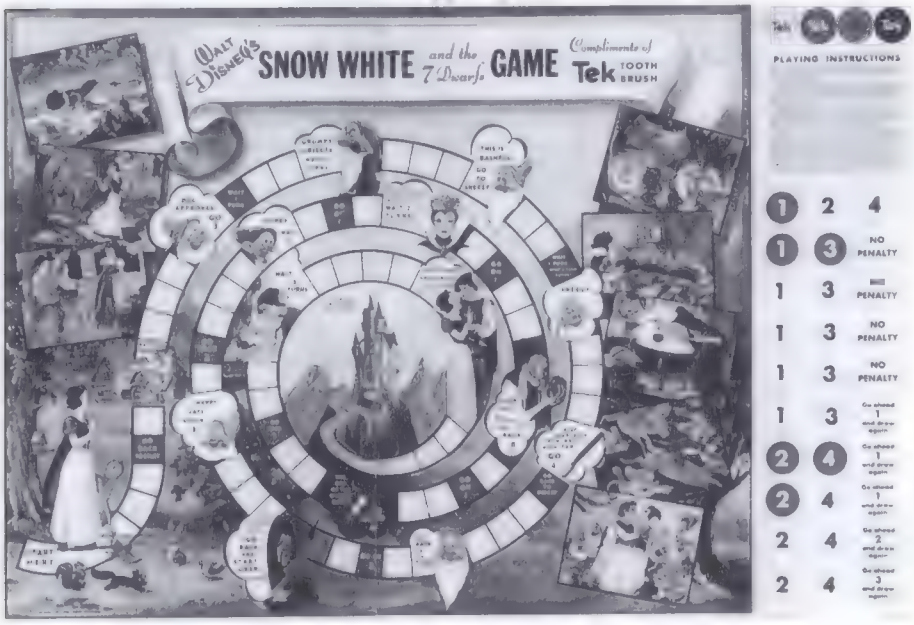

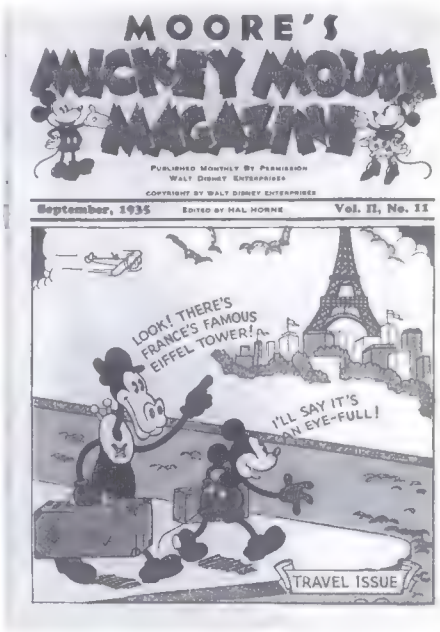

Innovatie

Tieman kiest als leidraad de levensloop van Walt Disney en de ontwikkelingen op (teken)filmgebied binnen zijn concern, met af en toe een zijsprong naar een specifiek onderwerp. Het stripimperium en de tv-producties krijgen bescheiden aandacht. Ook slechts twee pagina's tekst - maar wel met prachtig beeld - wijdt de archivaris aan de bijdrage die de Disney-studio's hebben geleverd aan de motivatie van het Amerikaanse leger in de Tweede Wereldoorlog. Op verzoek maakten zij logo's, emblemen en andere illustratiemateriaal. Eveneens bijzonder is de bijdrage die het concern leverde aan de wereldtentoonstelling in New York (1964-1965).

Uit Tiemans verhaal komt duidelijk naar voren dat Walt Disney een niet te stuiten drang naar vernieuwing bezat. Hij was, ondanks het succes van Mickey en andere tekenfilmfiguren, altijd op zoek naar nieuwe (film)wegen. Een en ander leidde met als aftrap *Sneeuwwitje en de zeven dwergen* tot de lange reeks animatiefilms die vanaf de jaren dertig tot de dag van vandaag (*Finding Nemo*) vaak goed waren voor records in bij voorbeeld productiekosten, opbrengsten, hoeveelheden decors, tekeningen, medewerkers of gebruik van digitale animatie. Tieman belicht een hele serie animatiefilms; de al genoemde *Sneeuwwitje*, *Pinokkio*, *Fantasia*, *Doornroosje* en *Lady en de Vagebond* die als eerste werd vertoond in de CinemaScope, een breedbeeld-bioscoop die de kosten van het produceren tot ongekende hoogten opstuwde.

RECHTS - Annette Funicello en Hayley Mills waren de Disney-babes.

Uit de schatkamers van Disney

Tieman
House of books 2003
ISBN 90-443-0809-2
Prijs €40
64 pagina's
kleur (hk)

Disney-babes

Tieman behandelt aan het eind van zijn boek andere succesvolle filmprojecten, zoals de speelfilms *Treasure Island*, *The Swiss Family Robinson* en *Third Man on the Mountain* en de zogenaamde 'true-life adventures' oftewel natuurfilms of dierendocumentaires. Ook blijkt dat Disney net als iedere grote filmstudio in de jaren vijftig en zestig (vrouwelijke) supersterren als boegbeelden tracht in te lijven. Het bedrijf pronkt met Annette Funicello en Hayley Mills, maar die zijn nooit zo fameus geworden als Judy Garland (MGM), Marilyn Monroe (20th Century Fox) en Doris Day (Warner Bros.)

Tot slot staat Tieman stil bij de oprichting van Disneyland en later Disneyworld. In 1955 opende Disneyland in Anaheim, California de poorten om na zeven weken al zijn miljoenste(!) bezoeker te mogen verwelkomen. In de jaren erna werd het park groots uitgebreid met dure, ambitieuze projecten zoals de achtbaan de Matterhorn Bobsleds en de monorail die de gasten ruim een kilometer lang binnen het park vervoerde. Een oorspronkelijk plattegrondje en het allereerste toegangskaartje sieren ook deze pagina's in het boek op.

De ontwikkeling van een tweede park in Florida – Disneyworld – maakt Walt Disney nog mee, de opening echter niet meer. In december 1966 overlijdt hij.

teus.de.kruijf@stripschrift.nl

En dan de cd nog...

Uit de schatkamers van Disney *bevat een audio-cd die bijna een uur lang veelal memorabele, authentieke geluidsfragmenten laat horen. Zo is Walt Disney zelf diverse malen (op een krakende achtergrond) aan het woord. Vermakelijk is de lezing die hij in 1956 houdt waarin hij vertelt over zijn jeugd en zijn broer Roy. Daarnaast vallen er interviews te beluisteren naar aanleiding van een aantal mijlpalen in zijn carrière, onder andere de première van* Sneeuwwitje en de zeven dwergen *en de release van de avonturenfilm* The Great Locomotive Chase. *Ook geeft hij commentaar op uitbreidingen in Disneyland en de vier attracties op de wereldtentoonstelling in New York. Tevens zijn enkele radiocommercials te horen waarin onder meer Donald Duck en Mickey Mouse een hoofdrol spelen.*

WAARDIG SLOT VAN EEN LEGENDE

Nero 163: Zilveren tranen

Sleen
Standaard 2003
ISBN 90-02-21542-8
Prijs €4.60
48 pagina's
kleur (sk)

Met het verschijnen van het 217e *Nero*-album is een eind gekomen aan een unieke stripreeks. Niet alleen uniek door die recordlengte, maar ook het karakter van de strip is ongeëvenaard. Een kale man in hemdsmouwen, vergezeld van een beresterke *side-kick*, een avontuurlijke aangelegd vrouwspersoon en twee prepuberale tieners van beiderlei kunne, geassisteerd door een veelzijdige geleerde; lijkt dat niet op...? Nee, totaal niet. Deze voor de Vlaamse stripcultuur zo kenmerkende opzet voor een komische avonturenstrip werd in de handen van **Marc Sleen** (pseudoniem van Marc Neels) een strip die op niets anders lijkt. Wat maakt *Nero* zo uniek? In de eerste plaats: het ontbreken van een formule. Zelfs na meer dan tweehonderd verhalen is Sleen niet gezwicht voor de verleiding om in herhaling te vallen, of om zich te beperken tot een bepaald type verhalen. In de meeste langlopende reeksen slijten de karakters langzaam in en nemen door die beperkingen de verhalen over. Die vervallen dan steeds meer tot een stramien. Sleen heeft zorgvuldig vermeden zijn (grote groep) vaste figuren teveel vaste kenmerken te geven, zozeer zelfs dat tot in de laatste verhalen zij de lezer nog kunnen verrassen door nieuwe kanten van hun persoonlijkheid te tonen. Zelfs een *running gag* als de roemruchte Abraham Tuizentfloot bleek in recente avonturen nog onverwachte diepten te bezitten. En ook de in vrijwel elk verhaal optredende eenmalige bijfiguren behoren tot de meest originele, interessante en krankzinnige uit de stripgeschiedenis.

De strip krijgt nog wel eens het predikaat 'anarchistisch' opgeplakt, en die betiteling is zeker van toepassing op de verhaalstructuur. Sleen laat zich geen moment gelegen liggen aan hoe een klassiek plot opgebouwd 'hoort' te worden. De verhalen omvatten (en onttrekken zich daarmee aan) alle denkbare genres; verhaallijn en dynamiek kunnen ieder moment van vorm en richting veranderen, ingrediënten als wetenschap en magie, misdaad, satire en metafysica, onwaarschijnlijkheden, onmogelijkheden, en vooral veel vrolijke onzin, worden gemengd tot een genietbaar geheel. Wonderlijk genoeg gehoorzaamt het toch allemaal aan een soort interne logica, die alleen door de flair van de maker bijeen wordt gehouden. Er zijn weinig andere strips waarbij zelfs de meest doorgewinterde striplezer nooit kan voorspellen wat de volgende pagina zal brengen.

Dat ook het tekenwerk na 56 jaar (!) niet oud en moe is geworden, is mede te danken aan de bijdrage van **Dirk Stallaert**, die bij de laatste veertig verhalen Sleen assisteerde. Waar bij de meeste strips het delegeren van tekenwerk aan assistenten tot vervlakking leidt, heeft Stallaert *Nero* een nieuwe glans en frisheid gegeven, waarmee de strip op glorieuze wijze nog zonder stok de eindstreep wist te behalen.

Deze eindstreep is getiteld: *Zilveren tranen.* Hierin steekt een aantal aartsvijanden van Nero uit alle perioden van zijn langlopende carrière de koppen bijeen om hun eeuwige tegenstander definitief de das om te doen. Het plot is gewoontegetrouw onmogelijk kort samen te vatten, maar eindigt natuurlijk met één van de weinige vaste elementen van de strip: de traditionele wafelenbak. Dat dit het laatste avontuur van Nero is, wordt alleen voelbaar door het grote aantal *cameo's* van bijfiguren uit alle hoeken en gaten van het Nero-universum, en door de wonderschone engelbewaarster van Nero, die voortdurend boven de gebeurtenissen zweeft, zilveren tranen plengend om het nakende eind van haar en onze held. Het sentimentele aspect daarvan wordt subliem ondergraven: het enige effect van deze tranen is het opwekken van hebzucht bij een groot deel van de cast ('iedere traan is wel honderd euro waard!').

Voor de *Nero*-liefhebber is *Zilveren tranen* een waardige en bevredigende afsluiting van de reeks, anderen wordt geadviseerd eerst de overige 216 *Nero*-verhalen te lezen. Dan is het tijd voor zilveren tranen. JL

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

- !!!!! grote klasse!
- !!!! goed
- !!! redelijk
- !! matig
- ! slecht
- ... abominabel

Suïcidale Flappies

De Britse Gary Larson wordt hij genoemd: **Andy Riley**, de maker van *Het boek van de zelfmoordkonijntjes*. Waar het over gaat? Over 'donzige langoren die het leven echt niet meer aankunnen', zoals de subtitel verduidelijkt. 'Vaarwel wereld' luidt hun wapenspreuk. Het levert morbide doch hilarische strips en cartoons op over de diverse ingenieuze manieren waarop levensmoeë langoren aan zelfdoding doen. Ze komen meestal gruwelijk aan hun eind, zoals de twee konijntjes die hun hoofdjes tussen een draaideur stoppen of als kop van jut fungeren. De beestjes zijn in hun pogingen zeer vindingrijk, zoals het omslag laat zien: een variant op het middeleeuwse vierendelen. De Britse uitgave kent overigens een oranje-voorkant waar een grap met een broodrooster op staat. Dan pakt de keuze van Bzztôh voor een stemmige zwarte uitvoering beter uit.

Behalve grappen over suicidale konijntjes maakt Riley de wekelijkse strip *Roasted* voor de Britse krant *The Observer*. Daarnaast is hij scenarist voor diverse tv- en filmproducties (onder andere *Smack the Pony*) en werkt hij mee aan de in 2006 te verschijnen Disney-tekenfilm *Gnomeo and Juliet*. Zo'n curriculum vitea moet haast nog meer moois opleveren in de nabije toekomst. RS

Het boek van de zelfmoordkonijntjes

Riley
Bzztôh 2003
ISBN 90-453-0065-6
Prijs €7,95
96 pagina's
zwartwit (sk)

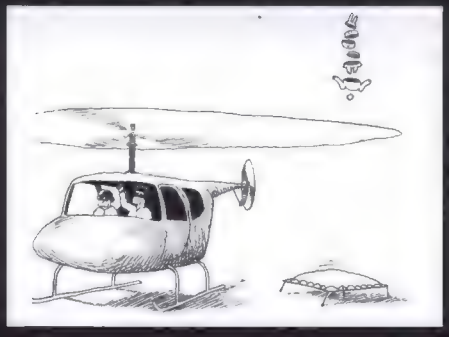

Suspense-strip als spannend schietspel

De strip *XIII* van **William Vance** en **Jean van Hamme** is een spannende verhaalreeks waarin hoofdpersoon Steve Rowland zijn geheugen kwijt is en ervan verdacht wordt de Amerikaanse president William Sheridan te hebben vermoord. Terwijl de broer van de dode president campagne voert om zelf het Witte Huis te betreden, jagen de politie, het leger en enkele schimmige figuren op de dader. Of op de vermeende dader, want marinier Rowland is mogelijk niet de sluipschutter maar een infiltrant in een geheim genootschap. Maar is de hoofdpersoon wel Rowland of is hij iemand die diens plaats heeft ingenomen?

Het spel begint met XIII die met een hoofdwond en geheugenverlies aanspoelt op een strand in New England (Verenigde Staten). Een *bay watch*-jongedame vindt hem en begeleidt hem naar het badwachtershuisje. In de meeste computerspellen zou dit een animatie zijn, *ingame* of als heus filmpje, die de speler simpelweg moet afkijken. Niet hier: in dit spel behoudt de speler bewegingsmogelijkheden tijdens intermezzo's, zoals dit introfilmpje en latere flashbacks. Dit is niet alleen leuk en aardig; het houdt de speler in het spel, in het verhaal.

Dit computerspel is niet een *shooter* die eenvoudig het verhaal gebruikt van een spannende strip. De makers van het spel hebben goed gekeken naar zowel de strip XIII zelf als naar stripbeeldtaal in het algemeen. De grafische stijl is duidelijk een strip die in beweging is gezet. Dit is niet alleen zichtbaar in de zwarte omlijning van figuren en objecten, maar ook in de gehanteerde verteltrant. De aanslag op de president komt aanvankelijk wel als filmpje in beeld, maar bevriest op het moment van het dodelijke schot (à la president John F. Kennedy) waarna het beeld uitzoomt en het een kader op een strippagina blijkt te zijn. Het gezichtspunt zwerft al 'lezend' over de pagina om dan bij een plaatje weer in te zoomen waarop de boel weer in beweging komt.

Geluid is zichtbaar. Dit klinkt misschien als een *gimmick*, maar de strip/spel-integratie houdt hier niet op. Voetstappen klinken als tap-tap-tap, ontploffingen en schoten zijn baoum!, booom! en bang!, sterfscènes zijn aaargh. Soms komen er ook stripkaders (met stilstaand beeld) op het beeldscherm die details tonen. Bij voorbeeld van een wegsnellende speedboat, of de inslag van je werpmes op het hoofd van een vijand. Tsja, gewelddadig en ietwat bloederig, inderdaad. Maar dat zijn schietspellen, net zoals actiefilms. Bovendien is dat geweld afgeleid van een goed spannend plot. Het spelgevoel doet dan ook denken aan de klassieker *Half-Life* die spelers ook op het puntje van hun stoel hield. Is *XIII* dan de langverwachte plaatsvervanger van dat pc-spel uit 1998? Nee, helaas niet. *XIII* heeft ondanks bovenstaande lof namelijk ook mindere kanten. Een zwak punt is de niet zo hoge moeilijkheidsgraad. Een ronduit slecht punt is de kunstmatige intelligentie van de tegenstanders: na het besluipen van twee wachthoudende soldaten en het neerschieten van eentje, blijft de ander stomweg op zijn post staan naast het ontzielde lichaam van zijn kameraad. Dat kan echt niet in een computerspel anno nu! Oké, zodra de wachtpost je écht gezien heeft, rent hij niet als stupide kanonnenvoer op je af, maar zoekt hij dekking. Zonder het goede verhaal van de strip en de geslaagde strip/spel-combinatie (zowel grafisch als inhoudelijk) zou *XIII* niet meer zijn dan de zoveelste aardige *shooter*. Dankzij die twee extra's is het echter een behoorlijk genietbaar spel. JB

XIII

Ubisoft/Dargaud 2003
12 jaar
Prijs €49,95 (PC)
€29,95 (X-Box, PS/2, Gamecube)

Een zomerse loomheid

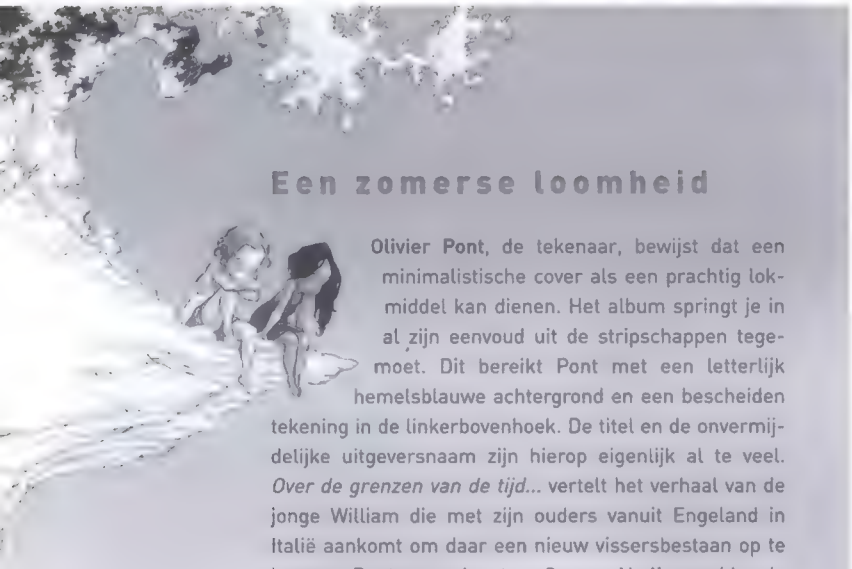

Olivier Pont, de tekenaar, bewijst dat een minimalistische cover als een prachtig lokmiddel kan dienen. Het album springt je in al zijn eenvoud uit de stripschappen tegemoet. Dit bereikt Pont met een letterlijk hemelsblauwe achtergrond en een bescheiden tekening in de linkerbovenhoek. De titel en de onvermijdelijke uitgeversnaam zijn hierop eigenlijk al te veel. *Over de grenzen van de tijd...* vertelt het verhaal van de jonge William die met zijn ouders vanuit Engeland in Italië aankomt om daar een nieuw vissersbestaan op te bouwen. Pont en medeauteur **George Abolin** spreiden de scènes vaak tekstloos over vele platen uit. Dit resulteert erin dat je het verhaal in een zomerse loomheid ondergaat. Deze trage vertelvorm wordt echter knap afgewisseld door verrassende invalshoeken zoals het verband dat ontstaat tussen William en drie dorpsgenoten die allen dezelfde geboortedatum hebben. Alleen bij de flashbacks blijft het onduidelijk waar ze naar toe moeten leiden.

De tekenstijl van Dupont is aandoenlijk, lieflijk en past goed bij de snelheid waarmee het verhaal wordt verteld. De grote kracht zit hem echter in de kadrering. Pont maakt gebruik van een zeer wisselend geheel met prachtige uitschieters van paginagrote tekeningen kunstig 'versierd' met kleine kaders. Het is deze combinatie van vormgeving en verhaal die dit album het lezen meer dan de moeite waard maken. TdK

Over de grenzen van de tijd...

Pont & Abolin
Dargaud 2004
ISBN 90-6793-714-2
Prijs €8.50
96 pagina's
kleur (sk)

VALREEP

◆ Bij Arboris is *Khaemoeaset of de wet van Maât* verschenen, het eerste deel van de veelbelovende oudheidstrip *In het land van Horus*. Auteur is de Française Isabelle Dethan.

◆ Van diezelfde Dethan verscheen bij Glénat het eerste deel van *De versteende droom*. Achterin het album als extra een collectie schetsen en erg leuke achtergrondinformatie over de totstandkoming van het album.

◆ Dupuis heeft de *Vrije Vlucht*-collectie weer verrijkt met een tweetal interessante albums. Ten eerste is daar *De kinderen*, een nieuw, confronterend verhaal van Jean-Philippe Stassen over Afrikaanse kinderen in oorlogstijd. Verder verscheen *Lijf om lijf* van Grégory Mardon. Een verhaal dat zich afspeelt in de tekenfilmwereld.

◆ Binnen de reeks *Onuitgegeven toppers* van uitgeverij Graton verschenen tot dit jaar drie avonturen van *De Labourdets* die wel degelijk eerder bij Lombard in album zijn uitgegeven, zij het met een oude inkleuring. Een zeer discutabele serienaam dus. Gelukkig maakt de uitgever het nu goed door toe te komen aan het vierde verhaal, *De cruise van het serpent*. Graton belooft dat alle tien de verhalen in een ritme van één album per jaar zullen verschijnen.

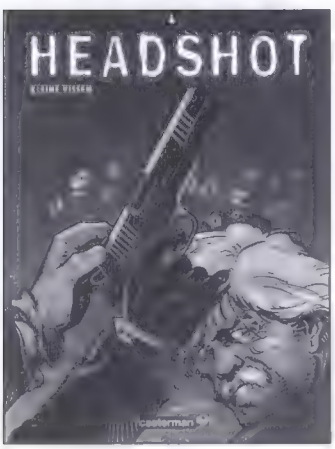

In de doofpot ermee

Een dode senator die gevonden wordt in gezelschap van een eveneens omgelegde minderjarige prostituee... daarvoor zijn doofpotten uitgevonden. Rechercheur Perry tracht dat te voorkomen, maar zijn maat Carlisle houdt in opdracht van hogerhand een oogje in het zeil. Ook is er een journalist die zijn neus te diep in de doofpot stopt. Het zijn bekende ingrediënten die scenarist **Matz** (bekend van *De killer*, een andere Casterman-strip) en **Colin Wilson** vakkundig en met veel vaart in beeld brengen. Matz is vast groot fan van het werk van filmmaker Quintin Tarantino. *Headshot* zit à la *Pulp Fiction* vol snedige dialogen, achteloos geweld en misdadigers met menselijke trekjes. Zo blijkt de meedogenloze, ijdele Louis een tikkeltje modegevoelig, wat hem nog duur kan komen te staan omdat hij sporen achterlaat.

Colin Wilson staat in Nederland hoofdzakelijk bekend als tekenaar die heeft meegewerkt aan *De jonge jaren van Blueberry* en van zijn serie *In de schaduw van de zon* (Blitz/Glénat). In zijn moederland Nieuw-Zeeland is hij een grootheid. Na jaren te hebben meegewerkt aan de opbouw van een lokale stripmarkt vertrok Wilson in 1980 naar Europa, waar hij woonde en werkte in Engeland, België en Frankrijk. In 1995 ging hij weer *down under*, ditmaal naar Australië. Zijn Europese contacten heeft hij in stand gehouden, onder andere met het sciencefiction-stripblad *2000 AD* en, zo te zien, Casterman. De hernieuwde kennismaking bevalt goed. Zijn sfeervolle tekenwerk doet denken aan dat van Joe Kubert en Jean Giraud, zijn grote voorbeeld op het gebied van Europese strips. RS

Headshot 1: Kleine vissen

Wilson & Matz
Casterman 2004
ISBN 90-303-4150-5
Prijs €4.95
56 pagina's
kleur (sk)

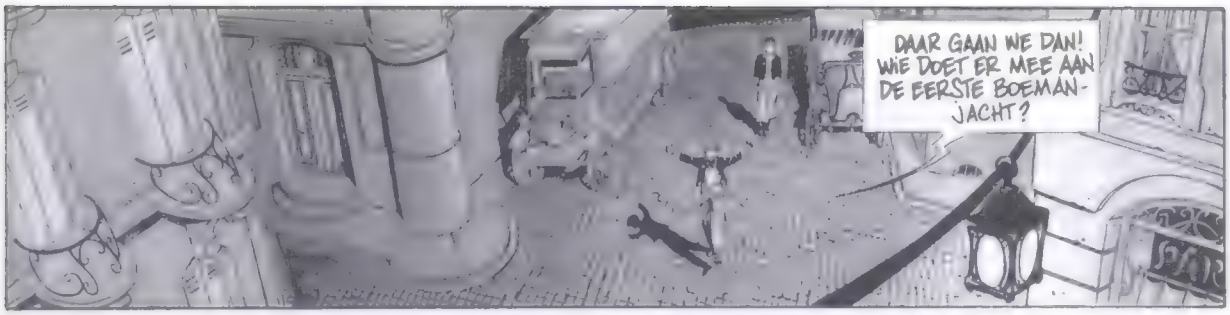

Angst voor het onbekende

De boeman 1

Lebeault & Filippi
Dupuis 2004
ISBN 90-314-2571-0
Prijs € 12,95
56 pagina's
kleur (hk)

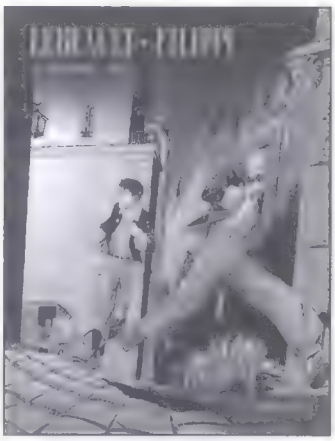

Het schijnt dat vroeger ouders hun kinderen dreigden met de Boeman; een angstaanjagende persoonlijkheid die je wel eens even mores kwam leren als je je bord niet leeg at of anderszins niet wilde luisteren. Het zorgde er klaarblijkelijk voor dat het ouderlijk gezag stand hield en je als kind een keer extra onder je bed keek voordat je er in verdween. Deze angst tracht **Denis-Pierre Filippi** de lezer mee te geven als hij verhaalt over drie jonge kinderen die ontsnapt zijn uit een weeshuis en in een merkwaardig stadje belanden. De inwoners zijn kille mensen en hebben geen enkel mededogen met de bedelende kinderen, zelfs niet als een van hen overlijdt. Dit gedrag lijkt ingegeven door een mysterieuze persoon die angst en dood zaait en de Boeman wordt genoemd. Tekenaar **Fabrice Lebeault**, een debutant in de Nederlandstalige stripwereld, zet zich met dit album meteen goed in de markt. Met een tekenstijl die overeenkomsten vertoont met François Schuiten, speciaal als hij zich kan uitleven in architectuur, weet hij de kille stadssituatie stijlvol te omkleden. Omdat er gekozen is voor een minimum aan dialogen en de kinderen geregeld in tekstloze flashbacks wat van hun verleden tonen, komt het ook grotendeels aan op Lebeaults tekenkwaliteiten. In het scenario worden we in deel één van dit tweeluik nog aan het lijntje gehouden. Het verhaal krijgt een interessante wending als de jongelingen met de dochter van de burgemeester, tevens incestpleger, een mislukte vluchtpoging ondernemen. Wie of wat die Boeman is, volgt uiteraard pas in deel twee. Een aanrader. TdK

Geschiedenisles van Teng

Paul Teng heeft de dagen van *Delgadito*, de strip waarmee hij zijn naam op de Nederlandse markt vestigde, al lang achter zich gelaten. En daarmee ook het tekenwerk dat duidelijk talent toonde, maar nog niet de jarenlange ervaring. Zo'n twintig jaar later bewijst hij keer op keer dat de jongen met talent uitgegroeid is tot een professioneel striptekenaar die de stripscene binnen en buiten Nederland duidelijk heeft versterkt. De serie *De oneven orde*, die hij tekent op de teksten van **Cristina Cuadra** en **Rudi Miel** verschijnt eerst in het Frans en vindt daarna haar weg naar Nederland.

Deel 1 – *Antwerpen 1585* – van de waarschijnlijk vijfdelige serie vertelt een drietal verhalen die door elkaar lopen. Een jonge vrouw die in 1297 van ketterij wordt beschuldigd en op de brandstapel terecht dreigt te komen, de plundering van Antwerpen in 1576, en de opvallende toestemming van de Brusselse overheid in het heden om kernmateriaal naar India te exporteren. De verbindende factor is Patrick, de schrijver van een roman over Mechteld, de vrouw die in 1297 verbrand wordt. Tijdens zijn zoektocht naar informatie komt hij op het spoor van een boek over haar, dat echter niet geopend mag worden. Wie dit wel doet, zal het slachtoffer zijn van een verschrikkelijke vloek.

De oneven orde vormt een mix van een historische en een detectiveroman en misstaat duidelijk niet tussen de, vaak oorspronkelijke Franstalige, strips in dit genre. Opvallend is het gebruik van twee inkleurders: één voor de pagina's in het verleden en één voor de pagina's die het heden beslaan. Het album bevat goed tekenwerk met een pakkend scenario. Het biedt voldoende spanning voor de volgende delen. RT

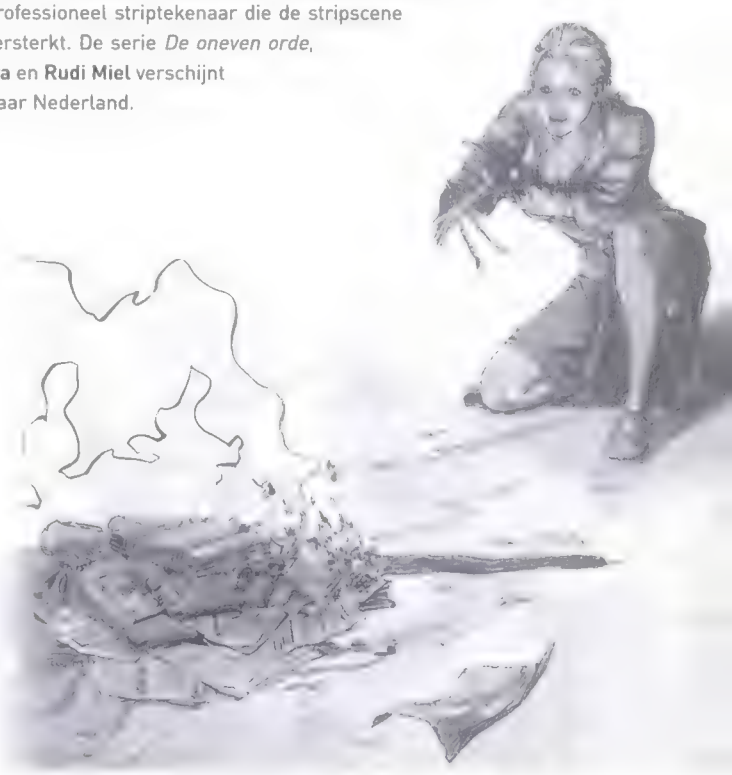

De oneven orde 1: Antwerpen 1585

Teng, Cudra & Miel
Lombard 2004
ISBN 90-5581-462-8
Prijs € 6,75
48 pagina's
kleur (sk)

Taymans & Taymans

Duivels complot

Taymans & Delperdange
Casterman 2004
ISBN 90-303-8120-5
Prijs €12
78 pagina's
zwart/wit (sk)

Coraly Valley 1: Op de vlucht

Lenaerts & Taymans
Casterman 2004
ISBN 90-303-4060-6
Prijs €4,95
48 pagina's
kleur (sk)

Twee albums in één recensie met als verbindende factor **André Taymans**. In het one-shot *Duivels complot* is het Taymans die de tekeningen voor zijn rekening neemt op scenario van **Patrick Delperdange**. Zijn kale stijl, die zijn reeks *Caroline Baldwin* af en toe in de weg zit, blijkt beter tot zijn recht te komen in deze zwart/wit-strip. Taymans weet met eenvoudige belijningen sfeer aan te brengen. Delperdange voert een variant op van een beproefd succesvol gegeven. Man verliest vrouw en ziet haar op een onverwacht moment terug. In dit geval is het Simon Davenport die ervan overtuigd raakt dat hij zijn overleden vrouw op een recent gemaakte foto achter de gordijnen ziet staan. De complicaties die vervolgens voor het licht worden gebracht zijn vergezocht en ongeloofwaardig. *Duivels complot* is een verhaal waar eenvoudig doorheen te prikken valt.
In *Coraly Valley* is Taymans verantwoordelijk voor het scenario en laat hij het tekenwerk over aan **Eric Lenaerts**. Deze man heeft alle basisprincipes van het striptekenen doorlopen, maar blijkt niet in staat dàt beetje extra aan deze nieuwe serie te geven. Soms houterig, weinig gedetailleerd en een bewijs dat niet iedereen met lege vakken sfeer kan aanbrengen zoals dat een Léo (*Aldebaran*) wel lukt. In het verhaal wordt ook te nadrukkelijk aansluiting gezocht bij reeksen als *Alfa* en *Largo Winch*. Het zal en moet modern, hard en met het nodige geweld gepaard gaan. Jammer, want dit gaat ten koste van de karakterontwikkeling die weldegelijk mogelijk is. Coraly bij voorbeeld is een begenadigd pianiste, aanbeden door rijkaard Alfonso Diaz, maar thuis afgeranseld door haar criminele vriend. Hopelijk neemt Taymans voor het vervolg van de serie meer tijd, zowel voor het scenario als voor advies aan Lenaerts. TdK

Eerbetoon aan de Japanse prent

De gele kruik

Atangan
Atlas 2003
ISBN 90-450-0968-4
Prijs €9,95
48 pagina's
kleur (hk)

Op de middelbare school hadden wij – lang geleden – het vak 'tekenen'. Ik weet niet of het nog bestaat of dat het wegbezuinigd is, dan wel herdoopt tot 'vrije expressie'. In ieder geval namen wij deze, destijds nog niet gebezigde term al letterlijk, hetgeen erop neerkwam dat we met bordewissers door de klas gooiden. Een meisje dat al twee jaar werkte aan een Japanse inkttekening werd het slachtoffer. Haar inktpot werd vol getroffen, waarna de vloeistof geheel volgens de wet van Murphy over het papier stroomde. Noeste jarenlange arbeid werd in luttele seconden vernietigd.
Met dit voorval in het achterhoofd begon ik te lezen in de strip *De gele kruik*, 'twee verhalen in Japanse traditie' van de jonge Amerikaanse striptekenaar **Patrick Atangan**. Schitterende in aardetinten getekende Japanse klassieke prenten. Wat een werk moet het zijn geweest om de Japanse schilderkunst tot leven te wekken! Nu is een ongeoefende middelbaar scholiere niet te vergelijken met een striptekenaar, maar het is wel Atangans eerste stripboek. Aan zijn tekeningen is dat overigens niet te merken, want die zijn stuk voor stuk kunststukjes en een hommage aan schilders als Hokusai.
De tekst begint met: 'Er was eens... in het land dat Japan heet... een slaperig dorpje.' We stappen een fabeltje binnen, dat zich afspeelt in een tijd waarin men bij manga nog aan een vrucht dacht. Ondanks zijn sporadisch moeilijke woordgebruik lijkt Atangan een doelgroep van kinderen op het oog te hebben gehad. Die zullen genieten van twee fantasierijke fabeltjes met een goede afloop. Voor volwassenen is het verhaal wat magertjes, zij zullen het met name moeten doen met de fraaie tekeningen in oud-Japanse stijl. RA

Dr Jekyl en mr Hyde op zijn Japans

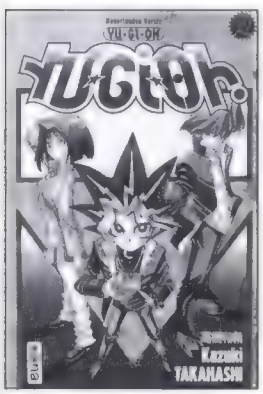

Een wat oudere rage uit Japan komt tegenwoordig ook in Nederland uit, maar dan op z'n Japans. Pardon? Nou, de strips in deze serie lezen van rechts naar links en dus ook van achter naar voren. Pardon? Wat bij een 'normaal' stripboek de achterkant is, is hier de voorkant. Begin dus 'achterin' met lezen op de rechterpagina rechtsboven en ga dan naar links, rechtsmidden, linksmidden, rechtsonder, linksonder en dan naar de linkerpagina. Volgt u nog? Het is even wennen, maar dan heb je...?

Dan heb je een zwart/wit-strip in krantenfeuilleton-stijl die is gebundeld in deze mini-albums. Voor de fan of Japan-liefhebber ongetwijfeld een genot, maar het zaptempo ligt hoger dan bij Westerse comics. Denk aan de tekenfilm *Dragon Ball Z* die is toegespitst op reclameblokken om de minuut. Het is dus elke paar pagina's een climax/cliffhanger/ gevaarmoment. Dit is ook nog gecombineerd met de Japanse tekenstijl die bol staat van beeldtaal als snelheidsstrepen, uitroeptekens en het gebruik van kapitalen en vervormde tekstballoons als scènebenadrukkers. Inhoudelijk draait het om een eeuwenoude mystieke puzzel die onrecht in de echte wereld tegengaat. Hoofdpersoon Yugi, in deze strip van **Kazuki Takahashi**, is de kneus van de klas totdat hij, in het eerste album, de mysterieuze puzzel oplost en middels een alter ego mystieke krachten van de geest krijgt. En dan begint het spelen pas echt: zodra Yugi onrecht tegen het lijf loopt, neemt zijn 'Mister Hyde'-kant het over om met de onverlaat een mystiek spel te spelen. De verliezer wacht telkens een toepasselijke gruwelijke straf. Bijgestaan door de vrienden die hij inmiddels heeft gewonnen, ontdekt Yugi in het tweede en derde boekje meer over de oorsprong van de Egyptische puzzel die hij van zijn grootvader heeft gekregen. Dat hij daarbij telkens nieuwe vijanden tegenover zich vindt, moge duidelijk zijn. Naast de magische, mystieke en anderszins bovennatuurlijke tegenstanders moet het brave jongetje het ook opnemen tegen bekende schoolplagen als pestjongens, populariteit, meisjes en leraren. JB

Yu-Gi-Oh 1, 2 en 3

Takahashi
Dargaud 2003
ISBN 90-6793-690-3 (deel 1)
ISBN 90-6793-691-0 (deel 2)
ISBN 90-6793-692-7 (deel 3)
Prijs €5,25
208 pagina's
zwart/wit (sk)

[E N V E R D E R]

Alles van Vance 5: Illustraties 1962-67 (Vance, Lombard). In het vijfde deel fraai illustratiewerk van de latere tekenaar van *Bruno Brazil* en *XIII*. Plus een niet eerder uitgegeven serie prenten die Vance maakte voor de televisie. RT

Apocalypse Mania 5: Cosmose (Bollée/Aymond, Dargaud). In deze leuke en fraai getekende sciencefiction-strip wederom ruimtewezens en lichtbundels uit de ruimte. De paginagrote illustraties trekken nadrukkelijk de aandacht. En de strijd gaat verder. RT

Bob Morane 39: De panter van de hoogvlakten (Coria/Vernes, Lombard). Blake en Mortimer hebben Olrik, Suske en Wiske hebben Krimson en Bob Morane heeft Orgonetz. Jammer dat ze er nooit vanaf komen. TdK

XIII 16: Operatie Montecristo (Vance/Van Hamme, Dargaud). Het blijft een stoplap van avonturenclichés. In dit deel start de jacht op een... jawel, goudschat!. Die wordt pas in deel 17 gevonden. Onderhoudend vakwerk, dat wel! RS

Donald Duck 100: Feest in Duckstad (Disney, Sanoma). Alweer een jubileum voor Disney in Nederland, nu met het honderdste deel uit de *Donald Duck*-pocketreeks. Daarom een feestelijke uitgave in goudomslag. Desondanks blijven de verhalen van wisselende kwaliteit. RS

Gutsman Comics 1 (Kriek, Oog & Blik). Deze verzamelbundel bevat de eerder in deel vier tot en met acht gepubliceerde verhalen van Gutsman. Kriek blinkt uit in een 126 pagina's zwart/wit en tekstloze uitgevoerde strip. Als geen ander laat hij zijn figuren in beeldballonnetjes communiceren. TdK

De kraai 6: De kraai wordt beroemd (Lax, Dupuis). De kraai belandt in Quebec, Canada voor een ogenschijnlijk onschuldige opdracht. Aldaar raakt hij echter al gauw verzeild in illegale bloedhandelpraktijken. Een goed, maar wat schimmig verhaal. TdK

Liefde en geluk in 2004 (De Jager, M). Mabel, voetbal, Albert Heyn, de oorlog in Irak: het voorpaginanieuws in 2003 komt voorbij in deze strip uit *Algemeen Dagblad*. Het gaat allang niet meer om de relatie tussen de hoofdpersonen maar om een ferme blik op de actualiteit. RT

Norbert de Verbeelding 3; Klaveren vrouw (Vadot/Guéret, Lombard). Waardeloos. Onbegrijpelijk dat een tekenaar als Vadot meewerkt aan een scenario dat ongetwijfeld in zekere staat aan het brein van de auteur is ontsproten. TdK

Tatjana K. 3: Het stigma van Longinus (Barison/Corteggiani, Dargaud). Tatjana Kovolenko, de tv-Nikita in stripvorm, doodt met een kwinkslag. De karikaturale en komische tekenstijl van Barison staat samen met de irritante grapjes in schril contrast met de gewelddadigheid van het verhaal. Jammer. TdK

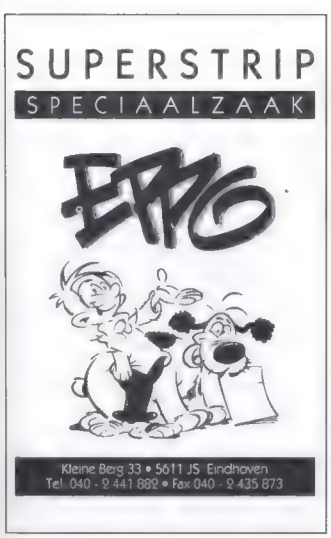

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- ***t/m 21 maart*** *Expo 'Les Triplés van Nicole Lambert. Twintig jaar kattenkwaad!', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433 of visit@stripmuseum.be*
- ***t/m 16 mei*** *Expo '...En de groten van de vijand', met spotprenten uit de Eerste Wereldoorlog, Huis Doorn, Langbroekerweg 10, Doorn, info: (+31)(0)0343-421020 of www.huisdoorn.nl*
- ***t/m 29 augustus*** *Expo 'Met Kuifje naar de Inca's', Rijksmuseum voor Volkenkunde, Steenstraat 1, Leiden, info: (+31)(0)71-5168800 of www.rmv.nl of www.kuifje.com*
- ***20 maart*** *8e Oost-Nederlandse Stripbeurs, Broerenkerk, Achter de Broeren 1, Zwolle, info: (+31)(0)58-2132146*
- ***23 maart t/m 12 september*** *Expo 'De eeuw van Jacobs' over het leven van Edgar P., Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433*
- ***31 maart t/m 5 september*** *Expo 'The adventures of Tintin at sea' over Kuifje, National Maritime Museum, Greenwich, Engeland*
- ***3 en 4 april*** *14e Salon de la Bande Dessinée, Maisons-Laffitte, Frankrijk, info: (+33)1-34931281 of www.salonbd-maisons-laffitte.com*
- ***4 april*** *Stripruilbeurs Tafelrond, Zaal Het Bad, Martelarenlaan, Kessel-Lo (achter station Leuven), België, info: (+32)(0)16-236597*
- ***25 april*** *4e Grote strip-, platen- en cd-beurs, Zaal Schijnpoort, Schijnpoortweg 55, Antwerpen, België, info: (+32)(0)486-314588 of info@stripsmeteenhart.org*
- ***5 en 6 juni*** *Stripdagen Haarlem, Haarlem, info: www.stripdagenhaarlem.nl*
- ***20 juni*** *7e Stripdag Kalmthout, Kalmthout, België, info: (+32)(0)3-6666783 of (+32)(0)11-726563*
- ***21 augustus*** *6e Kamper Stripspektakel, Oudestraat/Gasthuisstraat/Nieuwe Markt, Kampen, info: (+31)(0)38-33200997 of www.stichtingpromotiekampen.com*
- ***28 en 29 augustus*** *19e Brabants Stripspektakel, Sportcentrum Valkencourt, Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: (+32)(0)11-661473 of johan.gerlings1@pandora.be*
- ***2 en 3 oktober*** *4e Opendeur & Stripmarkt, Stripcentrum + Zaal Ars, Boomsesteenweg 333+337, Wilrijk, België, info: (+32)(0)3-8274426 of info@stripcentrum.org*
- ***23 en 24 oktober*** *De Stripdagen, Archeon, Archeonlaan 1, Alphen aan den Rijn, info: www.stripdagen.nl*
- ***27 en 28 november*** *2e Salon International de la Bande Dessinée, Palais Expo, Charleroi, België, info: (+32)(0)71-363636 of www.promodiff.be*

Suske en Wiske op filmdoek

Sinds 19 februari draait de *Suske en Wiske*-film *De duistere diamant* in de bioscoop. Regisseur Rudi van den Bossche maakt melding van het feit dat hij Willy Vandersteen meerdere malen heeft ontmoet en steekt zijn bewondering voor de man en diens werk niet onder stoelen of banken. Hij verklaart het succes van de stripreeks door de volkse eigenheid die Vandersteen in zijn albums wist aan te brengen. Hoewel de film geen kopie is van het album heeft Van den Bossche wel getracht de kwaliteiten en ingrediënten van de meester als basis voor zijn film te gebruiken. De acteurs komen, als vanzelfsprekend, veelal uit België. Maar Thekla Reuten (van onder andere *De Tweeling* en *Kruimeltje*) is een naam die in Nederland niet onbekend is, net zoals de namen van een aantal acteurs dat een bijrol vervult: Willeke van Ammelrooy, Urbanus en Herr Seele. Dankzij distributeur Independent Films kunnen wij aan tien personen die ons weten te melden welk volgnummer het album *De duistere diamant* heeft in de Nederlandse vierkleurenreeks, een pakket ter beschikking stellen bestaande uit een *Sus & Wis*-vriendenboekje en een Wiske-rugzak. Stuur uw reactie naar *susenwis@stripschrift.nl* of naar Postbus 84206, 3009 CE Rotterdam. TdK

Kuifje overzee

Dat Kuifje 75 jaar is geworden weten ze ook in Engeland. Van 31 maart tot en met 5 september vindt in het grootste maritieme museum van de wereld, The National Maritime Museum, een voor Engelse begrippen unieke tentoonstelling over Kuifje plaats. Zoals van een soortgelijk museum mag worden verwacht richt de tentoonstelling *The adventures of Tintin at sea* zich voornamelijk op de belevenissen van Kuifje op het water. De in samenwerking met Fondation Hergé opgezette expo besteedt verder aandacht aan een onderzoek naar de rol van Kuifje in de ontwikkeling van het medium strip en aan de auteur Hergé zelf. De stichting stelt daarnaast voor deze gelegenheid speciaal materiaal beschikbaar zoals foto's en ander werk van of over Hergé. Het museum dat jaarlijks meer dan een miljoen bezoekers trekt, is gevestigd in Greenwich. (ook bekend van 'hun' *mean time*). TdK.

Oude spotprenten

In museum Huis Doorn is tot medio mei de tentoonstelling *...En de groeten van de vijand* met spotprenten uit de Eerste Wereldoorlog te zien. Aan de hand van ruim honderd spotprenten uit zes Europese landen worden er de 'waarheden' over de rol van Wilhelm II in de Eerste Wereldoorlog belicht. De laatste Duitse keizer bewoonde Huis Doorn in ballingschap tussen 1920 en 1941.
Aan het begin van de twintigste eeuw groeperen de Europese mogendheden zich in een Engels en een Duits blok. Inzet zijn Elzas-Lotharingen en – nog steeds actueel! – de problemen op de Balkan. In 1914 vat de lont vlam en is de Eerste Wereldoorlog een feit. Beide zijden voeren felle oorlogspropaganda en maken de vijand met al dan niet steekhoudende argumenten zwart. Staatshoofden vormen een dankbaar onderwerp van bittere satire.

Prentbriefkaarten, die soldaten vanaf de slagvelden sturen om het thuisfront geïnformeerd te houden en die het thuisfront zijn jongens stuurt om hen een hart onder de riem te steken, spelen een belangrijke rol. Op de expositie zijn er talloze voorbeelden van te bezichtigen.
Huis Doorn is geopend van dinsdag tot en met zaterdag van 10 tot 17 uur en op zondag van 13 tot 17 uur. Meer info: zie agenda. RS

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

› WAARHEEN?

Stripblad **Stripper** verdwijnt. Het in eigen beheer uitgebrachte blad heeft het ondanks een wisseling van de redactie niet gered. Tijdgebrek wordt als grootste boosdoener opgevoerd. Nadat nummer 65 verschenen is heeft het blad het pensioengerechtigde aantal bereikt en stopt het ermee.

Het heeft Hare Majesteit de Koningin behaagd om de onlangs overleden **Don Lawrence** te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Dit werd officieel kort na de begrafenis van Lawrence bekend gemaakt waarbij de bijbehorende oorkonde aan de weduwe van Lawrence werd overhandigd. Door een vertraging in de procedure kon de ridderorde niet tijdens de Stripdagen in oktober 2003 worden uitgereikt. De voor dit doel speciaal geplande bijeenkomst is door het onverwachte verscheiden van Lawrence geannuleerd.

Cutie is een nieuw online-stripblad van vier ambitieuze stripmakers: Tommy A., Floor de Goede, Rayman en Alice Kok. De doelgroep bestaat uit meisjes tussen de 15 en de 25 jaar. Meer info: *www.comics.nl/cutie*

DE FLITS VAN JULIUS SCHWARTZ

› WAARVOOR?

Op dinsdag 20 januari is **George Woodbridge** op 73-jarige leeftijd overleden. Woodbridge die meer dan 45 jaar meewerkte aan het blad *Mad* was een expert op het gebied van de militaristische wereld. Hij maakte dan ook veel illustraties voor militair-historische boekwerken.

Een andere tekenaar die het aardse voor het hemelse heeft verwisseld is **Stanley Franklin**, de vaste cartoonist van eerst de Engelse krant *The Daily Mirror* (1959-1974) en later *The Sun* (1974-1998). Franklin stierf op 2 februari na een korte ziekte. Hij wist bijna veertig jaar lang vooral veel politieke figuren op karakteristieke wijze te portretteren. Hij deed dit zodanig dat veel 'slachtoffers' daarna zijn originele tekeningen wilden bemachtigen. Onder hen Margaret Thatcher en Prins Philip.

Op 3 februari is na een kort ziekbed de bekende illustratrice **Fiep Westendorp** op 87-jarige leeftijd in Amsterdam overleden aan een luchtweginfectie. De grootste bekendheid verwierf Westendorp met haar illustraties in de kinderboeken van Annie M.G. Schmidt. De series *Jip en Janneke* en *Puk van de Petteflet* zijn al decennia lang beroemd bij jong en oud. De bekendste tekststrip van Westendorp is *Tante Patent*, eveneens op tekst van Annie M.G. Schmidt. Deze ondertekststrip verscheen begin jaren zestig in de GPD-bladen en is tevens in boekvorm verschenen (recent nog in herdruk bij uitgeverij Querido). Verder maakte ze *Pluis en Poezeltje* (met Schmidt), *Floddertje* en *Prélientje*, een reclamestrip voor Persil. Westendorp zou op 18 februari benoemd worden tot Officier in de Orde van Oranje Nassau.

John Hench, Disney-tekenaar, overleed op 5 februari op 95-jarige leeftijd na hartproblemen in Burbank, Amerika. Hench startte in 1939 met bijdragen aan de fameuze Mickey Mouse film *Fantasia*. Vele films zouden nog volgen. Hij vervulde bij de Disneystudio's diverse functies van uiteenlopende doch altijd artistieke aard. Zijn creaties zijn tot op de dag van vandaag nog te bewonderen in de Amerikaanse Disneyparken.

Norman Thelwell, een Engelse cartoonist was al langer ziek en stierf op 7 februari op 80-jarige leeftijd. Thelwell publiceerde jarenlang voor het blad *The Sunday Express*. Bekend werd hij door zijn creatie Penelope, een meisje met varkensstaart en haar pony Kipper.

Op 8 februari stierf in Amerika een pionier uit de wereld van de comics. **Julius Schwartz** werd 88 jaar. Hij stond aan de wieg van de wederopstanding van *The Flash*, een strip die als *De Flits* ook in Nederland bekendheid verwierf. Hij werd in Amerika gezien als een legende.

Jean-Marc Lelong, één van de medewerkers van het tijdschrift *Fluide Glacial* en auteur van de serie *Carmen Cru* is 24 februari op 55-jarige leeftijd overleden. In 2001 verscheen het laatste album van de opvliegende oude dame Carmen Cru, *Une cervelle de plomb dans un crâne de béton*. In Nederland is in 1990 een album bij uitgeverij Arboris verschenen. De in 1949 in Tours geboren Lelong maakte zijn debuut in een ander blad, *Pif*, en maakte voor *Pilote* de strip *Monsieur Emile*.

→ WINNEN

Met een beetje mazzel heeft u al in de bioscoop gezien hoe snel Michel Vaillant zich op het witte doek voortbeweegt. Independent Films stelt ons tien *Michel Vaillant*-t-shirts ter beschikking voor hen die het antwoord weten op de vraag:

Iedere stripheld heeft recht op zijn eigen slechterik. Hoe wordt de man en het gelijknamige raceteam van slechteriken genoemd dat Michel al vanaf *Het spook van de 24 uur* dwars zit?

Stuur uw antwoord vóór 15 april naar:

Michel-VROAAP-Vaillant-prijsvraag
Postbus 84206
3000 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Als we meer dan tien goede inzendingen ontvangen, zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres, medewerkers van Stripschrift en hun familie zijn uitgesloten van deelname en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

→ INBOX

COMMENTAAR? KRITIEK? EEN UITGESPROKEN MENING? ALLES IS WELKOM VIA **INBOX@STRIPSCHRIFT.NL** OF IN POSTBUS 84

TOM TEMPO VAN EDWARD DE ROP

EEN PIJNLIJKE FOUT

Ik had jullie enquête van afgelopen jaar niet ingevuld omdat ik over het meeste eigenlijk nauwelijks tot geen mening had. Omdat zo'n 99% van jullie pagina's van de afgelopen jaren mij eigenlijk niet interesseerde (wat dan wel? Tv, tekenfilm, achtergrondinfo uit de jaren '50, '60 en '70 en onder andere (studio) Vandersteen en informatie rond strips in kranten van ±1940 t/m de jaren '90!) Tot *Stripschrift 352-353* (over *Illustrated Classics*) van u verscheen, toen wist ik het weer, Zó moest het!! Een ècht naslagnummer! Maar wordt er dan eens iets over (de toestand van) de Vlaamse strips geschreven zoals in *Stripschrift 355*, dan wordt me zelfs na herlezen van de kwesties rond recensenten hiervan nog steeds niet duidelijk wat nu eigenlijk toch de problemen waren... waar ging dit toch over? Er schijnt met name rond Standaard uitgeverij veel te doen te zijn, maar ik krijg er nooit iets over te lezen. Ook een interview met Diane Devriendt heb ik niet meer in uw blad aangetroffen. En on top of it all: op pagina 6 van datzelfde nummer maakt u het heel erg bont met een zeer pijnlijke fout: u meldt hier het overlijden van *Suske en Wiske*-inkter Edward de Rop! Één telefoontje naar zijn (rust-)huis heeft bevestigd dat hij toch ECHT nog steeds onder ons is! Daarentegen heb ik nooit in *Stripschrift* het overlijden vernomen van inkter/tekenaar Karel Boumans afgelopen jaar! 'Voor straf' eis ik – als langjarig abonnee (sinds ±1971) – eindelijk eens een illustratief overzicht met bibliografie van zowel de overleden Karel Boumans (jaren '50 bij Vandersteen, stijlbepalend) als van een levende Edward de Rop (jaren '60) maar óók van hun opvolgers Eugeen Goossens (jaren '70/'80) en zoon Eric de Rop (jaren '90-heden)!

***Jack Moonen**, Weert*

Helaas heeft een rechtbankverslag, waarin abusievelijk stond vermeld dat Edward de Rop overleden was in plaats van gepensioneerd, mij op het verkeerde been gezet. Excuses aan de ten onrechte doodverklaarde. Los daarvan is de redactie altijd geïnteresseerd in interessante verhalen over stripprofessionals. Ik zou zeggen: 'Jack, neem contact met ons op'.

Rik Sanders

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Voordat Sjarjah opging in de Verenigde Arabische Emiraten beleefde het in 1972 nog een laatste explosieve stuiptrekking met uitgiften van nieuwe postzegels. Deze stad met omliggende gebieden (Dhiba, Kalbah en Khar Fakkan) liet zich in zijn nog geen tien jaar durende filateliehistorie vaak leiden door buitenlandse thema's en personen; onder meer Winston Churchill, de winterspelen, Wolfgang Amadeus Mozart, Mahatma Gandhi, Napoleon Bonaparte, Jezus van Nazareth en Europese auto's sierden de zegels. Het is dus niet zo gek dat ook Amerikaanse tekenfilmfiguren onderwerp werden van een serie.

Tegenwoordig kom je deze lelijke blokjes nog wel eens tegen in verzamelaarspakketten. Het zijn nageschilderde scènes uit onder andere *Sneeuwwitje* en *Donald Duck*-filmpjes, die zonder enig grafisch gevoel op de zegel zijn gekwakt. Deze Disneymanie is overigens niet zo vreemd, want wereldwijd inspireerde deze tekenfilmgigant allerlei posterijen. Er bestaat zelfs een speciale catalogus voor Disneyzegels. Wel opvallend is dat het Emiraat ook koos voor Bugs Bunny en Tom en Jerry. Je kunt deze zegels voor veel geld via het internet bestellen, maar trap er niet in! Een ongestempeld blokje is nog minder waard dan een velletje toiletpapier. De gestempelde (afgebeelde) blokjes zelfs nòg minder... HW

Land van herkomst: Sjarjah
Jaar van uitgifte: 1972
Cataloguswaarde: onbekend

DE ZAAK LEUVENSE MAFFIA

In de zaak De Weyer versus de Leuvense maffia (Inbox *Stripschrift 358*) heeft iedereen het dus gedaan; van de geïnterviewde tot de journalist in kwestie aan toe. Voorspelbaarheid troef. Ik ben een leugenaar, Breedveld een riooljournalist. De genoemden zelf zijn – ik had niet anders verwacht – schoothondjes. Fijn heren, maar genoeg gespiegeld. Laten we tot de feiten overgaan.

1. Lefèvre zegt dat hij nooit met mij heeft gesproken over het feit dat hij aanvallend reageerde na een interview met de woordvoerster van het Vlaams Fonds der Letteren. Klopt helemaal. Maar zijn punt ontgaat me. Heb ik dan ooit beweerd dat hij de bron was, misschien?!

2. Hij zegt dat ik mijn medewerking aan het vorige jaarboek niet al te keurig heb gedaan en daarom niet meer gevraagd werd. Dat is - en dat weet hij - de waarheid wel heel veel geweld aandoen. Ik heb Sherpa-uitgever Mat Schifferstein indertijd duidelijk gemaakt niet te willen meewerken aan die editie omdat ik moeite had met de onderontologische manier van werken van striprecensenten Gert Meesters en Michel Kempeneers. Ik ijver al jaren voor een professionele behandeling van het medium strips op een journalistieke, deskundige en objectieve manier. Het feit dat beide heren geen journalisten zijn, is op zich geen probleem, hun subjectieve, partijdige hobbyistenaanpak is dat wel. Kortom: ik wilde mijn naam niet lenen aan dat boek. Er is geen sprake van dat ik niet gevraagd werd. Integendeel, Lefèvre denkt ook in mijn hoofd te kunnen kijken door te beweren dat ik daarom het jaarboek heb afgekraakt. a. Ik heb een rothekel aan het soort recensent dat een boek afkraakt omdat hij de uitgever, verdeler of auteur niet mag. b. Laat nu toevallig ook de uitgever zelf zijn bedenkingen geuit hebben over de kwaliteit van dat boek. Het jaar nadien verscheen er zelfs geen jaarboek meer. Bovenstaande argumentatie kan Lefèvre trouwens op eenvoudige wijze checken met de uitgever zelf. c. Lefèvre schrijft dat hij zo'n publicatie mist. Treur niet langer, Lefèvre, want er komt in het najaar mogelijk een nieuwe aan en u mag drie keer raden wie gevraagd is de redactie te verzorgen.

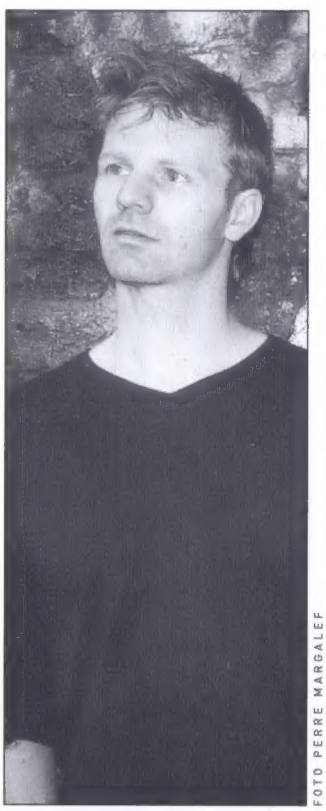

FOTO PERRE MARGALEF

3. 'Dat Breedveld, tegen de afspraken in, cruciale aanvullingen van mij niet heeft opgenomen in de publicatie', vindt Lefèvre niet kunnen. Vreemd genoeg grijpt hij zijn lezersbrief niet eens aan om die 'cruciale aanvullingen', kenbaar te maken. Vergeef me, Lefèvre, maar u zult begrijpen dat het op die manier inderdaad lijkt alsof u daadwerkelijk niets aan het verhaal toe te voegen hebt.

4. Lefèvre schrijft: 'dat Breedveld in het artikel alle gewicht en voorkeur aan De Weyer geeft', en 'dat hij meer ruimte krijgt'. Hij insinueert hiermee uiteraard dat Breedveld, die ik overigens nog nooit gezien of gehoord had voor het interview, subjectief te werk is gegaan. Me dunkt dat u niet weet hoe de pers werkt, Lefèvre. Een journalist informeert, analyseert, checkt en gaat eventueel op zoek naar een wederwoord. Het feit dat hij belt, uw mening wel degelijk wil horen, moet u al een idee geven dat hij niet over één nacht ijs is gegaan. Maar wat doet u? Bijna lijkt het erop alsof u hem verwijt geen drie pagina's aan u te hebben gewijd. Beste Lefèvre, voor alle duidelijkheid: een echte journalist is geen promotor. Voor publiciteitsreportages moet je betalen of, zoals u wel weet, het journaille te vriend houden.

5. Lefèvre is zo vrij om Marvano en Ronny Matton mijn makkers te noemen. Twee maanden geleden wist Kempeneers me ook nog te vertellen dat ik de spreekbuis was van Matton. Kijk, het is niet omdat ik beide heren (kritisch) interview en spreek, dat het mijn maten zijn. Ik heb in het verleden over uw werk ook al geschreven, Lefèvre, en laatst op de Stripdagen van Turnhout ook meer dan twee uur met u gesproken. Ik bedoel maar...

6. Dat Lefèvre zich, zoals hij schrijft 'vaak onbetaald' inspant om de Vlaamse stripscene te verbeteren, wil ik best geloven. Ik vind hem zeer gedreven en volg met belangstelling zijn carrière. Alleen heb ik moeite met zijn verdedigingstactiek en het werksfeertje dat wel ondergedompeld lijkt in eigenbelang. Jaloezie en rancune zijn slechte raadgevers. De manier waarop hij zijn lezersbrief heeft opgesteld, is daar een schoolvoorbeeld van. Het hangt van leugens en laster aan elkaar, dat alles omgeven door een kwalijk riekend ikke-ikke-ikke-geurtje.

De brief van Pinceel dan. Beste Bart, u schrijft dat u zich 'geenszins aangesproken voelt door de wazige samenzweringstheorieën van De Weyer' en dat u uw naam graag geklaard ziet. Nochtans was u, nadat de term 'Leuvense maffia' werd aangekaart in *De Morgen* (waar overigens geen namen in werden genoemd), wel de eerste die een wel erg lasterlijke brief naar die krant stuurde. Hierin noteerde u – als was u het kopstuk – meteen ook de vermeende en eveneens niet genoemde namen van de andere maffialeden en nog enkele anderen waarvan u dàcht dat ik er op dat ogenblik in onmin mee leefde omdat ik hun uitgave negatief had besproken. Dat was ten eerste leugenachtig en rook naar stemmingmakerij, ten tweede had u uw bronnen moeten checken. Ik kan goed opschieten met enkele door u geciteerde namen, ook nadat ik minder positief was over hun uitgaven. Die leugenachtige brief had enkel de bedoeling mijn naam te besmeuren. Ik heb toen besloten niet te reageren om een polemiek te vermijden. Maar sindsdien, en wellicht juist omdat ik zweeg, leek het erop dat u een gewillig slachtoffer meende te hebben gevonden en stopte de laster en eerroof niet. Ik kan heel wat verdragen, maar er zijn grenzen. Die heeft u ruim overschreden. Als u mij op menselijk vlak niet mag, fijn, dan is dat zo. Wanneer u echter mijn integriteit als journalist op volstrekt onterechte en onethische wijze tracht te kelderen, zal ik het niet nalaten u op de juridische gevolgen te wijzen. En om af te sluiten: als u zich toch niet aangesproken voelt, houd dan misschien gewoon uw mond. Dat doen mensen namelijk wel eens, wanneer ze zich niet aangesproken voelen (en om te beginnen nooit genoemd werden). Brieven versturen waarin ze zichzelf bijna lijken aan te wijzen als vermeend maffiakopstuk, doen ze welhaast nooit. Tot slot kan ik me echt niet aan de indruk onttrekken dat u deze polemiek zelf in gang hebt gezet. Ik vraag me af waarom.

***Geert de Weyer**, journalist, Antwerpen (België)*

STRIP SCHRIFT

Jaargang 36
Nummer 2 (359)
april 2004

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Rik Sanders, Rich Thomassen

Medewerkers
Ruben Acohen, Ger Apeldoorn, Jasper Bakker, Olav Beemer, Ben Bits, Pieter van Cleef, Fred de Heij, Eddie de Jong, Johan Ligger, Perre Margalef, Kees Ribbens, Ed van Schuijlenburg, James Sturm, Alexandra Verburg, Rudy Vrooman, Harry Wibier, René Windig

Omslag
James Sturm

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland € 39,50
België € 42,00
Other countries € 55,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam

STRIPSTIFT

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

Bij Silvester is het ook voorjaar!

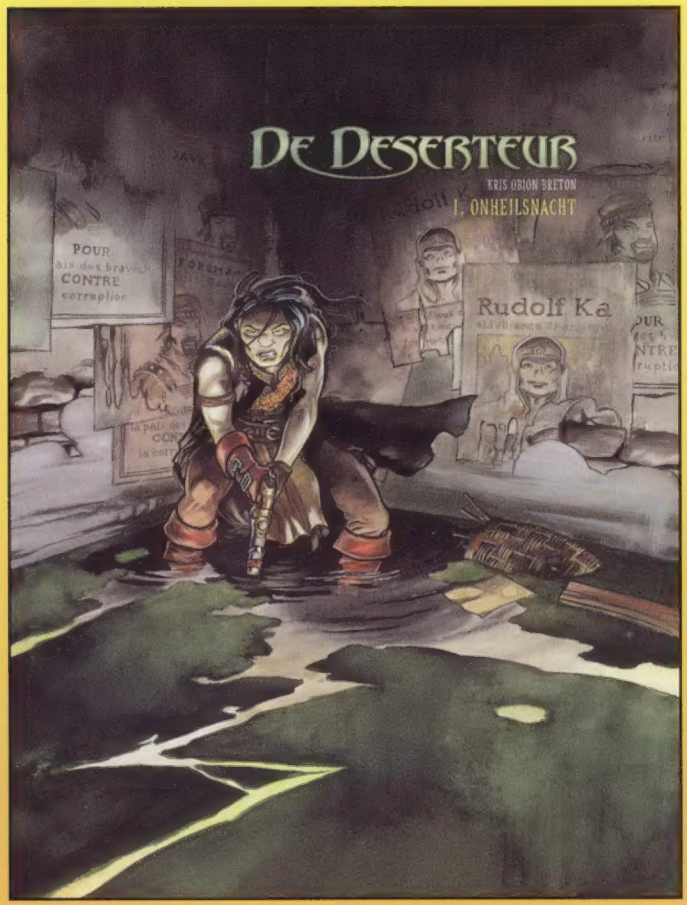

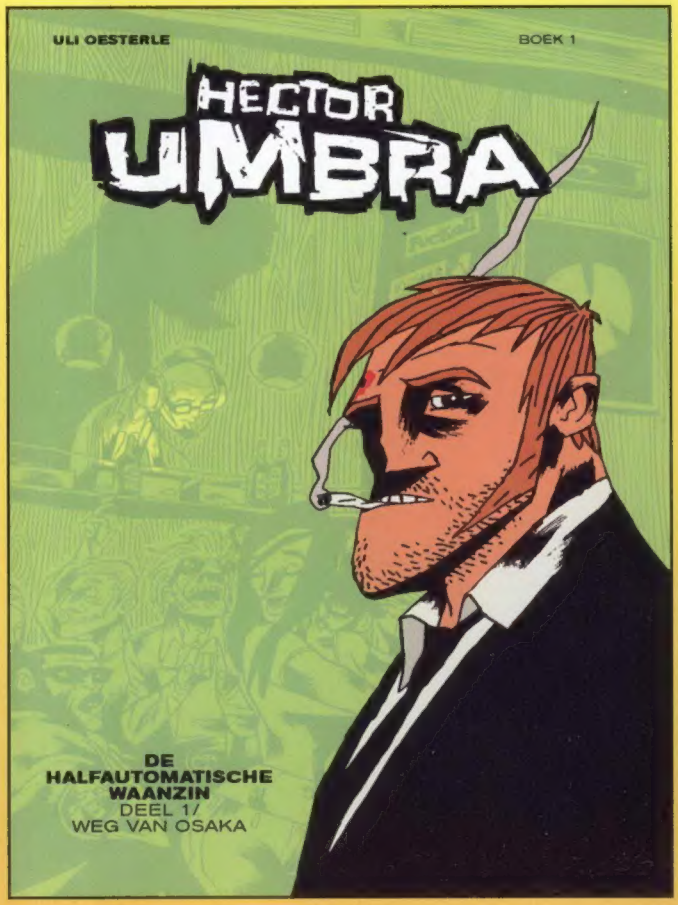

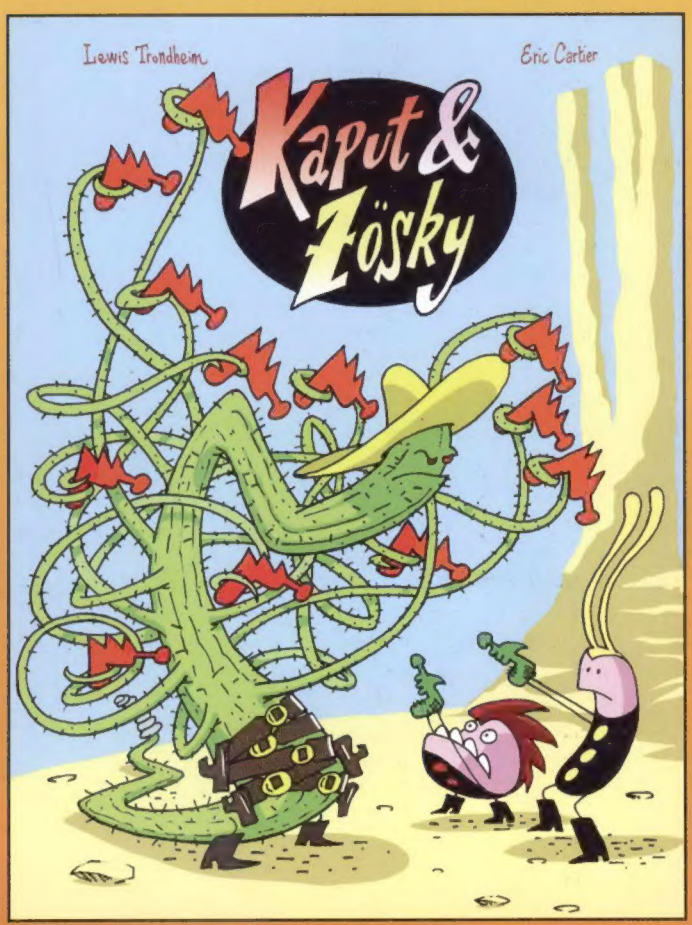

www.silvesterstrips.nl

SILVESTER

Nu overal verkrijgbaar